

5¹⁹⁵⁹

planinski vestnik

OB 10-LETNICI PD UNIVERZA

planinski vestnik 5 1959

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XV | M A J

VSEBINA:

UVODNA BESEDA AKADEMSKI STEVILKI	
Fedor Košir	193
OB DESETLETNICI PD UNIVERZA	
Ivo Vallé	194
LISTI IZ DNEVNIKA	
Vlado Vodopivec	197
SPOMINI NA AKADEMSKO SEKCIJO SPD	
Cene Malovrh	200
V TATRAH	
Vid Mesarič	203
VELIKOPLANINSKI STAN	
Vlasto Kopač	207
STENA	
Pavle Jurič	211
NEKAJ MISLI O IZBIJANJU KLITNOV	
Andrej Aplenc	213
V STENI	
Vid Mesarič	217
ZASNEŽENA STENA	
Saša Kamenjev	220
SKOZI OBLAKE NA JALOVEC	
Mako Sajko	224
TAMAR, PRIBEŽALIŠČE	
SMUCARJEV	
Miro Dvoržak	228
MLADI PIŠEJO	229
IZ PLANINSKE LITERATURE	230
IZ OBČNIH ZBOROV	230
RAZGLED PO SVETU	233
DRUŠTVENE NOVICE	243
DOMAČE ALPINISTIČNE NOVICE	247
NASLOVNA STRAN:	
V previsu VI. stopnje — Foto Bojan Zajec	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orcl, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Liko-zarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in ktišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

ŽIČNICA

Podjetje za izdelavo
žičnih, transportnih in
drugih strojnih naprav

Ljubljana

Tržaška cesta 49

Telefon 21-686 in 22-194

Projektiramo, izdelujemo in montiramo
vse vrste tehnično-sodobnih športnih,
turističnih in smučarskih žičnic,
industrijske tovarne žičnice
in transporterje za industrijske pogone,
transportno-varne žične žerjave
nosilnosti do 2000 kg za gozdno eksploatacijo.
Motorne vitle najsodobnejše konstrukcije

Zahtevajte naše ponudbe!

Delovni kolektiv čestita k 1. maju!

OKRAJNI ODBOR ZVEZE BORCEV NOV LJUBLJANA

razpisuje na podlagi odloka Mestnega sveta Ljubljane z dne 16. oktobra 1957
v spomin na herojsko Ljubljano v letih okupacije

Partizanski pohod

OB ŽICI OKUPIRANE LJUBLJANE

za leto 1959 — na dan 10. maja 1959

V partizanskem pohodu »Ob žici okupirane Ljubljane« za leto 1959 imajo pravico nastopa vse osnovne družbene organizacije, okrajne ekipe Ljudske milice, ekipe enot Jugoslovanske ljudske armade in ekipe odredov predvojaške vzgoje s področja Federativne ljudske republike Jugoslavije.

V štafetnem teku, ki je sestavni del partizanskega pohoda, »Ob žici okupirane Ljubljane« za leto 1959, imajo pravico nastopa reprezentance vseh mest in krajev s področja Federativne ljudske republike Jugoslavije ter vabljene organizacije bivših borcev proti fašizmu iz zamejstva, ki jih povabi prireditelj.

Tekmovanje v pohodu in teku je ekipnega značaja, ločeno za moške in ženske ekipe. Ekipo sestavlja po 5 tekmovalcev oziroma tekmovalk.

Dolžina proge

Povprečna dolžina proge za posameznika pri mestnih reprezentancah je za moške ekipe približno 7000 m, za ženske ekipe pa 2500 m. Proga za vse ostale moške ekipe je dolga 25 km, za vse ostale ženske ekipe pa 13 km.

Vse ekipe bodo lahko v določenih in vidno označenih predelih proge tekle, medtem ko je na vsej ostali progi tek nedopusten in bo imel za posledico diskvalifikacijo ekipe.

Proga bo na vsej dolžini vidno označena.

Prijave pošiljajte na naslov: Okrajni odbor Zveze borcev NOV Ljubljana, odbor za izvedbo partizanskega pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane za leto 1959«, Ljubljana, Resljeva cesta 9.

Rok za pošiljanje prijav je 30. april 1959, dokaz za pravočasno odpremo prijave pa je datum poštnega pečata. Eventualno kasneje prispele prijave lahko Odbor za izvedbo partizanskega pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane za leto 1959« odkloni ali upošteva.

Razpis tolmači tekmovalna komisija za izvedbo 3. partizanskega pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane za leto 1959«.

Uvodna beseda akademski številki

PD Univerza je slavilo desetletnico svojega obstoja. Kdor pozna delo društva, bo priznal, da je imelo poseben značaj, posebne cilje in poseben pomen za naše planinstvo. K uspehom društva iskreno čestitam in mu želim, da bi pod novim imenom, ki skuša še bolj poudariti posebni značaj društva, izvršilo vse tiste naloge, ki jih je na zadnjem občnem zboru ponovno prevzelo.

Naj bo naše Akademsko planinsko društvo nekako živo opozorilo na duhovne in materialne osnove, iz katerih je zraslo evropsko planinstvo, obenem pa naj mu na pozitivnih izročilih utira pot v socialistični vek. Gorski svet je odkril znanstvenik, ne športnik. Hkrati pa je odkril novo, silno področje za športno udejstvovanje človeka, ki se je najožje povezalo s kulturno, idejno in socialno problematiko. Zato si je ta šport lastil toliko važno vsebino, da se je čutil bližje kulturi kakor fizikulturi. O nobenem drugem športu se ni napisalo toliko knjig, pri nobenem drugem športu se ljudje ne ukvarjajo z ideološkimi vprašanji v toliki meri.

Naj bo to društvo stanoviten pobudnik za kvalitetno, vsebinsko rast in bogatitev slovenskega in jugoslovanskega planinstva. Iz visokih ciljev, ki si jih je izbralo, naj vre moč, vztrajnost in samozavest, da jih bomo s skupnimi močmi dosegali in s tem storili svojo dolžnost.

FEDOR KOSIR

Udeleženci tekmovanja za VTK memorial pod Jalovcem maja 1958

Ob desetletnici PD Univerza

DR. IVO VALIČ

V jeseni bo poteklo 10 let, kar je skupina študentov planincev ustanovila PD Univerza. Pravzaprav je bila to le formalnost, saj je že pred vojno obstajala Akademska sekcija SPD, katere pomembno dejavnost je prekinila vojna vihra. Novoustanovljeno društvo je prevzelo naloge in cilje bivše sekcije. Verjetno ni naključje, da se je ponovno formiralo planinsko društvo na univerzi razmeroma pozno po osvoboditvi. Jedro Akademske sekcije so sestavljali napredno misleči študentje, ki so se po večini pridružili narodnoosvobodilnemu boju. Nekateri izmed njih se niso več vrnili, drugi pa so po povratku zaradi različnih vzrokov zgubili stik z univerzo. Tako so bila potrebna skoraj polna štiri leta, da so se našli novi mladi ljudje z željo, nadaljevati delo predvojne Akademske sekcije. Ta si je s svojim delom postavila take temelje, da si skoraj ni mogoče predstavljati celotne planinske organizacije brez študentskega planinskega društva.

Tedanje razmere in svetla tradicija so omogočile razmah, ki ga je takoj po ustanovitvi doživelo društvo. Po kratkem času je bilo društvo postavljeno pred trdo preizkušnjo. Nesreča v steni Jalovca, ki je zahtevala življenje treh najbolj delavnih odbornikov, skromni materialni pogoji in še drugo je bilo vzrok, da je društvo preživljalo krizo. Kar

Alpinistična ocenjevalna vožnja pod Storžičem, (Kramarjev smuk). Ekipe PDU pred startom

Prstovoljno delo v Tamarju: Smoljenje vodovodnih cev

precej časa je minilo, da se je ponovno opomoglo s pridobitvijo novih, delovnih ljudi in z razumevanjem odločilnih forumov. Kljub težavam, ki jih je imelo in s katerimi se še bori, se društvo lahko ponaša z lepimi uspehi od ustanovitve do danes.

Velika skrb je bila posvečena v zadnjih letih ustanovitvi sekcij in pridobitvi novih članov na nekaterih ljubljanskih srednjih in strokovnih šolah. S tem ukrepom se društvo hoče izogniti veliki fluktuaciji članstva, ki je bila značilna za prva leta in zaradi katere je imelo društvo bolj prehodni značaj. Številna predavanja in izleti, smučarski tečaji, skupinski pohodi po slovenski transversali, lansko leto uvedeni tradicionalni mladinski planinski pohod pa tudi urejene propagandne omarice privabljajo vedno večje število mlajših članov. Tudi pridobivanju starejših članov je društvo posvetilo večjo skrb. S temi ukrepi izgublja društvo vedno bolj svoj prehodni značaj.

Društvo kot eno izmed redkih že ves čas od ustanovitve dalje smotrno goji turno in visokogorsko smučanje. Številni smučarski tečaji s sto in sto udeleženci, ki so se zvrstili z leti, so ena izmed najuspešnejših oblik dela med študenti. Izleti, planinska predavanja, vsakoletni meduniverzitetni orientacijski planinski pohodi, na katerih so društvene ekipe uspešno sodelovale, tradicionalno planinsko smučarsko tekmovanje pod Jalovcem za VTK memorial*, ki ga društvo prireja skupno z alpinističnim odsekom in še vrsta drugih prireditev zahtevajo skrbne priprave in delo ter požrtvovalnost mladih organizatorjev in udeležencev teh prireditev.

Vedno bolj, se s svojim delom uveljavlja tudi fotoodsek.

Jedro društva tvori alpinistični odsek, ki se je ustanovil kmalu po ustanovnem občnem zboru društva (15. decembra 1949). Ta šteje sedaj 33 članov in 19 pripravnikov. Že v začetku je zavzel eno izmed vodilnih

Med potjo – Mladinski orientacijski pohod 1958 na področju Dražgoš

mest v slovenskem alpinizmu. Več let neprekinjeno uspešno prireja plezalno šolo, v kateri se vzgajajo novi, mladi alpinistični kadri, dalje zimske in letne plezalne tečaje, redna alpinistična predavanja itd. V 10 letih obstoja beleži več kot 1000 vzponov ne samo v ožji in širši domovini, ampak tudi v zamejstvu (Francija, Avstrija, Češka). Ne najmanj pomembno pa je, da večina njegovih članov aktivno sodeluje v splošnem društvenem življenju.

Od obstoja društva se je skozi njegovo delo kot rdeča nit vlekla želja po študentskem planinskem domu. Upravljati dom, ki bo osredotočil dejavnost in ki bo osrednje zbirališče študentske in srednješolske mladine ter njenih učiteljev, bi pomenil velik korak k razširitvi in utrditvi društvene dejavnosti. To se je pred dvema letoma ob razumevanju PZS tudi uresničilo. Društvo je dobilo v upravo kočo v Tamarju — v območju gora, s katerimi je tako tesno povezano. Sedaj si prizadeva, da ga čimprej uredi v prijetno planinsko postojanko, ki bo namenjena ne samo študentski mladini, ampak tudi vsem ostalim delovnim ljudem.

Z vso to pestro dejavnostjo je društvo vzgajilo v velikem številu svojih članov ljubezen do gora, ki jo sedaj na novih delovnih mestih po vsej naši domovini posredujejo drugim. To je največji in najpomembnejši uspeh in to je bil ter je še glavni namen in cilj študentskega planinskega društva.

Listi iz dnevnika

VLADO VODOPIVEC

Konec avgusta 1956

Pred nekaj dnevi sem se v Vratih srečal in spoznal s Prevcem in se dolgo v noč z njim pogovarjal.

Tistega dne sva z Marjanom prespala v bivaku na Gruntu. Ko sva zgodaj zjutraj zlezla z ležišč in se začela razgledovati v mežikajoče, čmerno jutro, sva brez mnogo posvetovanj vedela, da nama je grebenska plezarija od Oltarja do Škrlatice zopet splavala po vodi. Nad Triglavom in Luknjo so visle dolge, meglene cunje, ovijale Škrlatico, Rokave in Oltar, da grebena sploh nisva videla, jutro pa je bilo toplo, dišeče in neprijetno. Oprtala sva vrv in nekaj klinov in se slabe volje podala pod steno.

Uro zatem sva se že dvignila v poklino med Oltarjem in Rokavi in se počasi pomikala proti grebenu. Za nekaj časa so se razpodile megle, vrhovi od Triglava do Škrlatice so se odprli, sonce pa je žgalo neusmiljeno, da sva se kopala v znoju. Čim bolj sva se bližala grebenu, tem več sva počivala in izpovedovala drug drugemu nerazpoloženje in lenobo. Na vrhu Oltarja sva se zleknila utrujena, kot da je naju prineslo prav iz doline. Nisva dolgo tako počivala, ko se je vreme začelo naglo slabšati. Škrlatica se je zopet zavila v črne oblake, od Jalovca sem pa je že publiskavalo in grmelo. Kar se da naglo sva jo udarila po drugi strani nazaj proti bivaku in komaj sva minila melišča pod steno, se je z vso silo vlilo. V bivač sva pritekla dodobra premočena.

Zlezla sva zopet pod koce in skozi odprta vrata opazovala neurje. Po strehi je bobnal dež, midva pa sva se predajala vsak svojim mislim.

Proti večeru sva se spustila v Vrata in tam sem se srečal s Prevcem. Sam, kot vedno, je to jutro prilezel iz Krnice mimo bivaka pod Poncami, stopil v Škrlatičine grede in pod previsi nekje vedril, potem pa še v dežju zlezel čez škrbino med Škrlatico in Rakovo špico ter se umaknil moker v Vrata. Kot da se opravičuje, mi je pripovedoval, da je mislil prenočiti nekje gori v skalah in se s Škrlatice preko grebena spustiti preko Oltarja do bivaka na Gruntu, pa ga je dež nagnal v dolino.

Potem sva govorila o grebenih, ki jih je preplezal, o stenah in poteh ter prehodih, ki jih je čudovito dobro poznal, govorila sva o samohodstvu in tovarištvu, o njegovih nočeh v gorah in o ekstremizmu. Njegovi pogledi so bili ekskluzivni, skoraj netolerantni, toda kljub temu je bil njegov odnos do gora tako kompleksen, topel in neposreden, da sem čutil v njem pravega gornika. Morda bi se zagovorila še dolgo v noč, da nisva bila oba utrujena. Kam kani naslednji dan, mi ni povedal. Morda tega niti sam ni vedel.

Drugo jutro sem ga videl skozi okno, kako je krenil težko oprtan od doma proti Triglavu, Luknji ali kdo ve kam. Kot da se je nečesa spomnil, se je vrnil do skale za domom in začel preizkušati svojo gumijasto obutev. Takrat je začutil, da ga opazujem, pa se mi je zasmejal in pokazal podplate:

»Precej so že izlizani, pa bodo že še vzdržali. Želim ti srečno pot.« Tako sem ga spoznal in obenem videl zadnjikrat.

Konec septembra 1957

Mesec dni kasneje sva v čudovitem septembrskem dnevu z Marjanom počivala na široki ploščadi v dobri prvi tretjini Škrlatičinih gred in kot

z balkona gledala v dolino. S ceste na Vršič se je čulo brnenje avtomobilov. Dolina z vsemi problemi je bila tako daleč od naju. Mislil sem na Prevca in se vračal na njegova originalna razmišljanja o odnosu do gora.

Zakaj v zadnjih desetih letih toliko mladih ljudi, ki so se zagnali v stene in izvršili tam lepa in pogumna dejanja, naenkrat odneha, ko dosežejo visoko in nadpovprečno stopnjo plezalske zmogljivosti? Ali jih res v gori zanima samo nerešen problem v steni, za vse ostalo, kar daje gora človeku, pa nimajo pravega interesa? Ali ni v usmerjenosti ali pa rasti povojne plezalske generacije nekaj zmotnega, nekaj, kar ne sme ostati trajen pojav in kar se mora preživeti? Ali pa je to sodoben aspekt, znak nemira sodobnih mladih ljudi, ki ima svoje korenine v vrsti okoliščin, v katerih so doraščali in doraščajo? Na vsak način so ta nova stremjenja daleč od spoštljivega odnosa do gora, ki so ga nosile v sebi prejšnje alpinistične generacije od prvih trentske lovcev pa preko Juga in njegovih posnemovalcev do predvojnih skalašev.

Premišljuje o svojem plezalskem prijatelju Marjanu Lipovšku. Nikoli ni izvršil velikih plezalskih dejanj in njegovo ime ne bo blestelo med tistimi, ki so prvi osvajali naše stene. Toda že več kot petindvajset let hodi včasih ves zagnan, včasih zamišljen, potem zopet ves razigran, sam ali s tovariši v gore in odkriva vedno znova njih lepote. Po vseh svojih alpinističnih dejanjih, po svojem odnosu do gora, ki ga izpričuje kot pravi gornik, v stenah in zavarovanih poteh, kot pisec člankov o njemu posebno dragih predelih, je Marjan idealna gorniška osebnost. Pred štirimi leti sva se prvič skupaj navezala na vrh. Od takrat sva se nekajkrat dobivala poleti in pozimi, v zgodnji pomladi in takih jesenskih dneh, kot je bil ta v Škrlatičinih gredah. Čudovit tovariš je, miren in preudaren, vesel, čudovito zna ustvariti razpoloženje za lepa doživetja v gorah. Skušal sem razvozlati, kaj ga veže na gore in zakaj je njegov stik z goro tako intimen in trajen.

Morda bi še naprej razmišljal od tam dalje, kjer sva s Prevcom nehala, da se ni Marjan ob meni zbudil iz dremavice in predlagal, da kreneva dalje. Skoraj sprehajaje sva se pomikala po širokih gredinah, dokler se nisva znašla na sicer kratki pa dovolj zopni, krušljivi prečnici, ki čisto gotovo po vseh pripovedovanjih ni ležala v originalni smeri. Toda preveč sva bila zadovoljna in razigrana, da bi se vračala. Previdno sva se pretipala preko do širokega stojišča, potem pa sva se dvignila v strmo steno in po dobrih dveh raztežajih sva bila pri možicu. Igraje sva zlezla na škrbino, od koder sva zagledala tik pod seboj nadelane poti, ki drže na Škrlatico.

V pozni pomladi 1958

Konec maja sva z Vlastom kasno dopoldne stala na snežišču pod Travnisko grapo. Dan je bil prijeten, sončen, samo sem in tja iz še zasneženih sten je vel proti nama hlad. Namenjena sva bila v raz, pa naju je zamikalo snežišče v grapi. Sneg je držal in v prvih raztežajih sva hitro napredovala po grapi navzgor, potem sva se ji umaknila v ostenje na levo, ko pa sva našla lep prehod, sva zopet stopila v grapo in preko nje po lepih policah na raz. Tamar je bil že v senci, ko sva iz široke ploščadi na razu strmela v divje travniško ostenje. Plezala sva »divje«, niti v Prevčevi niti v Župančičevi smeri, temveč tu in tam, in še snežišča v grapi sva izrabila.

Ko sva se na vrhu razvezala, se je dan že nagibal k večeru. Zdajci sva bila v gosti megli. Začela sva se spuščati po snežiščih proti Trenti in

iskala smer proti Vršiču, ustavljala sva se in vračala, v megli nisva vedela ne kod ne kam. Ker je postajala megla vse bolj gosta, sva začela razmišljati o tem, da bi počakala jutra v snegu pod vrhom! Še kake pol ure sva kolovratila brez uspeha v krogu in se vračala do lastnih stopinj, potem sva se odločila. V primerni skali sva izkopala luknjo toliko veliko, da sva lahko v njej sedela, stisnjena s hrbti drug ob drugega.

Noč je bila dolga. Vsako uro sem prižigal cigareto, vmes pa sva šklepetala z zobmi, potem pa za nekaj minut tudi zadremala. Tako vse do jutra. Čim se je zasvitilo, sva se dvignila, pripela nase najino ropotijo in začela zopet lesti po lastnih stopinjah proti vrhu, da najdeva od vrha smer proti Vršiču. Toda nisva se še dvigala pol ure, ko je v trenutku sonce stopilo megle, in zasnežena pobočja od Mojstrovke do Jalovca so se odprla pred nama, globoko spodaj pa sva zagledala Trento in Sočo.

Še enkrat sva sestopila, naglo našla smer, kjer poteka stara steza proti Vršiču, in se začela vračati v Tamar.

Popoldne sem ležal ob vodi v Tamarju in iskal smer, ki sva jo obirala prejšnji dan. Po nenapisanem kodeksu je tako »divje« potepanje po steni, sem promišljeval, negorniško dejanje. Toda ali sme res človeka, ki se podaja v steno, mikati samo tista začrtana in opisana smer, kjer so vsa mesta ocenjena s svojimi težavnostnimi stopnjami? Ali ne doživlja človek najbolj intimen stik z goro v iskanju lepih prehodov, v občudovanju nepoznanih scenerij in včasih fantastičnih formacij, v premagovanju težkih in na videz nepremagljivih mest in ne na zadnjem mestu v odgovornosti do sebe in tovariša?

Konec poletja 1958

Usmerjenost mlade plezalske generacije, kot sem jo lahko razbral iz bežnih razgovorov z nekaterimi od nje in iz njegovega pisanja, mi je bila v zadnjih letih vse bolj razumljiva. Pa vendar sem želel, da bi jih razumel ali pa razumel vsaj vzroke take njihove usmerjenosti. Nekoč zgodaj spomladi sem z enim od njih pobiral strmine skozi Žmavčarje proti bivaku pod Skuto. Govorila sva o njegovih prvenstvenih zimskih in letnih vzponih, opisoval mi je smeri in doživetja, ko je prvi utiral pot v steno. Ko pa sva prišla na gore, na njih lepoto, na lepoto klasičnih smeri, je skorajda umolknil. Začudil sem se, kako malo po vseh izkušnjah, ki jih že ima, pozna slovenski gorski svet. To je čutil tudi sam, ko mi je dejal, da bo odlej dalje začel hoditi v gore, doslej je pa samo plezal.

Takrat sem začel misliti, da je bilo v rasti povojnih generacij nekaj narobe. Večina od njih ni prišla v stene potem, ko se je razgledovala po gorskem svetu, ko jih je stena zamikala kot cno od številnih gorskih doživetij. Začeli so na Turncu, nadaljevali v Brani in Planjavi, od tam pa stopili v najtežje smeri. In ko so se izčrpali, so odnehali.

Tem bolj me je zato mikala družba mladih fantov, s katerimi sem se v prvi polovici avgusta iz Tamarja vzpenjal na Sleme in pod stene Male Mojstrovke. Pričakoval sem, da bom v razu, kamor smo bili namenjeni, v skupnem doživetju našel odgovor na nerešeno vprašanje. Prijetna in netežka plezarija v lepem poletnem dnevu, razigranost in družabnost mojih prijateljev in smisel za lepo doživetje, vse to mi je dalo košček odgovora na prejšnja vprašanja. Ko smo se vračali proti večeru nazaj v Tamar, sem bil že skoraj prepričan, da je bila povojna »športno tehnična« orientacija v ekstremizmu le samo prehodni in spremenljivi pojav in da se v mladih ljudeh danes zopet znova prebuja pristni in neposredni odnos do gora.

Spomini na Akademsko sekcijo SPD

CENE MALOVRH

Nekaj nenavadnega se je dne 13. februarja pred dvajsetimi leti proti večeru dogajalo na Kredarici. Na zadnji strani stavbe so skozi lino kuhinje trije ljudje tlačili neko stvar. Mučili so se na vse načine, da bi predmet zrinili pod streho. To je bil vlom. A ne čisto navaden vlom, pri katerem potujejo predmeti običajno v obratni smeri, torej iz hiše na plano. Potem, ko je stvar štrbunknila onkraj v temo, so si vsi trije zadovoljno meli roke. Kako bi si jih tudi ne, saj je bilo s tem opravljeno zadnje dejanje pri prvenstvenem zimskem vzponu čez severno triglavsko steno: najlažji in najdrobnejši je moral skozi tesen okenski preduh najti pot do udobnejšega bivala, kot je bil sinočnji. Pri vsem dvodnevnem vzponu nemara nismo bili bolj srčno navdušeni nad opravljenim činom prvega v navezi. Le-ta nam je trikrat na široko odprl vhod v zavetje, ki je pomenilo počitek po dveh trudapolnih dneh.

»Ampak, fantje, takole ne bo šlo več dolgo!«

Vsi smo pritrdili glasno izrečeni misli, ki se je bila porodila že vsem, bržčas tudi ne prvič.

Beli robovi na modrem ozadju. Razkošni blišč tisočernih drobnih kristalnih lučk se voljno zgublja v hladni sinjini sence. Pripriha stari čudotvorec veter in lučke šumno odbrzijo ter se vzpno v navpični spirali, skozi katero se smukajo prameni sonca.

Ostre iveri so odletavale izpod cepina, strmal in zanos sta se morila v silovitosti. Dereze so škrtale, ko so v beli prhljni zadele na skalo in kolobarji zmočene vrvi, otrdeli od mraza, so pošev moleli iz pršiča. V Grintovcu, v Kočni, v Triglavu, Mojstrovki in drugod.

Zatočišča so bila zaprta.

Predvsem pa ni bilo glavnega zatočišča, tistega, v katerem bi se shajali in izmenjali vtise ter izkušnje.

Prekipevajoča moč nas je gnala »na divje« v zimsko alpinistiko.

Planinska organizacija na Slovenskem se je v predvojnem času imenovala Slovensko planinsko društvo ali Espedé oziroma SPD. Skrajševanka je bila docela zadostni označevalec dejavnosti, ki ni bila poznana samo športnikom, ampak vsakemu kulturnemu človeku pri nas. Z vztrajnostjo in požrtvovalnim delom si je društvo pridobilo ugled in sloves, kakršnega je uživala le redkokatera organizacija tistega časa.

Društveno dejavnost so podpirale in krepile razne okoliščine, med katerimi ne smemo prezreti zlasti splošni razmah športa ter planinstva posebej v svetu. Šport je postajal bolj in bolj moralna potreba modernega človeštva, kateremu je civilizacija za svoje dobrine odraščala krepke račune. V to zavetje so se začele zatekati vedno številnejše množice potem, ko jim je duhomorna drajna vsakdanjega življenja začela presedati. Moderni človek je lahko samo pri njegovi naravi najbolj ustrezajoči obliki športa sprostil svoje moči in ravnal tako, kot mu je narekovalo srce.

Razumljivo je, da so se vzporedno z naraščajočim ugledom športa razvrščale in izpopolnjevale tudi njegove organizacijske oblike. V planinski panogi pri nas so se lepo kazali tovrstni razvojni znaki. Pomislimo samo na ustanovitev »Skale« in kasneje na vznik gorniške skupine, ki je zasnovala »Planinsko Matico«. Žal, niso skromne razmere malega naroda dovoljevale tem mladikam polno življenjsko tvornost.

A tudi znotraj SPD ni manjkalo gonilnih moči, ki so preprečevale, da bi se gibanje zagvoznilo v mrtvilu ter tako izgubilo stik z neugnanimi tokovi življenja. Ti ljudje v društvenem vodstvu so pravilno razumeli novo nastajajoče težnje in neredko tudi hrupno izražena gorniška prizadevanja v planinstvu. Obenem so spoznali nujnost, da je treba takšna stremjenja usmeriti v skupni organizacijski tok; vsaka cepitev pomeni samo brezplodno tratenje sredstev, truda in vneme. Poglavitna predstavnik tih naprednih moči sta bila takratni predsednik SPD dr. Pretnar in pokojni dr. Brilej.

V označenih razmerah se je rodila zamisel o osnovanju posebne samostojne skupine v okviru SPD, ki naj bi združevala predvsem visokošolski planinski rod. Ideja je bila brž uresničena. Lepega dne smo se zbrali na ustanovnem občnem zboru v takratni mineraloški predavalnici univerze. Ni nas bilo malo, za mnoge smo vedeli, da se nam bodo še priključili. Dr. Pretnar je novonastali Akademski skupini SPD zaželel vse dobro, ji zagotovil avtonomni položaj ter obljubil vso materialno pomoč, ki jo društvo pač more dati.

Namen na ta način organizirane skupine je bil dvojen. Prvo je bilo, utrjevati moderne planinske ideologije med visokošolsko mladino. Drugo je bila gojitev alpinističnega športa na ravni socialnega humanizma ter spoznavanja prirode in ljudi domačih, a tudi tujih goratih dežel. V alpinizmu ali gorništvu smo zrlí vrhunski razvojni vzpon planinstva. Alpinizem nam je pomenil vrsto športnega udejstvovanja, za katerega smo čutili posebno nagnjenje, ker je terjál samokritično razčiščevanje določenega početja v odnošaju do človeka, ki ne živi izolirano, ampak je član družbe. Alpinizem nam je končno pomenil idealno sredstvo, ki omogoča zares sproščeno gibanje v naravi.

Vse to seveda nismo vnašali v program, pač pa smo se dosti o tem pogovarjali in nekaj obdržali tudi zase, vsak v svojem skritem kotičku srca.

Navduševali smo se nad smelo in spretno izvedenimi alpinističnimi dejanji bodisi doma ali na tujem. Zavzeto smo sledili opombam k tem dejanjem pa zapisanim mislim in čustvom, ki jih je rodila borba s skalo, snegom ter viharji, ali kristalna samota zagorske dnine ali spomin na utrjeno zvezdo sredi noči, preživeto visoko gori v skalovju. Stanič nam je bil zgled skromnega moža pogumnih gorniških činov, dr. Jug drzni eksperimentator, dr. Tuma neuklonljivi bojevník za resnico v gorah in v družbi. Ti so nam bili domači vzorniki, vsak po svoje. Od zunanjih smo občudovali samotarja dr. Lammerja, a se nismo mogli ogniti sugestivnemu dr. Maduschki, medtem ko nam je dr. Kugy ostal zamaknjeni patricij in pesnik gora, prav tak, kakršen je danes v bronu upodobljen tam v Trenti.

Delovni načrt je bil naglo napravljen, nemara nekoliko preširokopotežno, a v bistvu stvarno, obstoječim razmeram ustrezno. Vanj je sodila predvsem nabava alpinistične opreme ter prirejanje plczalnih tečajev v kopni skali in v snegu. Na drugem mestu je bila skrb za alpinistične odprave v različna gorstva, na tretjem skrb za organizacijo gorske reševalne službe, končno naloga za prirejanje predavanj in vobče za popularizacijo alpinizma. Denarna sredstva naj bi delno pridobili iz dobička zabav.

Prva v tistem času je začelo SPD organizirati alpinistične smučarske odprave v inozemske Alpe in v gorstva na jugu države. Priključevali so se jim tudi naši člani. A to ni bilo dovolj. Izpeljati smo morali lastna, samostojna tovrstna dejanja. Prvi — in tudi zadnji — je bil tisti, ki se je

v kasni zimi usmeril na Durmitor, katerega dotlej v snegu ni še nihče obiskal. Ne toliko zaradi težavnosti kot zaradi težke dostopnosti, ki ji je bilo prisojeno posebno mesto v izvedbi ture.

Tistikrat je sekciji načeloval Vinko Paderšič. Tega čudovito vnetega fanta, ki se je bil navdušil za alpinizem, čeprav je bil s srcem in dušo vedno v svoji rodni voljni pokrajini pod Gorjanci, smo spravili s seboj na pot. Veliko nam je pomagal s svojo skrbnostjo. Ko smo taborili v napol dograjenem planinskem domu nad Žabljakom, je neprestano pogrešal luč ter iskal svojo »batrejo«. Dobrodušno nas je zavračal, ko smo mu oponašali to njegovo prizadevnost in ni popustil. Tako smo ga v Durmitorju prekrstili za »Batrejo«. Ime je kasneje ponesel s seboj v partizane, kjer je žrtvoval svoje mlado življenje.

Veliko opravka smo imeli z alpinistično opremo. Vse mogoče iznajdbe smo pretčevali — od daleč seveda. Izpopolnitve so prinašali največ »himalajci«, ki so se v letih pred vojno neutrudno zaganjali proti poslednjim višinam, zlasti na Mt. Everestu in Nanga Parbatu. V roke pa smo dobili le bolj malo teh lepih reči. In bilo nam je žal zato, kajti nadejali smo se, da bi z njihovo pomočjo ustvarjali čuda v gorah. Tudi zato, ker smo zaman čakali nanje, je marsikak načrt obtičal zataknjen v pratiki predvojnega leta.

*

Zadnjič sem krenil po dolini Stubai. Nebo je bilo modro in visoko gori v robah Serlesa so v soncu žarele snežne zastave. V Fulpmesu sem se ustavil. Pri starem mostu, ki drži čez potok, ob katerem so se zvrstile kovačije, je na hiši napis, ki pravi, da je tu delavnica mojstra za jekleno alpinistično opremo. Tukaj so bili torej kovani cepini »Fulpmes«, o katerih smo spoštljivo govorili, ker smo se zanesli na njihove konice.

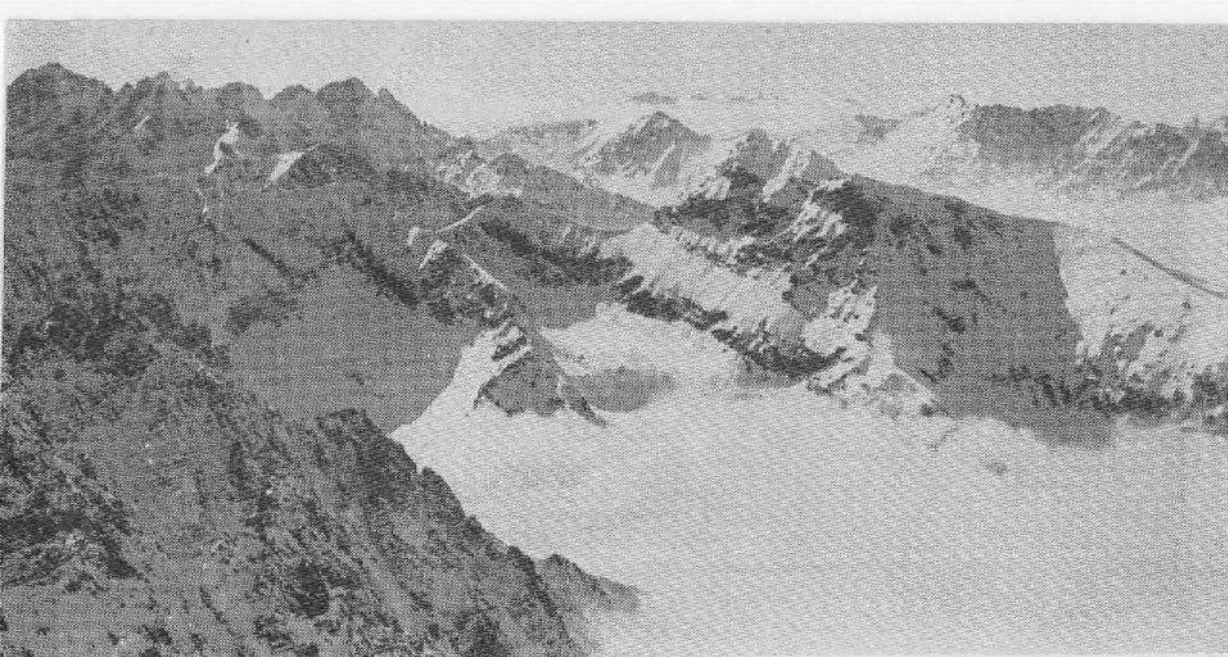
V mislih sem se podal nazaj v čas in potem preko gora v domovino. Pravzaprav teče vse naprej, sem pomodroval in spel dalje po dolini. V Innsbrucku, januarja 1959.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Kunaver Pavel, Ljubljana, din 160.—; PD Trbovlje din 2000.—; PD Bled din 2850.—;
Zvan Anton, Ljubljana - Medvode, din 530.—. Skupno din 5540.—.

SKLAD DOMA ZLATOROG:

Stanje sklada dne 11. marca 1959	din 6 620 965.—
Zbrano do 11. aprila 1959	din 5 540.—
Stanje sklada 12. aprila 1959	din 6 626 505.—

Visoke Tatry

V Tatrah

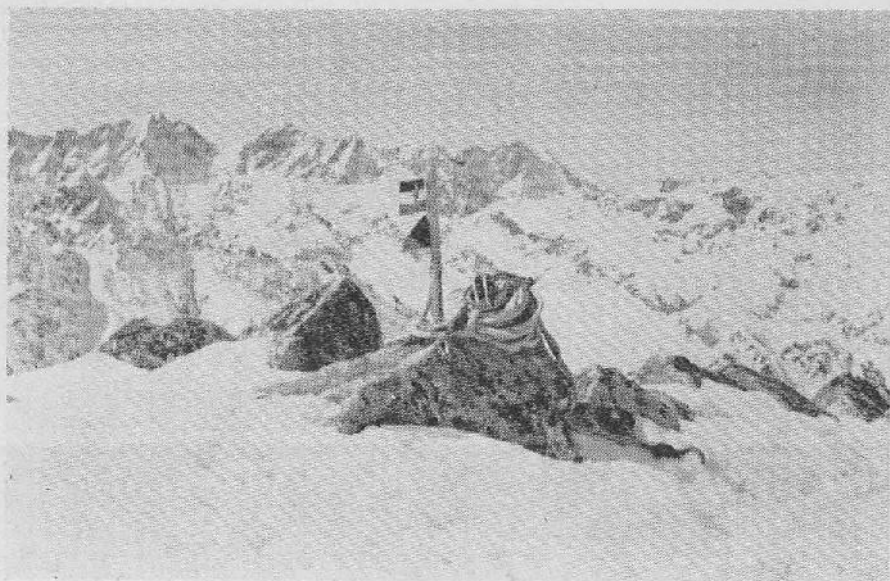
VID MESARIČ

Priprave so minile, meja in Semmering sta za nami. Peljemo se proti bratski deželi, skoraj popolnoma neznani. Močno zastražena meja je tudi v meni vzbudila neprijetne občutke. Ti pa so kmalu minili, kajti sprejeli so nas pristržno in formalnosti na carini so bile malenkostne. Na meji nas je čakal Karlik in skupaj smo nadaljevali pot proti Bratislavi. V osebnem vlaku, ob prijetnem pogovoru s preprostimi ljudmi, smo pozabili na zadnje nelagodne občutke, ki so nas obhajali ob prestopu meje.

Naslednjega dne smo si ogledali mesto, zvečer pa nadaljevali pot proti Nizkim Tatram. Ta dva dneva, ki smo jih preživeli ob njihovem vznožju in na pobočjih, ne bomo pozabili. Nastanili smo se blizu izhodne postaje žičnice, v majhni koči, kakršnih je povsod polno in služijo turistom za prenočišča. Urejene so lično in so izredno čiste. Nizke Tatry so podobne Pohorju. Valovita pobočja, ki so pokrita z gozdovi, pa više postanejo gola. Zazdelo se mi je, kot da hodim po Karavankah. Do vrha te pripelje žičnica. Na končni postaji se lahko okrepčaš in potem po eni od mnogih prog odpelješ v dolino. Res, raj za smučarje.

Smučali smo mnogo. Vmes smo kot gledalci pričevali tudi tekmam. Mislim, da so njihovi smučarji nekoliko slabši od naših. To pa ne velja za ženske, te povprečno bolje smučajo. Presenetilo me je število starejših, celo starih ljudi, ki so še vedno smučali. Kar žal nam je bilo, da sta dva dneva tako hitro minila.

Drugega dne smo nadaljevali pot v Visoke Tatry. Nastanili smo se v Kežmarski chati pod Kopskim sedlom. Dom je urejen nalašč za alpiniste.

Tudi Rusi so z nami. Skočila, da ni še sovjetske zastave

Ima lastno elektrarno in centralno kurjavo ter kinoprojektor. Vkljub vsemu komfortu je v domu domače in prijetno. Če ni popolnoma zaseden od alpinistov — kar pa je redko — sprejema tudi druge goste. Imeli smo srečo, da so bili v njem najboljši češki alpinisti in tudi Rusi so bili v gosteh. Kmalu smo se spoprijateljili in se dogovorili, da bomo drugega dne naredili mešane naveze za skupne ture.

Še isti dan smo odšli smučat na Kopsko sedlo. Tereni so lepi. Dreja je kar zaneslo in se je izgubil v megli. Hoteli smo že domov, toda njega ni bilo od nikoder. Zapeljal sem za njim. Megla se je razkadila in zagledal sem ga vsega nasmejanega globoko spodaj v dolini. Dokler je šlo navzdol, sploh ni mislil, da je treba tudi nazaj in tako sva prišla v kočjo šele v mraku.

Uka ni prišla z nami plezat, hotela je samo smučati, toda na prigo-varjanje Čehinj in Rusinj se je odločila za plezalno turo. Vrnila se je zmučena in tudi malo nervozna. Šele drugega dne nam je priznala, da je bilo na turi tudi lepo. Iz Uke smo se prejšnjega dne malo norčevali, ko pa sem se menil z njenimi soplezalkami in mi niso hotele verjeti, da Uka ne pleza, sem že dobival spoštovanje do nje. Čez nekaj dni sem šel iz radovednosti gledat »Ukin greben« in najraje bi jo prosil odpušcanja, ker sem se norčeval iz njene ture. Res je bila samo 2. stopnja, toda bila je zima, greben močno leden in izpostavljen tako, kot tega v 2. stopnji v apnencu ne poznamo.

Tudi zame prvi dan ni bil lahek. Plezal sem v mešani navezi s Čehi in Rusi. Pričakoval sem silen tempo in se bal, da bom omagal. Na moje veliko presenečenje so Rusi hodili veliko počasneje kot mi. Plezali so izredno previdno. Že sem si dejal:

»Saj ne znajo plezati.« Prenaglil sem se. Plezali smo po grebenu 2. stopnje. Tam, kjer se normalna smer umakne v steno, smo mi kar nadaljevali po grebenu. Vsi smo vztrajali in na tihem primerjali moči. Kmalu se je druga stopnja spremenila v tretjo, četrto in celo peto. Tedaj

Mala zmrzla dolina (Visoke Tatry)

Z Kolového štítu: Malý Kežmarský (s. stena + sz. hrana) Veľký Kežmarský

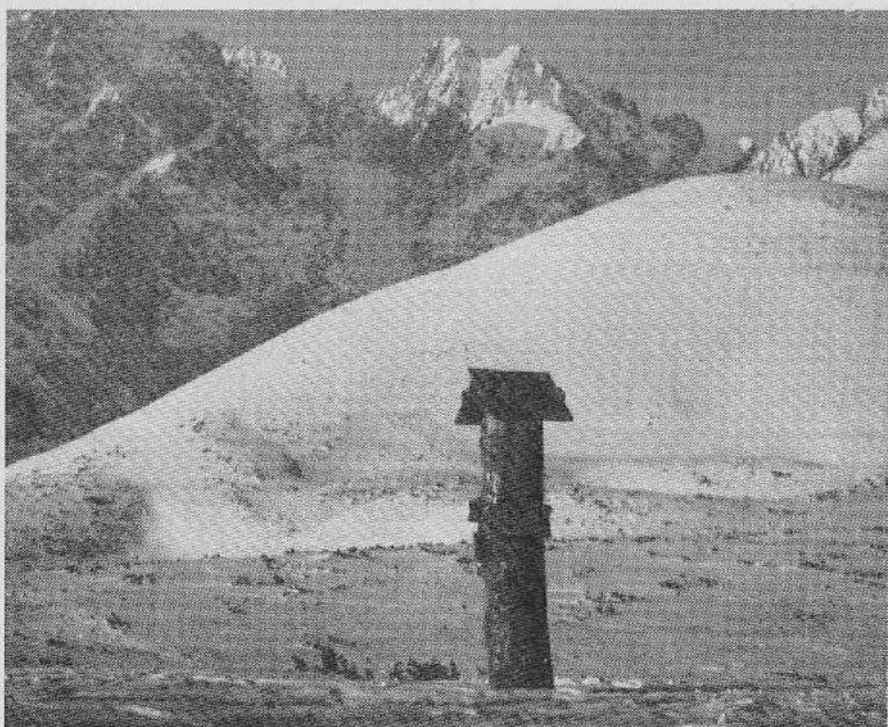
se je šele pokazala vrednost navcz. Za rusko, o kateri sem menil, da je slaba, sem kmalu spremenil mnenje. Mirno in počasi sta napredovala, a šlo je naprej. Greben je postal izredno oster, prerezan s škribinami in stolpi. Za 150 m smo rabili dve uri. Plezali smo po vrhu grebena, preskakovali s stolpa na stolp — tudi tega nisem v apnencu nikdar delal. Krepko sem se oddahnil, ko smo se po dvojni šestdesetmetrski vrvi spustili na snežišče v steni. Z varnega sem opazoval, kako pleza Andrej, »mu dajal napotke« in ga spraševal, če ga je kaj strah. Nič se ni jezil, samo dejal je:

»Le čakaj! Vrnem ti z obrestmi!« Res mi je, a ne namenoma.

Drugega dne sva z Vladom plezala klasično 4. stopnjo v granitu. Po turi se je Vlado odpravil domov. Jaz pa sem hotel plezati še eno smer. Vstopila sva z Zdenkom. Pred nama je že bil Andrej s soplezalcem. Tu mu je tudi uspelo »vrniti mi z obrestmi«. Smer je bila izredno krušljiva in kmalu sem zaslišal:

»Pazi! Kamen!« Pritisnil sem se k steni, se zavaroval z nahrbtnikom in teža me je kar zrušila na klin. Dreju se je odkrušil velik kamen in k sreči ga je namesto moje glave prestregel nahrbtnik. Toda tudi Andreju je smer prinesla slavo. V neki izpostavljeni prečnici ni mogel prestopiti in je zaklical, da ima »kratke nogy«. Čehom je to tako ugajalo, da so v bajti kmalu vsi vedeli, da so Andreju zrasle prekratke noge.

V takšnem razpoloženju so nam dnevi kmalu minili. Jaz se še vedno nisem mogel ločiti od gora. Z Zdenkom sva se domenila, da greva na zadnjo turo. Obljubil sem naši skupini, da jih bom zjutraj dohitel na postaji.

Pred Kezmarskou chatou (Vysoke Tatry)

Tura je bila krasna. Same izpostavljene prečnice nad previsi. Tako lep dan pa se je žalostno končal. V sosednji smeri so plezala češka dekleta. Na povratku je ena izmed njih zdrsnila. Nismo ji mogli pomagati. Samo v dolino smo jo lahko odnesli.

Ostali so nam še trije dnevi za ogled Prage. Mnogo, mnogo premalo časa. Prepričali smo se pa lahko, da »zlata Praga« šc vedno velja.

Iz Češke smo se vrnili za precej izkušenj bogatejši. Ugajalo nam je, da Čehi toliko plezajo. Kako plezajo poleti, ne vem. Toda pozimi imajo dobre plezalce in veliko jih je. Skoraj vse smeri preplezajo tudi pozimi. Sicer so smeri krajše, toda vseh težavnostnih stopenj. Ocne se ujemajo z našimi. Za razvoj imajo mnogo možnosti. Dobijo pomoč v opreml, na tečajih pa lahko plezajo, kar hočejo in kadar hočejo. Presenečeni smo bili nad tem, koliko deklet pleza pri njih. Sam sem jih videl okoli dvajset in skoraj vse so bile sposobne voditi peto stopnjo tudi pozimi. Nekatere celo šesto. Pravijo, da jih imajo še več. Naša odprava je bila uspešna in domov smo prišli zadovoljni, ker smo mnogo videli in se naučili. Tja bi se še radi vrnili.

Pripomba: S to odpravo smo planinci in alpinisti PD Univerza vrnili obisk članom planinske sekcije pri športnem društvu Slavia na tehnični visoki šoli v Pragi. Ti so se l. 1957 mudili v naših gorah. Odprave, ki je trajala od 28. III. do 15. IV. 1958, so se udeležili Mirko Fetih (vodja), Marja Sernec, Vlado Ferjančič, Andrej Teržan, Stanko Busar in Vid Mesarič. Opravljenih je bilo 23 zimskih vzponov od 2. do 5. težavnostne stopnje.

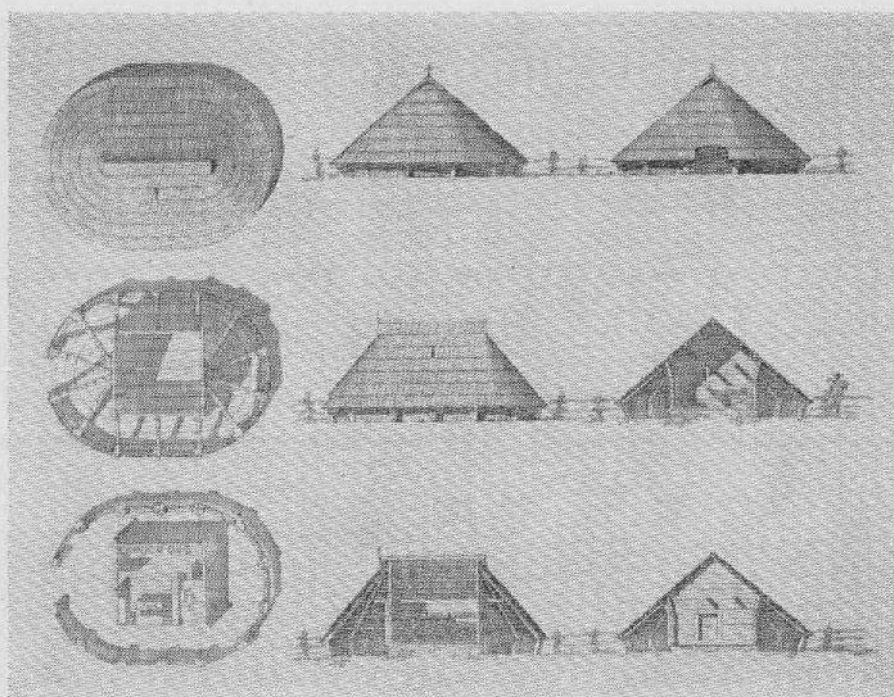
Zima na Veliki planini

Foto Vlasto Kopač

Velikoplaninski stan

VLASTO KOPAČ

Če stopiš takole v lepem vremenu na rob Vovkove jame in ti pogled zdrсне v zložno kotanjo na severovzhodu, zagledaš pod seboj gruče šotorastih, skoraj do tal segajočih streh. To so velikoplaninski pastirski stanovi, ali če rabimo udomačeni izraz, pastirske koče na Veliki. Med štirioglatimi strehami se sveti nekaj ovalnih, srebrnonadahnjenih skodlastih streh, ki se ostro črtajo na zelenem dnu. Njihova arhaična, nam civilizirancem že nekam tuja silhueta je pri marsikom, ki jo je zagledal prvič, vzbudila vprašanje: zakaj imajo bajte na Veliki ovalno obliko? Prav isto vprašanje si je zastavil dr. Johannes Frischauf, ki je l. 1877 v opisu ture na Veliko Planino ugotovil, da »so te pastirske bajte od daleč podobne šotorom, ko pa prideš bliže, vidiš, da eliptično obliko tvori druga streha, ki se opira na kamnite klade«. Po povratku v dolino je izpraševal

Arhitektonski posnetek Nukove bajte na Mali planini

Risal Vlasto Kopač

Kamničane, zakaj eliptična oblika streh na Veliki Planini, pa so mu dejali, »da najbrž zaradi vetra«. Prav takšen odgovor dobite tudi danes, če pobarate pastirja ali kmeta in mu zastavite podobno vprašanje. Kasnejši opisovalci tudi ne najdejo zadovoljivega odgovora na vprašanje: odkod ovalna streha, ki je drugod po naših gorah ne najdemo, ali pa bolje, ne najdemo več, čeprav so si vremenske in ostale okoliščine na vseh planinah podobne. Nekateri avtorji domnevajo, da so te bajte srednjeveška ali pa še starejša dediščina, če niso morda ostanek prastarih kmečkih lesenih bivališč. V teh domnevah je lahko več ali manj resnice, vendar pa za zdaj manjkajo dokazi. Brez teh domneva ostane le domneva. Prizadevnejše raziskovanje te neznanke bo verjetno prej ali slej našlo odgovor tudi na to vprašanje.

Stara velikoplaninska bajta je, na kratko povedano, enocelična dimnica iz okroglih brun, približno dveh sežnjev v kvadrat, brez stropa, podnic in brez oken. Stoji na dvignjenem, suho zidanem kamnitem podstavku. Odprto ognjišče je v desnem ali levem kotu za vrati, na stranski steni so police za latvice, ob zadnji steni pa je pograd. Čez vse je povezana ovalna škodlasta streha, ki jo nosijo kamnite klade, razporejene v elipsi okoli dimnice. Streha okrog dimnice tvori lopo z dvema vhodoma, kjer živina v pripeki ali v dežju najde zavetje.

Velikoplaninska bajta je zelo premišljeno zasnovana, funkcionalno je namenjena planovanju* pa vardevanju govedi in drobnice. Tesarski in

* Pastirji na Veliki planini »pwanújejo«, to se pravi: pasejo, medejo in sirijo.

Velika planina

Foto Vlasto Kopač

konstruktivni detajli kažejo dognanost in veliko mero domiselnosti. Skratka, velikoplaninska ovalna bajta je tesarska mojstrovina gorjancev iz Kamniških Alp.

Način planovanja in prastari način sirjenja, pastirska noša, torila, skutnice pa trniči, ki jih drugje ne izdelujejo in tudi ne poznajo več, kažejo v preteklost. Čudovite lesene »pisawe« za trniče pa s svojimi ostro-rezanimi ornamentami le podčrtujejo ugotovitev, da se je na tej največji planini Kamniških Alp iz doslej neznanih vzrokov ohranil za nas Slovence dragocen in bogat arhitektonski ter etnografski material, ki ga je treba ohraniti.

Velikoplaninska bajta ima srednjeveške konstruktivne elemente. Ovalni obod pa je morda trdovratno dedovani rudiment še starejše tradicije. Eliptična, skoraj do tal segajoča skodlasta streha ima namreč presenetljivo podobne, čeprav le indirektno sorodnike v pradavnini.

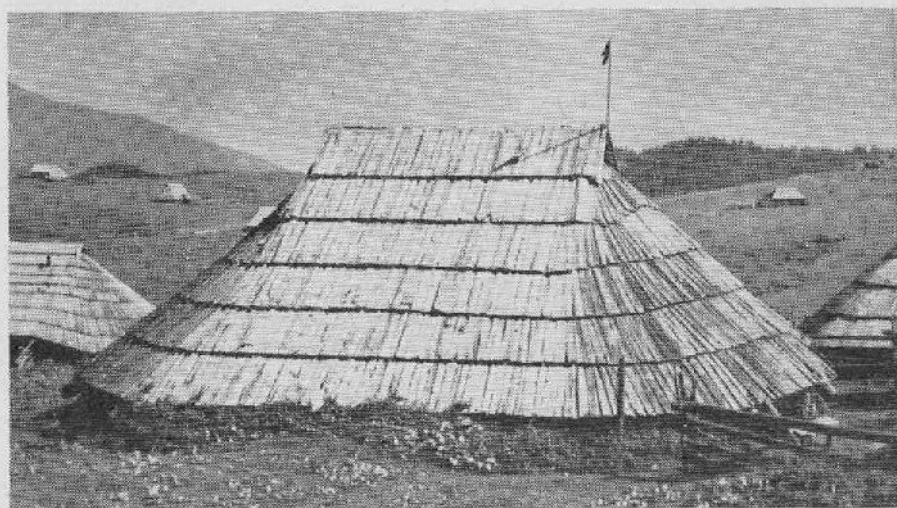
Pozimi leta 1944 so Nemci požgali Veliko, Malo in Gojsko planino ter planini Dol in Konjščico. Zgorelo je vse razen dveh bajt na Mali planini. Nepožgane so ostale le Marjanine njive s tremi ohranjenimi ovalnimi stanovi. En primerek tega tipa še stoji na Jezercih, trije z deloma odprto prednjo lopo pa so ohranjeni na Osredku.

L. 1945 in 1946 so kmetje znova postavili bajte na pogoriščih, kajti živini je v teh krajih namenjena prva kmetova skrb. Takrat je nastal prelom v stoletni tradiciji, začeli so opuščati tipični način gradnje eliptičnih bajt, v »modo« so prišle štirioglate lope, ker je gradnja le-teh enostavnejša in kritje s skodlami hitrejše. Nekaj kmetjskih gospodarjev, kot so Preskarjev Andrej iz Bistričice, Vodnikov Miha iz Zagorice in

Stara ovalna bajta na Marjaninih njivah

Foto Vlasto Kopač

Ovalna bajta na Veliki

Foto Vlasto Kopač

drugi so si stesali bajte še po starem. Te bajte z ovalno streho in ognjiščem, pa one na Marjaninih njivah, na Jezercih in Osredku so danes edini primerki tipičnih ovalnih pastirskih stanov, ki so pred vojno še dominirali na planoti Velike planine.

Večina pastirskih stanov ima danes okna in štedilnik, kajti izven pašne dobe, ki traja tod približno tri mesece, imajo te bajte v najemu turisti in smučarji. Proglasitev planote Velike planine za narodni park bo pripomogla k zavarovanju te slikovite gorske planote, omogočila pa bo tudi ohranitev edinstvenih, gospodarsko, turistično in etnografsko pomembnih pastirskih naselij.

V Triglavski steni

PAVLE JURIC

Dežuje. Stena, ki naju je imela v gosteh, je še vedno v megli. Sliši se samo monotono žuborenje hudournikov. Vsa premočena, premražena in lačna se vračava. Za nama je spet nepozabno doživetje. Stena nama je pokazala zobe, terjala je ne samo čustva, temveč tudi dejanj, popraskane in prezeble roke ter potolčena kolena. Imela sva pač smolo z dežjem. Nisva se spuščala v nevarnost, nisva se zanašala na golo srečo ali naključje. Šla sva poskusit, koliko zmoreva.

Z namenom, da preplezava Čopov steber, sva prišla v Vrata. Koliko govora je bilo o tem, koliko večerov sva prebiral opis ter zrla v sliko z začrtano smerjo! Vse sva znala na pamet, samo poguma nama je še manjkalo. Slednjič sva tudi tega imela na pretek ter sva se odločila.

Zopet stojim v senci Stene, katere lepoto sem že večkrat užival, občudoval zelene blazinice s pisanim cvetjem v njej, doživel sonce in vihar. Od vsega začetka me je privlačevala. Hitro napredujeva po nemški smeri do Nemškega turnca ter po grapi na raz Nemškega stebra. Tudi prečka v Črni graben je hitro za nama in kmalu sva na Gorenjskem turncu. Toda vreme se začne kisati. Nebo je sumljivo oblačno in nič kaj prida ne kaže. Iz previdnosti deloma pa tudi iz strahu pred neznanim skleneva, da greva pač samo pogledat v Steber. Če ne bo šlo, bova pač obrnila. S tem namenom se mrzlično navezujeva in razdeliva opremo. Brez večjih težav napredujeva po levem boku Stebra ter se na tihem tolaživa z najinim sklepom.

»Pridi! Sem tam, kjer piše v opisu — začetek težav« mi zakliče Rudi. Hitro splezam do njega. Tiho se spogledava. Ali bova res morala obrniti? Ali res ne bova mogla uresničiti najine tihe želje? Mogoče bo pa vreme le držalo? Take misli naju spreletavajo. Končno mučni molk prekine Rudi:

»Na, varuj! Grem pogledat, kako je naprej!« Med varovanjem razmišljam, zakaj se pravzaprav varava s tem »gledanjem«? Je temu krivo vreme? Ali pa strah? Kolikokrat sem bil pod steno v takem položaju, se odločil in jo preplezal vključno negotovemu vremenu! Zato so mi tudi večkrat očitali, da sem neuravnovešen in da jo bom enkrat »skupil«. Ne, nikoli nisem tvegaj, nikoli nisem in nikoli ne bom računal na srečo. Vedno sem bil pripravljen na odkrit boj, pa naj zmaga, kdor hoče. Zakaj pa sedaj oklevam?

»Pridi! Varujem!« zaslišim Rudija in ko pridem do njega brez obotavljanja, nadaljujem. Hitim, a vendar plezam počasi in gotovo. Vsaka kretnja, vsak gib je premišljen in plezanje mi postane pravi užitek. Popolnoma pozabim na prejšnjo negotovost, na »strah« in na vreme. Na stojišču se ob srečanju brez besed sporazumeva z Rudijem, da povratek odpade. Zadovoljna nad odločitvijo plezava naprej. Nič nama ni pretežko in vse nama gre lahko od rok. Hitro napredujeva. Že sva na travnatem stojišču in Rudi nadaljuje. Med varovanjem opazim, da se Stena zavija v siv, grozeč pajčolan. In res, kmalu začne rositi. Torej, prišlo je to, česar sva se bala! Stena nama ne prizanaša. Ali se hoče poigrati z nama? Ji ni prav, da šariva po njenem kraljestvu s klini, vrvmi in stremeni?

Počasi se je pršenje spremenilo v pravcati dež. Ker je vse precej mokro in spolzko, se po izmenjavi odločim za kamin. Bolj varno bo, se

tolažim ter si dajem duška. Slednjič le ugotovim, da je precej ozek, in prav mi pride moja vitka linija, za katero marljivo skrbi študentovska menza. S težavo se skobacam skozi. Ubogi Rudi! Kaj bo z njim zaradi njegovih dimenzij? No, pa je le šlo. V zijalki sva bila videti precej smešna. Vsa rdeča od blata sva podobna Indijancem. Sicer naju bo pa dež opral. Skleneva, da malo poscdiva in se pokreptava. Nekaj sladkorja in čokolade ter curek hladne deževnice, pa je južina gotova. Ker ne kaže, da se vreme izboljšuje, se odločiva kar za nadaljevanje. Na levi strani navpične poči opazim rjaste vponke in stremena najinih predhodnikov. Torej bolj desno, kajti tam sta se zaplezala Milan in Miklavž! V votlini počakam na Rudija. Sedaj naju čaka tista prečka, kot in polička v odprti steni! Medtem ko se pripravljam, se Rudi dobro usidra in pripravi za varovanje. Malo tesno mi je pri srcu, ko se odpravim. Voda mi teče za rokave. Že se skobacam na poličko, vpenjam in prečkam do luske. Preko sem! Pripravim varovanje in začnem vleči vrv. Mokra je in ne teče. S težavo jo vlečem k sebi. Ko je vse nared, pokličem Rudija. Z veliko težavo skrajšujem vrv. Nena doma začutim sunek! Vse je tiho! Samo veter tuli okoli robov. Čez nekaj trenutkov pa zaslišim rahel, dušec glas:

»Iz kota me je odneslo! Visim v zraku! Pričvrsti vrv!« Šele sedaj se zavem, kaj se je zgodilo. Hitro pritrujem vrv in hkrati sprašujem Rudija o njegovem stanju. K sreči se ni nič zgodilo in ko se pomeniva, se začne garanje za oba:

»Potegni! Pritrdi!« odmevajo klici. Z veliko muko se spravi nazaj v kot in začne znova.

»Z levo roko se primi tam, z desno roko tam! Saj si že preko? No, vidiš, saj gre! Saj ni tako težko! Še malo, pa boš dober!« besedičim glasno. Tedaj zopet sunek! Ko pogledam, vidim Rudija nekaj metrov niže kot prvič! Zopet binglja med nebom in zemljo. Prekleti dež!

»Precej sem izčrpan! Poskusiva direktno na polico. V tisti zahrbtni kot ne grem več! Raje bivakiram, kot pa da bi še enkrat odfrčal!«

In zopet odmevajo klici: »Potegni! Pričvrsti!« Vrv je mokra in noče teči. Dežuje pa še kar naprej. Res ne bova prišla čez steno? Morava preko, pa naj bo, kar hoče! In vlečem, vlečem. Dežju se pridruži še sodra in poredno začne poskakovati od skal v globino. Vrv se začne krotovičiti in ves moj trud je zaman. Tako res ne bo šlo nikamor. Toda bivakirati ne sme! Preveč sva premražena in utrujena. Morava čez! Poskusim z zadnjim adutom. Nekaj stopnih zank zvežem skupaj in jih spustim Rudiju. Slednjič se le prikaže glava in končno zleze na polico. Vesel sem, srečen, da sva uspela, čeprav šklepetam od mraza z zobmi in čeprav sodra naga živo odskakuje v zastrto globino! Ne bo treba nočevati! Ne mraz ne dež ne sodra ne megla me ne moti več. Vse je lepo, kot da bi sijalo sonce! In zopet z lahkoto in odločnostjo nadaljujem.

Zunaj sva, vrh Stene! Veter tuli okoli robov ter nosi dež in s sodro biča mrzle skale.

Sediva ob cesti. Zopet je lepo. Stena je umita odgrnila svoj pajčolan in vabi. Spet se vrneva in hvala ti za prizanesljivost! ji odgovarjava s pogledi. In v zgornji polovici se prešerno boči vitki Steber. Zdi se mi, da nama pravi:

»Nista me premagala. Nihče me še ni premagal. Premagljivi ste le vi — ljudje!«

Nekaj misli o izbijanju klinov

ANDREJ APLENC

V zadnjih sezonah se je večkrat zgodilo, da so plezalci izbili iz nekaterih smeri kline. Naključje je hotelo, da sem nekajkrat take izbite smeri ponavljal. To me je napotilo, da sem razmišljal o koristnosti in škodljivosti izbijanja. Plod teh razmišljanj je tale spis.

Ceprav je plezalec B. Turin objavil članek o istem problemu,* mislim, da tudi moj ne bo odveč deloma zato, ker Turin aludira predvsem na eno, zelo znano smer, deloma pa zato, ker bi rad povedal o izbijanju klinov še malo več.

Imel sem priložnost, da sem se pogovarjal z različnimi plezalci nekajkrat o tem, ali naj se klini izbijajo ali ne. Tisti, ki so izbijanje zagovarjali, so branili svoje mišljenje z različnimi argumenti. Najbolj običajna njihova trditve je bila, naj ostane stena taka, kot so jo našli prvopristopniki. Vsaka sprememba v njej, predvsem pa zabiti klini, zmanjšujejo njeno težavnost in s tem njen pomen. Iz spoštovanja do tistih, ki so jo prvi preplezali in pa zaradi tega, da smer ne doživi profanacije, naj bi jo ohranili takšno, kakršna je bila. Nekateri, ki so skušali svoje stališče boljše utemeljiti, so se približali vprašanju tudi z druge strani. Trdili so, da ni škodljivo samo za steno, pač pa tudi za plezalce, če so v steni cele galerije klinov. To da kvari estetiko plezanja in dela iz prostega plezanja navadno prepenjanje iz klina v klin. Seveda pa se lahko iz debat, še bolj pa iz samega početja tistih, ki izbijajo klince, razberejo še drugi motivi. Ne spominjam se, da bi bil kateri večjega upoštevanja vreden. Po večini so precej subjektivno pobarvani, jih je pa cela lestvica, od običajne nepremišljene objestnosti pa prav do boleče potencirane ambicioznosti, včasih pa tudi do nepoštevnega rivalstva.

Prva dva argumenta sta, mislim, edina, ki sta resna in o katerih se tudi izplača razpravljati. Ne da se zanikati, da ne bi imela v sebi nekaj resnice in upravičenosti, če razmišljamo samo o njih, ločeno od vsega problema izbijanja klinov. Ker pa je ta problem kompleksen in ker ga je treba tako tudi reševati, človek nujno pride do zaključka, da izbijanje klinov, vsaj na tak način, kot smo ga do sedaj srečavali po naših stenah, nikakor ni dopustno. To bom tudi v nadaljnjih izvajanjih skušal dokazati.

Misel o ohranitvi stene take, kot je bila, je prav lepa, le da je na žalost neizvedljiva. Pomisliti je treba na to, da tako, kot so prvopristopniki vstopali v stene, mi sedaj sploh ne moremo več. Naša današnja oprema se zelo razlikuje od tiste pred leti, poleg tega je pa tudi celotni nivo alpinizma iz leta v leto višji. To današnjim plezalcem omogoča, da isto težavnostno stopnjo plezajo lažje kot njihovi predhodniki. Zato tudi starejšim smerem ocena pada. Ocene smeri, ki so bile preplezane v novejšem času, pa še vedno veljajo, vendar tudi tu ne moremo trditi, da jih lahko plezamo tako kot prvopristopniki ne glede na že zabite kline. Res je, da povečano število klinov v steni, na splošno rečeno, zmanjšuje njeno težavnost in da nepotrebne serije klinov kvarijo smer, vendar mislim, da niti v prvem niti v drugem primeru položaj v naših stenah še izdaleka ni kritičen. Mest, ki bi bistveno izgubila na svoji težavnosti zato, ker so nabodena s klini, je pri nas zazdaj zelo malo. Sicer se pa tudi v primeru,

da tako mesto neke obstoji, to ne more uporabljati kot opravičilo za izbijanje klinov. Z dejstvom, da doživljamo steno drugače kot naši predhodniki oziroma prvopristopniki, se moramo sprijazniti, tu ima svojo besedo razvoj. Ponavljalci občutijo psihični pritisk pred in med plezanjem v veliko manjši meri, kar je zelo važen faktor, čeprav ni tehnične narave, in ga ne gre zanemarjati. Kakor plezalčevo telo tako tudi njegova psiha z rastočo obremenitvijo različno reagira. Zbir vtisov, ki jih povzročajo te reakcije, je doživetje stene, fizično in psihično! Če imajo faktorji že v začetku različno vrednost, je seveda drugačen tudi rezultat in tako se nam vizija o ohranitvi stene v njenem prvotnem stanju razblini v nič. Klini so tu le eden izmed mnogih faktorjev in ne morejo igrati odločujoče vloge. Sicer bi pa v vprašanju stene, če bi bili dosledni, nujno prišli do zaključka, da mora vsaka naveza za seboj izbiti vse kline, kar pa je seveda nemogoče. Če k temu dodam še to, da ima danes vsaka smer svoj opis, ki nam v večini primerov zelo olajša plezanje, mislim, da ne more biti več dvoma, ali lahko vstopamo v stene tako, kot so prvopristopniki ali ne. S samim izbijanjem klinov ne moremo doseči mnogo, akcija bi bila enostranska, vprašanje pa še zdaleč ne bi bilo rešeno. Opravičevanje izbijanja klinov z »vračanjem stene v njeno prvotno stanje« nima resne podlage.

Problem vzgoje plezalcev, predvsem seveda mladih, je zelo obširen in nimam nobenega namena, da bi ga tu načenjal. Povedal bom le nekaj misli, ki pa bodo za razpravljanje o klinih popolnoma zadostovale.

Dejstvo je, da za plezalce res ni priporočljivo, če se navadijo plezati s preveliko uporabo klinov. Prizadevati si morajo vedno za tem, da se priuče prostemu plezanju, kajti čimbolj je plezalec odvisen od klinov, tem manj je suveren v steni. Kritične situacije so večkrat rešljive samo s prostim plezanjem. Tega noben resen alpinist ne zanika, res pa je tudi, da v naših stenah, najmanj pa v tistih, ki so bile izbite, število klinov še izdaleka ni doseglo tisto mejo; ki bi bila lahko razvoju mladih plezalcev škodljiva.

Nekaj težjih smeri sem preplezal v prvotnem, potem pa v »očiščenem« stanju in sem prepričan, da te smeri niso sedaj prav nič bolj pripravne in vzgojne za mlade plezalce, pač pa bolj nevarne. Sicer pa je taka enostranska akcija s strani osamljene naveze, ki izbija kline, z moralnega in vzgojnega stališča skrajno problematična. Jaz nikdar nisem mogel razumeti, da se lahko osamljen plezalski par čuti poklican, na tako radikalni način posegati v plezalsko življenje, posebno še, če pomislim, da so v naši sedanji strukturi alpinističnega življenja forumi in ljudje, ki bi bili najprej poklicani, da rešujejo taka vprašanja.

Trditev, da izbijanje klinov pospešuje plezalski standard in pravilneje usmerja mlade plezalce, nima nobene podlage. Običajno se za njo skrivajo drugi, subjektivni motivi.

Nekoč sem pa naletel na neko zanimivo varianto tega problema. Skupina plezalcev je opravičevala izbijanje neke smeri s tem, da je tisto smer preplezalo več navez, ki niso bile, seveda po mišljenju izbijačev, njenim težavam tehnično kos. Zato so se čutili poklicani, da jo »preventivno izbijejo«, da se ne bi več kaki začetniki drznili vstopiti. Primer me je zanimal, pa sem prelistal vpisno knjigo v koči. Dejstvo, da sta bila med tistimi nezrelimi začetniki, ki so preplezali to smer, tudi dva zelo znana slovenska alpinista, me ni nič presenetilo. Če dodam k temu še to, da so bili v steni skoraj vsi stojiščni klini izbiti ali pa celo odlomljeni, mislim, da nadaljnji komentar ni potreben.

Ob vseh dejstvih, ki govore proti izbijanju klinov, pa na drugi strani nikakor nisem pristaš njihovega prekomernega uporabljanja. Tudi tu obstaja neka zgornja meja, ki je plezalec ne sme prekorati, če noče, da se mu plezanje sprevrže v čisto umetno napredovanje navzgor, ki s plezanjem, kot ga danes pojmuje, nima nobene zveze več. Vendar pa tega ne moremo povezovati z vprašanjem izbijanja klinov. To sta dve različni stvari. Ravno tako se tudi ne da reševati drugo z drugim. Število uporabljenih klinov je odvisno od tega, kako pojmuje alpinizem in kakšne so kvalitete plezalca, medtem ko je izbijanje klinov, če se tako izrazim, moralno - tehnični problem. Na današnji stopnji alpinizma so klini potrebni, uporabljati jih je pa treba v skladu s splošnim plezalskim standardom. Tam, kjer bi večina resnih plezalcev zabila klin, je ta klin upravičen in ne vidim nikakršnega razloga zato, da bi ga kdo pozneje izbil, če je mesto težje in če precej strogo določa smer plezanja. Če je na primer nek previs za plezalca, ki njegovo težavnostno stopnjo dobro obvlada, preplezljiv s tremi do štirimi klini, naj ti klini v previsu stalno ostanejo. Če se jih pa s časom nabere več, pa to še ne more biti razlog, da jih nekdo na lastno pest izbije. Iz izkušenj namreč vem, da so izbijalci, ki so v dolini trdili, da so pobrali samo nepotrebne kline, v steni izbijali in lomili kline na stojiščih in pulili iz težkih mest dobre in potrebne kline, medtem ko so nepotrebne in majave pustili. Tudi v primeru, da bi izbijal pošten plezalec, je vprašanje, če je njegov subjektivni kriterij za nepotrebne kline enak objektivnemu, ki bi bil edino upravičen. Zaradi vsega tega vsaka individualna akcija nujno odpade.

Kaj predstavlja za plezalca klin? Klin je po svojem namenu ali po funkciji varovalni ali tehnični, v določenih primerih pa tudi oboje skupaj. Varovalne kline začnemo uporabljati takrat, ko imamo občutek, da bi cel raztežaj, preplezan prosto, predstavljal preveliko tveganje. To nastopi na splošno rečeno za večino plezalcev nekje v območju IV. težavnostne stopnje. Tehnične kline pa začnemo uporabljati takrat, ko postanejo naravni oprimki v steni tako redki, da so nam za nadaljnje plezanje potrebne umetne opore, ali pa na mestih, kjer je plezanje zelo naporno n. pr. v visokih previsih. Dogaja se pa, da plezalci uporabljajo tehnične kline na objektivno lažjih mestih. Mislim, da ravno to povzroča nižanje plezalskega standarda in dejstvo, da težave v steni bistveno drugače doživljajo kot prvoprstopniki. Eden ali dva varovalna klina težavnost določenega mesta ne zmanjšata preveč, pač pa varnost precej povečata. Če pa plezalec, recimo, v tak varovalni klin vpne streme, je pa situacija takoj bistveno drugačna. Precej velik razloček je med tistim, ki pleza neko mesto prosto le z varovalnimi klini, in med onim, ki na istem mestu uporablja tehnične pripomočke. Na ta način je težavnostna stopnja tega mesta zares zmanjšana in to ne v bistvu zaradi zabitih klinov, pač pa zaradi uporabe tehničnih pripomočkov. Če odrekamo uporabo tehničnih pripomočkov na mestih, kjer niso objektivno potrebna, seveda nočemo nižati plezalski standard, pač pa ravno nasprotno. Ti pripomočki so, če se lahko tako izrazim, plezalčeva železna rezerva in čim pozneje, to je, v čim težjem terenu jo začne uporabljati, tem težja mesta lahko prepleza.

Prav zanimivo je, da so večkrat tisti plezalci, ki mislijo, da je treba večino klinov po stenah izbiti, na drugi strani prav vneti zastopniki tehničnega plezanja in da prav radi uporabljajo tehnične pripomočke tudi na mestih, ki so za druge plezalce preplezljiva prosto. Na ta način seveda grobo kršijo svojo trditev o ohranitvi stene take, kot je bila, ker vnašajo v svoje plezanje elemente, s katerimi prvoprstopnik ni razpolagal.

Tehničnih razlogov, ki govorijo proti izbijanju klinov, je mnogo. Omenil bi nekatere zato, ker se mi zdi, da predvsem mlajši plezalci večkrat nimajo prave predstave o tem in izruvajo klin, ne da bi pomislili, kakšne posledice to lahko rodi. Nobena špranja ne prenese zabijanja in izbijanja klinov v nedogled. Njeni robovi se pri tolčenju krušijo in zgornji del klina ne sedi več trdno v njej. Videl sem že špranje, katerih robovi so bili stolčeni za pest globoko. Najhuje je pa to, da se klin pri izbijanju odlomi in ostane v razpoki, ki na ta način postane neuporabna. Vse to lahko nastopi že po nekajkratnem zabijanju in izbijanju. Stvar je predvsem huda na težjih mestih, kjer se da večkrat samo v eno edino špranjo zabiti soliden klin. Če tega ni in če se ne da ponovno zabiti, postane mesto bolj nevarno, če pa gre obenem tudi za tehnični klin, pa težje preplezljivo.

S tem pa razlogi, ki govorijo proti izbijanju klinov, še zdaleč niso izčrpani. Zelo važno je tudi med drugim obveščanje plezalcev o sprememljenem stanju v steni, kajti naveza, ki ne ve, da je smer, v katero se je bila odpravila, bila izbita, se lahko znajde v kočljivem položaju. Normalno stanje klinov po smereh je dobro poznano in temu primerno je tudi število klinov, ki jih plezalci jemljejo s seboj. Če pa je število klinov v steni bistveno manjše od onega, s katerim je naveza računala, se lahko zgodi marsikaj. Kdo bi bil v takem primeru kriv za nesrečo? Podobni primeri so se pri nas že dogajali. Ne mislim na nesreče, pač pa na neprijetna presenečenja. Sem pa tja izbijalci napišejo v vpisno knjigo nekaj vrstic, ki naj bi imele namen seznaniti alpinistično javnost z njihovim početjem, vendar je ta način skrajno neučinkovit. V večini primerov se pa novica prenaša od ust do ust, kar je seveda tudi slaba garancija, da bo vsak plezalec pravočasno zvedel za njo.

Posebno poglavje bi pa po mojem mišljenju zaslužili varovalni klini na stojiščih. Na vsakem stojišču v zelo, izredno in skrajno težavnih smereh, kjer večina plezalcev zabije klin, bi ta klin tam moral tudi ostati. Stojiščni klini smeri prav nič ne kvarijo, težave v steni zaradi njih niso nič manjše, pač pa se varnost plezanja precej poveča. V primeru nesreče, slabega vremena ali pa pri spuščanju naveze lahko ti klini zelo koristijo. Ravno na stojiščih, predvsem v težjih detajlih, kjer mora biti varovanje zanesljivo, se često dogaja, da je samo ena edina špranja, ki ima optimalno lego. Pri padcu prvega namreč ni vseeno, kakšen je položaj varovalnega klina glede na varujočega plezalca. Optimalen položaj varovalnega klina je običajno precej strogo določen in zato je tudi špranja, ki ima optimalno lego, često ena sama. Če je ta špranja razbita ali pa, kar je še huje, če je v njej zalomljen klin, lahko postane varovanje na takem mestu problematično. Kljub tem dejstvom pa izbijalci pogosto segajo prav po teh klinih, najbrže zato, ker jih je najlažje izbiti. To je početje, ki je blizu vandalizma in kaže na skrajno neodgovornost.

Iz tega je jasno razvidno: Že dejstvo, da klina ni več, ravno tako pa tudi sekundarne posledice izbijanja prav lahko povzročijo drugim plezalcem nepričakovane težave, v nekaterih primerih pa lahko pomenijo tudi prav resno nevarnost. Vse smeri so, če se tako izrazim, last vseh plezalcev in zato ne more biti dopustna nobena individualna akcija, ki bi lahko škodovala koristim večine. Naši plezalci se teh dejstev zavedajo in čutijo odgovornost do svojih tovarišev. Do sedaj so se v izbijanju odlikovali le osamljeni posamezniki, ki nimajo v svojem početju zaslombe širših plezalskih skupin. Vendar pa mislim, da ni odveč javno spregovoriti o tem problemu že zaradi plezalskega naraščanja, kateremu tako razpravljanje lahko le koristi.

Na koncu bi omenil še možnost kontroliranega izbijanja klinov. S časom se namreč lahko zgodi, da se na nekem mestu ali pa v vsej smeri nabere toliko klinov, da bi plezanje zares kvarili. Če bi bil širši krog plezalcev mnenja, da je treba zaradi tega nepotrebne kline izbiti, bi se to smelo zgoditi samo pod vodstvom GRS, kajti le na ta način bi bilo zagotovljeno, da bo izbijanje čim manj škodljivo za steno, da bo razlikovanje med potrebnimi in nepotrebnimi klini objektivno in da bo javnost pravilno obveščena.

Ko sem imel koncept že napisan, mi je prišel pod roke članek v reviji »Die Alpen«,* ki obravnava isti problem. Avtor najprej omenja izbijanje v severni steni Velike Cine in pravi, da nima nič proti izbijanju v srednje težkih smereh, tam kjer je dovolj špranj. Ostro pa nastopa proti izbijanju v težkih detajlih, kjer so špranje redke, plitve in kjer ni mnogo različnih možnosti za plezanje. Potem omenja izbijanje v severni steni Zapadne Cine, kjer so bile uničene številne špranje, in ugotavlja, da že zabiti klini omogočajo plezati po težjih smereh navezam, ki temu sicer ne bi bile kos. Toda, se sprašuje potem, ali je to strašno in ali je to zadosten razlog, da se z izbijanjem ogroža življenje soplezalcev? Nato navaja staro plezalsko pravilo, ki pravi, da ne izbijaj klina, ki si ga našel v steni in uporabil ter zaključuje članek takole: »Wenn sich eine Seilpartie schon so überlegen fühlt, dass sie die vorhandenen Haken als unnötig betrachtet, dann soll, bitte, der Erste diese entfernen!« — To bi svetovali tudi izbijalcem naših smeri!

* Zum Problem der Haken-Entfernung, Rudi Schatz, Die Alpen, 1957, februar.

Poglej še enkrat nazaj! Spomni se še enkrat prelesti gora, ki si jih videl. Spomni se starih mojstrov, ki so šli pred nami, da so jih odkrili. Spomni se vseh tistih, ob katerih gostoljubnem ognjišču si kdaj sedel. Spomni se dragih prijateljev, s katerimi si romal v svetlem soncu. Spomni se mož, katerih sekira ti je krčila pot, katerih močna roka te je vodila. Spomni se tistih, ki jih ni več. Pod zeleno rušo spe in mirno počivajo po težkem delu. Vseh, vseh se spomni, moja duša, v tej praznični uri slovesa, z globoko mislijo in hvaležnostjo, pobožno in v zvestobi, preden se tiho obrneš in odideš domov.

(J. Kugy)

Žarek večnega sonca na rdečem zidu more vzbuditi vse veselje in hrepenenje po gorah ali pa lunina svetloba na sinji skrilasti strehi. Plošče ledu v zimski reki morejo oživeti spomine na bleščeče ledenike. Da, čim bolj boren je povod, ki zbudi spečo sliko gora, toliko bolj sijajna stoji hipoma nad mestnimi dimniki in stolpi.

Takrat spoznamo na mah, da so vse mestne radosti samo prazniki revščine. Pa če še tako vreščče prekričujejo druga drugo, naše najboljše hrepenenje stoji ob strani in zahteva več kakor more dati vse življenje med zidovi in pod svetilkami.

(O. E. Meyer)

V Travniku

VID MESARIČ

»Stane, srečo imava! Poglej, vreme je vedno lepše!« mu pravim ter prestopam po njegovi glavi. Kmalu najdem oprimek in splezam višje.

Dolgo sva se pripravljala za to plezanje. Danes se nama je želja uresničila. Še poldan ni ura in že sva preko polovice. Do tod nisva imela posebnih težav. Na Orlovskem stojišču sva dolgo počivala. Sedela sva, bingljala z nogami v prazno in se pogovarjala. Rad počivam v steni in gledam v dolino.

Plezam naprej, toda nenadoma se je izza Travnika pripodil oblak. Skropi.

»Krasno«, mi pravi Stane, »vsaj vroče ne bo več!«

Sem že na stojišču. Zabijem klin. Stane je kmalu pri meni in takoj nadaljuje. Dežuje vedno močnejše, dobra volja me mineva, priganjam, da bi bila čimprej na varnem. Tudi Stanetu ne gre več, ker po stenah skakljajo potočki, prišume na glavo, za vrat in nič več ni tako prijetno plezati. Stena postaja mokra, temna, grozeča.

»Pazi!« začujem nad seboj. Stojim stisnjen k steni, trdno primem za vrv in čakam.

»Kaj je?« Nič odgovora. Stane stoka, se napenja, zame pa nima časa.

»Sem že na stojišču!« mi končno zavpije. »Mokro in težko je. Komaj sem izplezal.«

Sledim mu varovan od zgoraj, plezam naglo, a Stane me venomer priganja, naj hitim. Hitim in se jezim, zakaj sitnari. Komaj priplezam do njega, ga že razumem. Nad nami je previs in voda pada na naju v pravem slapu. Hladno je. To najmočnejše začutim, ko nadaljujem plezanje. Obлека se me prijemlje, komaj prestopam. Počasi plezam v desno v izpostavljeno steno. Globoko pod nama je snežišče, iz katerega sva danes vstopila. Še en korak, več ne gre.

»Pazi, Stane!« mu rečem, se nagnem na desno in dosežem lusko. Primem za rob, s telesom se nagnem nazaj v prazno, noge vprem v steno in začnem plezati. V Belacevi tehniki je ta drža prav elegantna, toda tu je to precej težje. Nič ne pomaga. Stisnem zobe in roke, z nogami prestopam po nasprotni steni in se nekako zrinem na lusko. Sem ravno nad Stanctom, toda tako blizu previsa, da voda pada preko mene. Nadaljujem. Krčim levo nogo, stopim na vrh luske, se vzdigujem. Počasi gre. Lovim ravnotežje. Končno stojim na vrhu. Z rokami se vprem v steno, pogledam navzgor in zagledam polno klinov.

»Stane, je že dobro,« mu zavpijem. »Grem!«

»Pazi! Drži! Ni tako lahko, kot je videti,« sopiham in lovim ravnotežje. Počasi se pomikam navzgor. Oprimki so majhni, komaj za noht jih je. Po štirih metrih napornega plezanja dosežem prvi klin. Takoj vpnem in nadaljujem. Vrvi so mokre. Ne tečejo. Zato za seboj vse izpenjam in plezam prosto. Tik pod streho vpnem v klin, stopim v streme in skušam doseči klin nad previsom. Ne gre. Še enkrat poskusim. S skrajnim naporom dosežem klin in se potegnem preko previsa. Skoraj bi omahnil. Zadel sem v slap, ki je padal z višjih previsov direktno name. Prebijem se skozi na suho mesto pod velik previs. Kričim:

»Daj vrv!« Vlečem, vpijem, naj popusti. Nič ne pomaga, vrvi ne tečeta. Obeh istočasno ne morem potegniti. Poskusim vsako posebej. Komaj ju napnem.

»Stane, plezaj!«

»Že grem!« zakliče, »sem že na luski.« Sedaj mu ne morem več pomagati. Mora prosto do prvega klina. Mokro je, skoraj uro je stal pod velikim slapom. Zato nisem preveč presenečen, ko kmalu začujem:

»Drži!« Sunem s telesom nazaj, na ramenih začutim težo. Stane se že ziblje pod previsom.

»Drži! Poskusil bom doseči steno,« mi pravi in še bolj zaniha, toda na steni se ne more obdržati.

»Poskusi prosto po vrvi«, mu zakličem.

»Ne gre. Je mokra.« Končno mu uspe s Kopačevo zadrgo in kmalu je pri meni. Dežuje vedno močnejše, toda tu vsaj ne škropi po naju. Najbolje je, da prespiva kar pod tem previsom. Zabijeva kline, se stisneva in začneva večerjati. Kruh se je spremenil v žgance, sladka voda nama je odtekla skozi hlačnice in tako nama je ostala samo slanina. Večerjava in gledava proti Tamarju, ki se je že davno skril v megli in čakava. Začne naju mraziti. Kmalu pa mraz pošteno pritisne in sedaj se Stane z zaupanjem obrne name:

»Ti si medicinec. Kaj naj naredim, da me ne bo več zeblo?«

»Tresi se!« mu pravim in oba začneva šklepetati.

Ura je že deset. Oblaki so se pretrgali, zagledava kočo. Luč se prižiga in ugaša. V skrbah so za naju. Odgovoriva jim, da je vse v redu.

Šklepetanje več ne pomaga in sedaj poskuša mraz pregnati s petjem. Zopet mineta dve uri. Stane noče več peti, ker pa jaz vztrajam, tudi on nadaljuje. Raje, kot da bi slišal samo moj »lepi« glas. Zopet mine nekaj časa. Po polnoči se ukvarjava s krči in tako dočakava jutro.

Zasučem se, pogledam v žleb, po katerem bova morala plezati in skoraj obupam. Deževati je nehalo, a vseeno se povsod odceja voda in se podijo megle. Kdo bo le to zmožel? Vendar ga je Stane kar elegantno preplezal. Še en raztežaj in že sva v bunkerju. Zopet dežuje, megla se gosti. Stane pleza do kota v steni. Kam sedaj? Nadaljuje prav na »rampo«. Toda jaz sem imel predobro oči in zagledal v previsni poči dva klina. Šele v dolini sva zvedela, da jih je pustil Rado tam, ko je prvič plezal Aschenbrennerja in se zaplezal. Stane spleza do klina, se jezi, da to ni »štiri«, pleza naprej in že je na vrhu poči. Mislim, da bo zavpil: »Hura! Sem že zunaj!«, a pravi:

»Ne morem naprej, nad mano je previs. Pridi!« Priplezam do njega, strokovno ugotavljam, da je poč zame celo več kot »pet«. Zaplezam v previs. Nič ni lažji od poči. Poskusim. Klin, zanka, še en klin in zanka. Preko sem. Megla, megla, sama megla. Še malo plezava navzgor, Stane težko preči na desno in nazaj nadme. Sledim in nadaljujem. Prečim na desno v tegu vrvi in še malo navzgor po krušljivi steni.

»Še meter in na varnem sem!« zavpijem in zlezem na prižnico, veliko kot stol. Nagnem se k steni, da bi našel špranjo, in že se borim s težkim kamnom. Odkrušil se je od stene, držim ga v naročju. Z velikim naporom spustim kamen med nogami. Brez šuma je izginil v globino. Ne vem, če se je dotaknil stene prej kot 600 metrov niže.

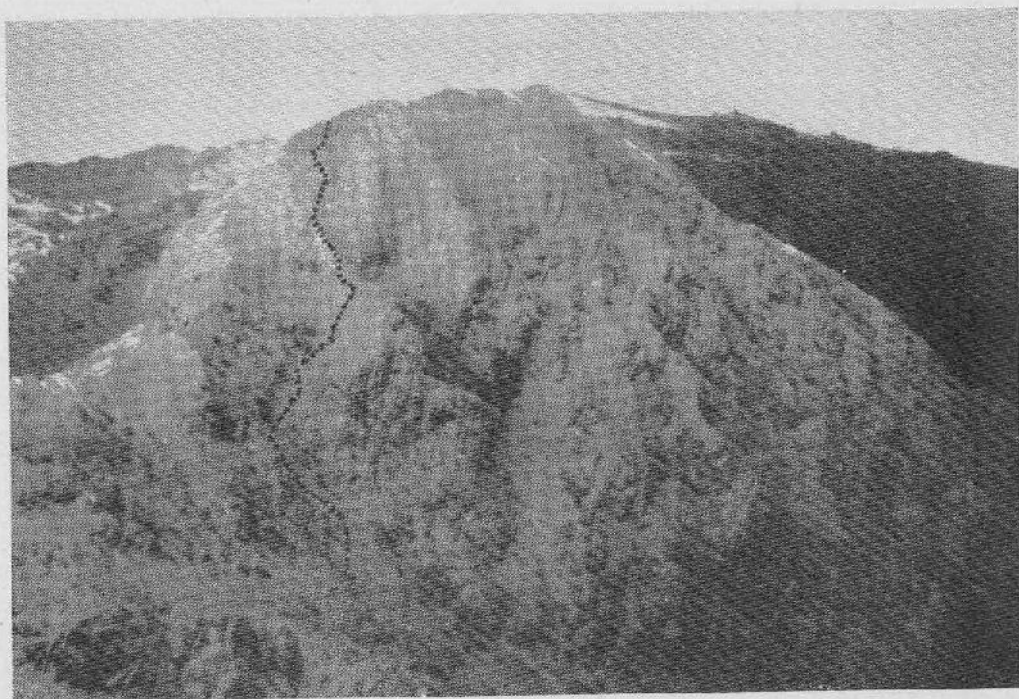
Namesto dežja začne padati sodra. Brr! Kako je to neprijetno! Zopet pleza Stane.

»Izbijaj vse!« mi pravi. »Zgoraj je še težko. Gotovo sva zašla.« Prve tri kline izbijem, četrtega ne morem, ker je Stane dosegel raz v tegu vrvi. Spustim se niže, izpnem vponko, na klin obesim streme in se preliščim na raz. Teren se je malo položil, snega pa je vedno več. Trda nama prede. Roke so že zatekle in neobčutljive. Naprej, samo naprej! Stane preči v levo, zabije klin. Ko ga hoče vpeti, omahne na hrbet. Zavpije in že ga vidim, kako leti z glavo navzdol mimo mene. Kot blisk mi delujejo možgani. V desetinki sekunde sem videl pot, kod bova letela, če ne obdržim. Spomnil sem se staršev, prijateljev, medicinc in izpitov, obenem pa avtomatično skrajšal vrv in jo ovil okoli roke, napel mišice in zadržal padec na ramenih. Se zaboleti me ni utegnilo. Naprej! Samo naprej! Ni več šala! Gre zares! Svet je kmalu postal lažji, lahek, toda zeblo naju je še vedno. Nehalo je deževati. Sonce! Nebo se je zjasnilo. Že sva blizu vrha. Še dolgo prečenje v levo, raztežaj navzgor, preko previsa, v grapo ter na vrh. Zlezeva v vrečo, par ur počivava in zjutraj ob dveh nadaljujemo po poledenelih skalah v dolino. Že ob pol petih srečava reševalce, ki nama hitijo na pomoč. Vsi smo veseli. Hitimo v dolino. V gorah pa se zopet poraja nov dan...

Variante Aschenbrennerjeve smeri v Travniku:

Plezala 2. in 3. julija 1958. Stane Jurca in Vid Mesarč, AO Univerza. Varianta se začne pri vstopu v »rampo« s previsno počjo. Glavnim previsom se je treba umakniti na desno in potem prečiti nazaj nad nje. Nato navzgor, na desno na raz in lažje po razu skoraj do vrha. Tu dolgo prečenje v levo k izstopu. Zaradi izredno slabe vidljivosti ni mogoče dati točnega opisa variante. Giblje se približno po priloženi skici. Dolžina variante je 400 m. Prvih 200 m V do V⁺, naslednjih 200 m II do III stopnje. Misli, da je normalen čas plezanja 4 do 6 ur. V kombinaciji z Aschenbrennerjevo smerjo pa 14 do 18 ur. V varianti je ostalo 13 klinov in streme.

Samo ljubezni odpro gore vse svoje bogastvo in globine svoje duše. Hočejo vsega moža, polno vdanost, neustrašen pogum in pravo gorečnost. Potem pa vrnejo tudi ljubezen za ljubezen in kogar ljubijo, ga dvignejo visoko k sebi in ga napravijo velikega in bogatega. Blagor njemu, temu ljubljencu gora! Postavijo mu najlepše zlate mostove in tudi tam, kjer se zdijo v strašljivi veličini nedosegljivi zid, mu pustijo marsikdaj majhno, čeprav majavo in omotično lestvico, po kateri more splezati do njihovega najvišjega prestola. Seveda ne vedno, da se ne prevzame in da se nauči tudi biti premagan.

Kalški Greben (2223 m) z Dolgih sten ... smer vzpona

Foto Aleks Kamenjev

V Kalškem grebenu

SASA KAMENJEV

Ob zori sva pokonci. Čeprav bi raje še ležala, je tovariš želodec drugačnega mnjenja. Veliko volje in odločnosti je bilo potrebno, da sva zlezla izpod slamaric, ki sva jih včeraj prekrstila v odcje. Pogledam na vreme. Včeraj je bilo čudovito sonce, danes pa je nebo prekrito s tanko, grozečo kopreno oblakov. Tolaži naju le sever, ki sicer prav neprijetno prodira skozi vse sloje tekstilnih izdelkov na najinih telesih, vendar daje slutiti, da bo vreme še držalo. Sicer pa — odločila sva se že! Še zadnje dejanje: vroč čaj vlijeva v posodo z medom, premešava ter z obilnimi dodatki vsega dobrega, kar še najdeva v nahrbtnikih, pospraviva vase. Goriva bo za silo.

Samo veter zavija in gluši suhi hrest derez, ki ponekod prijemajo v suhem snegu tako, da ni sledi za nama, ponekod pa lomijo tanko skorjo zmrznjenega pršiča. Prečkava strme vesine nad Suhim dolom. Ni lahko iskati pozimi prehode v tem neznanem svetu — že poleti so težki. Steza je že zdavnaj zavila na levo — gor čez steno na greben, midva pa sva se končno znašla pod »najino« steno. Kalški Greben, ki se od Kalške gore sem vleče skoraj v vodoravni črti, se tu dvigne v vrh Grebena (2223 m). Na jugovzhod in vzhod prehaja ta v strmih snežnih vesinah in

kratkih prepadnih skokih v Kalce, na tej severozapadni strani pa pada s strmo steno pet sto do šest sto metrov navzdol na porasla pobočja nad Suhim dolom. V steni sta dva izrazitejša stebra, med njima in okoli njiju pa so globoke grape, ki prepadnost stebrov še bolj poudarjajo. Poleti stena verjetno niti ne vzbuja pozornosti, sedaj pa vkovana v led in sneg vabi in nudi mnogo lepot.

Z Vančem sva šla včeraj na Grintovec. Ko sva se razgledovala z Dolgih sten naokoli, je Greben takoj pritegnil najino pozornost in s pravo alpinistično vnemo sva takoj iskala možnosti vzpona. Sklenila sva, da bova šla naslednji dan tja. Hotela sva prečiti pod steno do poslednje grape, nato po njej na zapadni rob.

Sedaj sva tu! S prečenjem ni nič, varljiv sneg naju je kar sam poslal v prvo večjo grapo. Odločil je Vanč:

»Saš, raje greva tukaj počasi navzgor, kakor pa da bi jo tam dalje s plazom in velikim pospeškom vred ubirala navzdol.«

Ker sem bil istega mnenja, sva sporazumno zavila na levo. Kakšen razloček! Tam trd sneg ali kvečjemu grozeči, zbiti pršič, tukaj v grapi pa riveja kot dva krti v mokastem pršiču. Videti je, da bo kar naprej tako. Kljub temu se odločiva, da bova šla tu naprej, kolikor više se bo dalo, naprej pa bodo že razmere odločile.

Ne prepogosto, le tu in tam počijeva. Za nama se kakor mogočna stražarja dvigujeta Kočna in Grintovec. Tam daleč na levi, za Storžičem cela rajda Julijcev. Kako lepo je vse to! Tolikokrat občudovano in vsakokrat drugačno — lepše. Moti naju le veter, ki tu pa tam pripodi cele oblake pršiča z grebenov, poje okoli strmih rezi ter naju venomer priganja.

Še opaziva ne, ko se grapa pred nama postavi navpik. Visok, skalnat skok je ves zalit z ledom. Na desni je nekak previsni kamin. Čezenj visijo prelepe ledene sveče, ki pa naju sedaj s svojo lepoto prav nič ne navdušujejo. Na levi je več možnosti. Kratka stena, sprva navpična, nato malo položnejša, a vsa pokrita z ledeno oblogo.

Do pasu v pršiču zavarujem Vanča. Počasi drsi mokra vrv skozi premrle prste. Na takem stojišču lezejo minute kakor ure. Vanča ne vidim, ker varujem pod majhno skalno streho. Ta me ščiti pred koščki ledu, ki jih pošilja Vanč navzdol in sikajo kakor izstrelki mimo mene. Slišim ostre udarce cepina. Končno! Vanč je zgoraj, ima »relativno dobro« stojišče in mi kliče, naj grem. Lepo delo je opravil tukaj. Varovan od zgoraj hitro preplezam pravicato ledeno ploščo. Oprimki so vsi vsekani v led. Težko je v takem brez prednjih zob na derezah. Na tihem preklinjam sam sebe, ker sem se držal besed, da ti v naših gorah niso potrebni. Kako krvavo bi jih tukaj potreboval, ve samo tisti, ki je v takem že plezal.

Nad skokom se grapa razširi v velik kotel in se v njem konča. Kam sedaj? Vprašanje reši Vanč, ki odkrije neko luknjo. Zlceza vanjo: ozek vhod se razširi in že stojiva v udobni skalni votlini. Vanč je specialist za razne jame, že mi razlaga, da je to samo nekakšna »predjama«, »prava« jama se pa začne šele v drugem kotu. Res je tam naprej ozek in nizek vhod, da bi še otrok težko zlezel skozenj. Ker nisem nič navdušen za plezalne podvige v notranjost stene, me tukaj Vanč zapusti ter si z udarci kladiva izsili pot naprej. Medtem pripravim kuhalnik. Žal, da imava samo čaj, kakšna vroča juha bi se bolj prilegla. Med pripravami je Vanč popolnoma izginil v skalni odprtini. Njegov glas votlo odmeva, ko mi iz globine sporoča, da se luknja še razširi, da so tam kristali in celo nekaj kapnikov. Ko sem z vsem nared, se tudi naš jamar prikaže z muko in težavo na dan ter mi ves blaten in s sijočimi očmi ponudi dva velika

Grintavec izpod Kaiške gore

Foto Aleks Kamenjev

kamna, češ, to bom v nahrbtniku nesel naprej. Seveda se temu odločno uprem. S ploho besed, ki si je tu ne upam ponoviti, pa me prepriča, da mora človek za znanost marsikaj žrtvovati. No, ker mi ni toliko za znanost kot za mir, slednjič pristanem. Tolažim se pač s tem, da bova protivrednost v teži pospravila vase.

Ko sva v prijazni votlini še postavila možica ter spravila listek s podpisi v prazno škatlo za tablete, sva se poslovila od prijazne votline.

Zopet sva v vetru! Grape ni več, le hudo strmo snežišče, po katerem prečiva na oster snežni grebenček v stebru. Tu naprej bo pa težko! Plezava naprej brez varovanja. Stojim sicer na polički, naslonjen na ledeni steber in podajam Vanču vrv. Toda skala je vsepovsod pokrita z debelo oblogo ledu v vseh mogočih oblikah. Kakor da bi umetnik obložil in okrasil to gorovje s svečami in rožami, ga oblekel v svatovsko obleko sedaj pred novim letom!

Lepo na pogled, odurno za plezanje. Če bi kateri izmed naju tu padel, bi letela brezpogojno oba. Ta zavest naju drži ves čas v skrajni napetosti, hkrati pa nama daje voljo in moč, da plezava, kakor da bi bila nekje na Turncu, lepo varovana in na varnih klinih. Tu ne smeva pasti!

Gori se steber zoži v tanko rez. Vanč varuje nekje zgoraj, zaradi vetra čujem le tu in tam kakšno besedo. Menda je najhujše za nama, Vanč varuje trdno, pravi, da ima dobro varovališče. Tu sva šla ves čas naravnost navzgor. Hitro sva pridobila višino, hitro pa je potekel tudi čas. Pozno popoldan je že. Da bi bila vsaj do noči iz stene!

Malo pod varovališčem stoji nekak stebriček sam zase. Priplezam do njega ter poizkusim obplezati na desni strani. Gladka plošča me počene nazaj. Na drugi strani ni nič bolje. Treba je končno ugrizniti v kisko

jabolko. Zlezem po stebriču navzgor, ga zajaham ter se tako spustim na drugi strani navzdol. Šlo je. Zopet sva na snegu. Prav prijetno je po teh raztežajih ledu stopiti na »trdna« tla. Na rezi naju je veter večkrat skoraj prekucnil v globino, sedaj pa sva vsaj malo v zavetju.

Slutiva, da bo kmalu vrh. Ozek snežen ozebnik naju vodi v levo navzgor. Pod ogromno poledenelo streho prečiva nato v desno in zdajci stojiva v mali škrobini na robu stene, ne daleč pod vrhom. Zadnji žarki sonca so oblili s škrlatno barvo Osojnico in Planjavo. V Kamniški Bistrici so zažarele lučke.

V Kalce sva se spustila po strmih snežiščih. Poti ni videti. Hkrati s temo sva prišla dol. Kam sedaj? Vanč je pred leti hodil tod okoli, toda pozimi in še ponoči je vse drugače. Na slepo srečo zavijeva v velik ozebnik na levi. Petdeset metrov pod vrhom grebena se ta konča v previsnih skalah.

Po več poizkusih najdeva nekaj prehod. Ker je videti težko, zavarujem Vanča v neki votlinici. Napol kleče, napol čepe se opiram na cepin in podajam vrv. Po vseh mogočih glasovih, ki jih čujem od zgoraj, sklepam, da onemu prede precej trda. Pomagati pa ne morem drugače, kakor da še tesneje zagrabil vrv ter še bolj pazim, kaj se tam gori godi.

Medtem pa Vanču res ni do šale. Po nekakšni krušljivi zajedi pripleza pod previs. Ko se hoče prijeti nad njim, odleti cel skalni blok mimo njega in k sreči — tudi mimo mene v globino. Nato poizkusi na levi. S hrbtom se upre v skalo, dereze pa zapiči v led ter se tako premakne malo višje. Zadnja ovira je srednje velika snežna opast. Malo s cepinom nato pa si pomaga kar z glavo, nekaj hitrih korakov in že stoji na varnem onkraj grebena. Šele tu me lahko dobro zavaruje in s težavo zlezem k njemu. Šele sedaj vzameva električno svetilko iz nahrbtnika. Počasi se spuščava čez steno. Izmenoma varujeva drug drugega. Na vsakem stojišču posvetiva s svetilko, da pregledava naslednji raztežaj. K sreči naju lepo snežišče varno vodi vse niže, nekaj navpičnih ledenih skokov srečno preplezava.

Videti je, da sva že na varnem. Stojim na zadnjem stojišču in počasi spuščam Vanča navzdol. Tu na koncu je zelo strmo. Zopet pride do veljave ledna tehnika v temi. Ko začujem tam spodaj klic, naj pridem, se pričnem kar hitro spuščati za njim navzdol. Vedno večja strmina me prisili k varnejšemu delu. Končno se znajdem nekaj metrov nad Vančem v gladkem ledu nad navpičnim skokom.

Pozneje mi je pripovedoval, da je zaslišal samo zven jekla ob skalo, dereze so udarile ob skalo in v snopu isker sem letel po zraku mimo njega. Ni izgubil glave. Medtem ko sem padel na sneg in se nagonsko pričel zavirati s cepinom, je Vanč še zadrževal vrv in deset metrov niže sem se ustavil. Nekaj prask in otekel nos od udarca ob vrv — lahko sem bil zadovoljen. Marsikateri športnik odnese hujšo — boksar na eni tekmi skupi več takih udarcev, pa še mnogo manj estetski so, kot je bil tale.

Še bolj pa sva bila zadovoljna oba, ko sva nedaleč odtod našla v snegu najine stopinje od jutraj. Po njih sva odšla proti Kokrskemu sedlu. Veter je utihnil. Nad nama se bleščijo zvezde in svetijo k mogočni pokojnosti gora naokoli. Na sedlu stopava iz okrilja senc pod stenami. Vso okolico obliva mesec, ki mirno plava na jasnem nebu. V tej luči se jasno odražata najini izmučeni senci, preden sva vstopila v zimsko sobo, v varno okrilje.

Smer po levi grapi v spodnjem delu, nato pa po levem stebriču v Kalškem Grebenu plezala Vanč Potrč (AO Maribor) in Aleksander Kamenjev (AO Univerza) 29. XII. 1958.

Dosti imam Turnca, sem si rekel in se zmenil z Vidom za Hornovo smer. Ta pot ni težka, lepa je in zaradi tega kot nalašč za alpinistični krst. Vzpona nimam namreč še prav nobenega, če izvzamem Nebotičnik in Ljubljanski grad.

Zmenila sva se, da vstaneva ob treh zjutraj.

Jaz sem se zbudil nekoliko prej, ob enih, to pa zato, ker je ravno takrat prišel Vid spat. Z Metodom sta namreč šla odkrivat planinske lepote v planiško »Ilirijo«, to je pet oseb ženskega spola, garniranih s ploščo »O moj papa«!

Zato sem se olajšano obrnil na drugo stran, prepričan, da bom lahko spal do jutra.

Ob petih pa me je že tresel Vid za ramo.

Nekako čudno se mi je zdelo, da grem nekam brez zajtrka, toda na koncu koncev so ljudje že nešteto krat dokazali, da so zelo vzdržljivi.

Vštipnil sem se torej za kožo v bližini popka in ugotovil, da bo za danes dovolj goriva do vrha Jalovca in nazaj.

Dobro se spomnim: ko sem bil majhen, sem se vedno raje vozil v otroškem vozičku, kakor pa hodil peš. To navado imam še danes, samo da sem otroški voziček zamenjal s kolesom ali s trolejbusom. In ravno te razvade bi se rad odvadil. Zato sem tudi šel med alpiniste.

Vid mi je dal kladivo. Porinil sem ga v zadnji žep, pograbil jopico, vetrovko in smuči in smo šli.

Z nami je šel tudi Metod. Bil je nekoliko zagrenjen. Najbrž zaradi tega, ker se je bil zjutraj suhih brk vrnil iz Ilirije.

Za njim je korakal Župca. Župca je zelo simpatičen fant zaradi tega, ker se smejí globoko iz trebuha in mežika zraven s svetlimi trepalnicami. Župca ima okoli sto kil. Mislim, da je dobil ime zato, ker ima rad juho, pozneje pa sem videl, da je »Župca« samo okrajšava od »Župančič«.

Steza do Jalovčevega plazu se vedno vleče in seveda tudi to pot ni bilo izjeme. Razmišljal sem, kako naj to razložim ostalim trem. Ali naj začnem s tem, da sem bil že štirikrat operiran in da vsaka narkoza nekoliko vzame srce... Na koncu se mi je zdelo najpametneje, da molčim in stisnem zobe. To je ena od dobrih lastnosti, katere alpinizem vzgaja v človeku. Saj sem na koncu koncev ravno zato svoj pomehkuženi »jaz« zapisal alpinizmu, da razbijem kak kompleks, ki se še tu in tam prikrade v mojo dušo in da dobim dobro porcijo vztrajnosti, vzdržljivosti, volje, energije, odločnosti in morda še česa koristnega.

Ko smo bili že pri vrhu plazu, se je Vid odločil in predlagal, da mu dam smuči »v nošnjo«. Jaz sem si mislil: »Če sem jih prinesel do sem, jih bom še tudi ob vstopu v smer«, in sem odločno odkimal. Vid pa je vztrajal pri svojem in hotel nositi smuči. Končno sem se spomnil, da fant nabira kondicijo za »Aschenbrennerja«, ki sodi med najtežje slovenske smeri, in sem mu jih prepustil.

Ves čas smo s skrbjo opazovali vreme. Prejšnji dan je bil zavidno lep, toda to jutro so se podile čudne megle okoli Jalovca. Ko smo prišli blizu Jalovčevega raza, smo utočili v njih. Nosil jih je precej močan veter.

Metod je začel vihati brke. Najbrže se je spomnil, da sta pred osmimi leti ob tem času dva v Hornovi zmrznila. Te svoje pomisleke je formuliral zelo lepo: »Fantje, motite se, če mislite, da jaz uživam, če lezem v takemle. To vreme ni zame.«

Mi smo mu morali dati prav. Toda če se obrnemo, sem jaz ob svojo prvo smer. To je začutil menda tudi Vid, ki me je bil s pravim alpinističnim fanatizmom vpeljal v skrivnosti klinov, vrvi in prijemov. Pogledal me je zaskrbljeno in rekel: »Mako, odloči: ali se obrnemo, ali pa gremo pogledat do »Kegljišča«.

Rekel sem: »Gremo do Kegljišča«.

»Prav«, je rekel Vid, »potem mi daj letno kladivo, ti pa vzemi zimskega«.

Segel sem nazaj in prijel kladivo za ročaj, ki mi je štrlel iz zadnjega žepa v hlačah. Potegnil sem, pa ni hotel iti iz žepa. Menda sem bil nekoliko nervozen, zdaj pred svojim prvim alpinističnim dejanjem. Zavlačujem stvar, sem si mislil. Poskusil sem še enkrat previdno potegniti kladivo, a zopet ni šlo. Zdaj sem se razjezil in potegnil z vso močjo. Kladivo je bilo zunaj. Neki papirčki so zaplesali v vetru. Najbrže so prišli iz žepa.

Nenadoma začne Vid skakati po snegu kakor obseden. Tudi Metod je planil, kakor bi ga kdo pahnil po strmini navzdol. Vid je skočil kakor maček, z glavo naprej, proti najbližjemu papirčku, toda tisti hip mu ga je veter odnesel izpred nosa. Tisto niso bili nikakršni navadni papirčki, ampak lepi, novi jurčki. Obenem sem videl, kako se z brzino vetra kotili po snegu navzdol v meglo tudi moja planinska izkaznica. Pogledal sem svoj zadnji žep in videl, da sem ga bil obrnil. Vsebinsko pa je pravkar odnašal veter.

Pred menoj v snegu se je v vetru tresel še en tisočak. Zdaj sem se jaz spremenil v zver, ki se je bliskovito vrgla na ta papir in ga zgrabila s snegom vred. Ta je bil rešen.

Skozi meglo sem močno videl, da sta se Vid in Metod še nekajkrat pognala v sneg. Naposled je vse izginilo v megli.

Iz nje sta se oba kmalu vrnila. Vid mi je dal drugi tisočak. Metod ni ulovil nič.

»Koliko si imel v žepu?« me je vprašal Vid.

Spomnil sem se, da sem imel pripravljen denar za sobo. Tega je bilo 3500. En tisočak sem dobil za postavljanje veleslalomske proge, enega pa sem imel za hrano v koči. To je skupaj 5500. Od vsega tega sta mi ostala dva jurja.

Mesečnih prejemkov ne dobivam, pač pa tu in tam kakšen honorar. Zato me je prijel, da bi zajokal. Nato sem hotel z ihto Vidu očitati, zakaj je hotel imeti kladiivo. Spomnil sem se, da bi bilo to preotročje. Nato sem hotel iz same trme oditi takoj nazaj v koč. Končno sem sklenil, da moško prenesem to izgubo, in se tolažil s tem, da sem pravzaprav izgubil še veliko hujše stvari. Recimo, takrat ko so mi ukradli usnjen kovčeg z vsemi oblekami na beograjski postaji. Tolažil sem se tudi s tem, da so mnogi med vojno izgubili življenja. »Bodi torej vesel«, sem si rekel, »da sploh še dihaš in ležeš po hribih!«

Uporabil sem nekaj alpinistične volje in skušal pozabiti na jurčke v megli. Sicer pa smo se tako ali tako v tistem trenutku spoprijeli s Hornovo smerjo.

Zanimiva je razlika med Turncem in pravo goro. Če ležeš na Turncu, ti po navadi sveti še nekaj glav od spodaj, ki ne štedijo z nasveti, kje so oprimki in v katero stopno zanko moraš vtakniti nogo. Tukaj pa sem bil sam s seboj. Edino vrv me je vezala s tovarišem, ki je plezal nekje 30 metrov nad menoj.

Včasih sem pogledal nazaj in videl, kako izginja plaz Jalovca v megli. To je bil malo neprijeten občutek, ker sem s tem rahlo slutil višino.

»Kegljische« je bilo vse zavito v meglo.

Zdaj sem se pravzaprav počutil zelo dobro. Neba nisem videl, dna stene nisem videl, pač pa samo vrv, oprimke in stojišča, po katerih moram priti do Marjana, ki me je varoval. Kadar sem se sredi plezanja ozrl nazaj, se mi je zdelo, kakor da sem v vatrani oblogi in tudi če bi cepnil, se mi je zdelo, da bi padel na mehko. Opazil sem, da je plezanje predvsem psihološki problem. Jaz sem ta psihološki problem z meglo odlično rešil in vse poličke, bolj ali manj nagnjene proti 200 m globokemu ozebniku, so se mi zdele zabavne.

Toda ko sem preplezal nekakšen rob, mi je zažvižgal veter okoli ušes. Megla je divjala mimo mene. Čakal sem, da Marjan pove, da varuje in da lahko grem. Tako sem čakal precej časa, znamenja pa ni bilo. Končno sem nekaj zaslišal, toda glas je prihajal iz stene, ki se je dvigala na drugi strani ozebnika. Glas je rekel: »Varujem, pojdi!«

»Glej,« sem si mislil, »tam tudi plezajo...« Tedaj pa sem prisluhnil, ker se mi je glas zdel nekam znan. Se enkrat sem zaslišal »Varujem, lahko greš!« Tedaj se mi je posvetilo, da Marjanovega glasu pravzaprav ne slišim, ker ga odnaša veter, pač pa njegov odmev z nasprotne stene.

Padlo mi je v glavo, da mora pravzaprav biti hudo, kadar zajame plezalce ledeni vihar. Prsti in rokah otrdijo in ne držijo več, skale poledenijo. Oba plezalca iz naveze pa se ne moreta več sporazumevati in je s plezarijo pravzaprav konec.

Spomnil sem se, da je bilo najbrž nekako tako tudi pred osmimi leti, natančno ob tem času, ko sta v tej smeri zmrznila dva tovariša iz naveze.

S skrbjo sem začel gledati drveče oblake, ki jih je tuleči veter zaganjal v stene. Zdelo se mi je, da ne more biti več daleč čas, ko nas bo zajel metež.

Vid je bil že štirikrat v tej smeri in zato se nisem bal, da bi zašli na napačno poličko in v megli zgrešili smer.

Se enkrat je Vid pogledal vreme in rekel, da bi bilo dobro, če bi plezali nekoliko hitreje. Posebno važno je, pravi, kadar priplezam do Marjana, da ga začnem takoj varovati, da on lahko čimprej odide s stojišča.

Zdaj sem začel, posebno na lažjih detajlih, tako hitro plezati, da Marjan ni mogel dovolj hitro jemati vrvi in sem jo nesei kar v roki.

»To je pa spet prehitro,« je rekel Vid, »vedno moraš paziti, da bo vrv napeta, ker se lahko spotakneš ob njo.«

Prišli smo do precej velike gladke skalne plati, ki nam je zapirala pot. »Varuj dobro,« mi je rekel Vid, »Zupca tukaj nima kaj dosti prijeti.«

Zagostil sem se v poč pod to gladko skalo, počasi popuščal Zupci vrv in ga gledal.

Zupca je bil tiste spomladanske dni še nekoliko trd. To je čutil sam in je s precejšnjim spoštovanjem pristopal k »peticam«. Zlezel je do polovice plati, potem pa ni našel oprimka za naprej. Stal je na eni nogi, pravzaprav na prstih ene noge. Tipal je z rokami po skali, da bi našel kak majhen oprimek, pa ni bilo nič. Noga, na kateri je stal, se mu je od napora začela tresti. Tedaj pravi Vid:

»Zabij si klin, ne štedi s klini!« Zupci je bilo že zelo vroče.

Vid je opazil, da Zupca ne more zabiti klina, ker nima prostih rok. »Nasloni se s hrbtom na skalo ob strani in zabij!« mu pravi.

Zupca poskusi, se nasloni in res obstane. Klin je potem tako dobro zabil, da mi je rekel kot drugemu v navezi, naj ga pustim kar notri, ker ga tako ali tako ne bom dobil ven.

Ko sem lezel preko te plati in je Zupca pridno nabiral vrv nad menoj, tako da je bila vedno lahno napeta, sem si mislil, kako je pravzaprav drugemu v navezi lažje. Vsaj takih psiholoških problemov kakor prvi nima. Sicer sem slišal že od dobrih plezalec, da plezajo raje naprej, ampak ta občutek pride šele s časom, ko se naveličaš umikati se kamenju, ki ti ga prvi pošilja na glavo.

In res, če sem prisluhnil, je neprestano žvižgalo kamenje v ozebnik Jalovca. Saj to ni niti čudno. Na vseh policah in poličkah se nabira kamenje in čim prileti od zgoraj kak kos z večjo močjo, že sproži pravi plaz. Kamenje trešči ob skale, se začne vrteti in potem brenči kakor svinčenke. Vid mi je pravil, da je bilo že zelo dosti smrti zaradi kamenja in da se ga alpinisti zelo bojijo, ker je »višja sila«. »Pa če se stisneš k steni pod kakšen previs?« sem vprašal. »Ne pomaga,« mi je pojasnil Vid, »stene ozebnika so tako blizu skupaj, da se kamenje odbije z ene na drugo stran in zadene tudi pod previse.«

Tako sem pripeljal do police, na kateri sta me oba, Zupca in Vid, čakala. Vid je iztegnil roko. Na njej so se nabirale drobne kapljice, ki so padale iz megle. »Pojdiva,« je rekel Vid Zupci. Meni pa je pokazal zabiti klin in dejal: »Vpni se v ta klin, Zupca gre namreč zdaj že z previs. Ko boš ti krenil, ga pa izbij.«

»V redu, kar pojdiva!«

»Pojdi«, sem kmalu zaskočil od zgoraj.

Vstal sem, se obrnil, vzel kladivo in hotel mahniti po klinu. Tedaj se mi je zazdelo, da bi klin morda izvlekel z roko. Poskusil sem, sunil malo sem in tja in ga že imel v roki. »Zupca pa je lezel preko previsa...«

Toda v hribih je tako, da pustijo tudi najbolj napete situacije človeka hladnega. Tako se je moj prijatelj nkoč vpel v vponko na vrv ter začel plezati daljšo »petico«. Bilo je videti vse v redu. Toda kako je ostrmel prvi v navezi, ko je videl, da prijatelj nima vponke na vrvi, marveč na hlačni zanki, skozi katero je napeljan »privatni« pas. Toda plezanje je psihološki problem, smo rekli, in zgornji mož, ki je varoval, je bil toliko priseben, da je spodnjega pustil v globokem prepričanju, da je normalno zavarovan. Šele ko je prilezel na varno, mu je pokazal na kakšni »nitki« mu je viselo življenje. Ta seveda potem ni padel v živčno krizo ali kako drugo depresijo, marveč se je vpel na »najlonco«, skomignil z rameni in stopil naprej. Šele potem, pozneje, včasih tudi že doma v postelji, začne človek razmišljati o »nitki«, ki mu je držala življenje.

Priznam, da me privlači dramatika in da bi rad pisal o dirki z ledeno smrtjo. Recimo, kdo bo hitrejši: ali mi s preplezano smerjo ali ledeni vihar, ki nas zaloti v steni in »ohladi«, toda dejansko stanje je bilo drugačno. Čim više smo prihajali, tem bolj smo slutili sonce nad meglo in tem boljše volje smo bili. Sicer je v hribih tako, da se lahko nadejaš marsičesa, če si zavrt v meglo, ker se iz nje utedne skuhati prav vsaka reč, toda včasih se alpinisti predajajo tudi slutnjam ali bolj rečeno instinktu. No, in ta živalski instinkt nam je pravil, da se vsaj trenutno ni treba ničesar bati.

Prišli smo do velike luske, na katero me je Vid že spodaj opozoril, da ni zanesljiva in da se ne smem obesiti na njo. Jaz sem si jo dobro ogledal,

potem pa sem še kar udobno splezal pod njo na drugo stran. Tam se je že odprlo strmo snežišče. Vid je utiral pot, midva z Župco sva počasi stopala za njim.

Prišli smo v znano prirodno okno, za katerega so alpinisti vedno v skrbeh, če ga bodo našli nezasneženega. Res, danes je bilo odprto in pripravljeno, da nas spusti skozi. Povzpeli smo se na rob stene. Vid se je postavil v slovesno pozo in mi čestital. Tudi Župca je pomežiknil s svojimi svetlimi trepalnicami, iztegnil šapo in mi stisnil roko.

»Taka je navada, pravi Vid,« da si alpinisti čestitajo, ko premagajo goro. Tebi pa še posebno morava, ker si lepo opravil svoj alpinistični krst.»

Pogledal sem okoli in videl, da smo prišli pravzaprav šele do roba. Stene je res konec, toda vrha še ni. Rekel sem, da še nismo premagali gore, ker še nismo na vrhu.

Vid se je zasmejal in zamahnil z roko: »Ah, to nad nami je »enojka« ali največ »dvojka«. To alpinisti ne štejemo v smer. Naveži se z Marjanom tri metre narazen in pojdi tako previdno naprej.»

»Brez varovanja?«

»Brez varovanja! Če kdo spodrsne, bo potegnil tovariša za seboj... Zdaj sta prisiljena, da pazita oba. Alpinistično tovarštvo mora trajati do kraja.»

Gledal sem Marjana, ki se je vzpenjal nad menoj. Moral sem paziti da ne zastanem in ga ne potegnem iz ravnotežja. Ocenjeval sem teren pod seboj. »Streha« Jalovca sestoji iz stopničastih plošč, ki pa so vse nagnjene proti prepadu. Nič ne bi človeka ustavilo če bi začel drseti navzdol.

Toda če sem prelezal Hornovo, kaj ne bi to »enojko«. Stopil sem krepkeje in tisti hip mi je spodrsnilo. Noga je prišla na kamenje, ki je ležalo na gladki, nagnjeni plošči. Ujel sem se, še preden se je nategnila vrv do Marjana. Ko sem videl, kako lahko bi ga potegnil s seboj v globino, me je obilil znoj. Čudno. Če bi se sam še tako lovil po robu prepada, mi menda ne bi bilo nič. Toda zdaj sem dobil nekaj kakor živčno krizo. Obenem sem se spomnil, da sem se na Turncu sicer učil plezati, toda po skalah. Za grušč sem pa prava »virgo intacta« (devica, po latinsko).

Ko smo prišli na vrh, smo pojedli vsak štiri koščke sladkorja, polovico limone, košček kruha in nekaj snega. Znova sem se vščipnil za trebuh in kontroliral gorivo. Zaloge so bile še tu.

Zvili smo vrvi in previdno sestopali preko strmih snežišč. Ko smo se bližali ozebniku, me je začelo skrbeti, kako bo s kamnitimi plazovi.

Pred ožino smo obstali in si ovili glave s svitri. Vid me je navezal na štiri metre in rekel: »Zdaj bova šla z vso brzino navzdol. Obstati smeš šele tedaj, ko boš videl, da sem obstal jaz. Pazi, da ti ne spodrsne. Jaz te bom sicer poskusil zaustaviti. Če te ne bom mogel, se lahko oba raztreščiva ob skalah.»

Pognala sva se po snegu navzdol. Jaz sem drsel kar s čevlji, kakor s smučmi. Padel sem nekajkrat, se ranil na kamenju, ki je ležalo na snegu ter drvel dalje. Pet sto metrov nižje, pri spominski plošči smo bili izven nevarnosti. Bil sem krvav, premočen od znoja in hlatal sem za zrakom kakor riba na suhem.

Ko sem zjutraj nosil smuči na hrib, sem se veselil odlične smuke po plazu navzdol. Zdaj ni bilo s smuko nič, kajti križaril sem od ene krajne poti do druge, da bi odkril, kam so se zatekli moji tisočaki. Tudi ostala dva sta se spremenila v detektiva in sta raziskovala plaz. Ta trud je bil poplačan z dvajsetdinarskim bankovcem, ki sem ga odkril nekje na plazu.

Tamar, pribežališče smučarjev

MIRO DVORŽEK

Zima! Že drugo leto nam jo je zagodla. Obupani smučarji dvigujejo telefonske slušalke, vprašujejo planinsko društvo, informacije in meteorologe, kje je sneg in kakšno bo vreme. Vse pratike in vremenske napovedi so nas izdale, še celo stari očanci v Gornjesavski dolini so vzdignili roke. S trebuhom za kruhom, za snegom v gore! To je bila edina rešitev, a kam?

Te skrbi nas je rešilo kot že večkrat Akademsko planinsko društvo. Razpis, prijave študentov, vprašanja o terenu, o snegu in soncu so bila kar na dnevnem redu v pisarni. Kako tudi ne? Tečaji imajo pri nas že lepo tradicijo, saj smo jih imeli pri Sedmerih jezerih, na Krvavcu, na Kočah in sedaj »doma«, v Tamarju. In ko sedaj ob koncu razmišljam, kaj vse se je dogodilo v teh tečajih, se moram kar glasno nasmejati. Dobro, da me nihče ne sliši! Obrnimo torej koledar za leto dni nazaj.

Nizke megle so se vlekle po dolini Tamarja in vedeli smo, da bo še snežilo. Za sneg se ni bilo treba bati. Težko obložena kolona se je počasi pomikala naprej, gazila do kolen in globlje v sneg. Tiho so jih pozdravljale s snegom obložene smreke. Naramnice nahrbtnikov so se zarezale v ramena, a kljub temu ni nihče godrnjal. Vsakdo je vedel, da bo njegov trud poplačan s prekrasno smuko. Sneg je jel počasi naletavati, hladen veter je sušil prepotene obraze. Še malo in pred nami se bo svet odprl in na jasi se bo pojavil dom, naš dom. Tečajniki so nestrpno čakali drugega dne. Od časa do časa se je kateri izmuznil iz jedilnice in šel na zrak, da bi pogledal, ali še sneži ali ne.

Že zgodaj zjutraj si slišal korake po stopnicah in ko sem prišel v kuhinjo, je bilo pred kočo že vse na nogah. Slepčica belina se je razlivala naokoli. Vrhovi okoli nas so bili pokriti z debelo snežno odejo in stene so bile tako zasnežene, da že dolgo nisem videl kaj takega. Čudovit umetnik je narava, sem mislil sam pri sebi. Kakšne neverjetne oblike lahko nastanejo kar tako same od sebe, človek pa se muči in ustvarja dan za dnem in le včasih mu uspe narediti kaj lepega.

Tečajniki so bili kaj hitro nared za vadbo. Zapadlo je precej novega snega in najbližje smučišče na plazu pri koči ni bilo priporočljivo za vadbo. Na to je opozoril tudi kolega Vid, pa ni zaleglo. Kot volkovi so planili smučarji po snegu, ga teptali s smučmi ali drugimi širšimi pripomočki človeškega telesa, da je bilo smučišče kmalu gladko. Tedaj pa kot za nalašč! Tiho in zahrbtno se je priplazila bela smrt, ki je prav tako lačna planila nad tečajnike. Na srečo ni bilo treba plačati davka. Vsi so jo srečno odnesli. Pa je bilo pri tem žalostnem dogodku le precej smeha. Nihče ni bil pripravljen na plaz in vsak si je pomagal, kakor je vedel in znal. Ko je bila nevarnost mimo, so se jeziki odvezali in takole je začel smučar:

»Še dobro, da sem se tako znašel. Ko me je pokrilo, sem hitro segel v žep po robec in ga položil na usta, da mi sneg ne bi zamašil dihalnih poti.« Tako so dobili prvo lekcijo o nevarnostih v gorah in pogum je marsikomu upadel.

Na srečo plaz ni bil velik in ni prinesel s seboj veliko snega, tako da smo drugi dan nadaljevali s smučanjem na tem plazu. Od časa do časa si lahko videl tega ali onega, kako z nezaupanjem gleda proti vrhu strme stene, izza katere bi lahko ponovno prišla kaka nova pošiljka snega. Ne, kar brez skrbi! Navdušeni smučarji so že pozabili na plaz. Tedaj pa kot strela iz jasnega! Po ozkem žlebu se je pokadilo, prestrašen krik in smučišče je bilo prazno. V strahotnem in divjem smuku so se ustavili hitri smukači šele pred kočo. Samo nekaj premetencev je ostalo mirno na svojih mestih. Le ti so videli, da je majhen pršni plaz, ki ni nevaren. Seveda so si privoščili ubežnike, da je bilo veselje. Kako tudi ne, pravijo, da je bil pogled na bežeče smučarje edinstven. Da je bilo zopet vse v redu, so to priliko izkoristili za praznovanje, ki je dokončno utrudilo neuničljive smučarje.

Prvič v navezi

LOJZE SEVER

Planine! Kolikokrat je bila in bo še izrečena ta beseda, ki skriva v sebi toliko lepote in vzbudi v slehernem ljubitelju planin prijetne, lepe spomine! Iz dneva v dan izvajajo iz prešernih ravnin v svoj objem številne ljubitelje gorskega kraljestva. Res prekrasno je hoditi po lepo markiranih stezicah, se oprijemati žične vrvi in se na cilju z zmagošlavjem v srcu ozirati po sosednjih vrhovih in dolinah. Toda biti v navezi in z največjo natančnostjo iskati oprimke v steni, to se da le doživeti.

Tudi meni se je ponudila priložnost. Najboljši ekipi na mladinskem orientacijskem pohodu je alpinistični odsek društva obljubil, da jo popelje preko severne triglavske stene. Odločili smo se za slovensko smer. 10. avgusta smo v večernih urah prispeli v Šlajmerjevo vilo v Vratih. Med mladimi plezalci je vladalo nepopisno veselje. Vsak je imel dovolj povedati o svojih vtisih iz stene. Ko nas je oskrbnik doma vpisal in nam dodelil pripadajoči obrok suhe hrane za naslednji dan, smo odšli na pogrado in z upanjem na lepo vreme sladko zaspali. V zgodnjih jutranjih urah nas je zbudila jezna govorica tovarišev, ki sta hotela v dolgo nemško smer, pa ju oskrbnik ni pravočasno zbudil. Za nas pa je bila ta ura kot nalašč za vstajanje. Čim bliže stene smo prihajali, vedno večji nemir se me je loteval. Duša se mi je polnila ne le z radostjo, ampak tudi z nekim strahom, ki se mi je, ne vem od kod, nehote priklatil v mojo dušo. Toda trdna volja v zmago je premagala tudi to oviro. Res, lahko priznam, da mi je bilo nekako tesno pri srcu, ko mi je Toni zavezoval vrv okoli pasu. Kar pomisliti se nisem upal, kako strašno mora biti bingljanje na taki vrvi. Prijatelja Jožeta, ki je tudi z neko negotovostjo zrl po skalah, je vzel na vrv Stane, ki je bil obenem naš vodja, mene pa je vzel v navezo Tomi. Po krajših navodilih o ravnanju z vrvjo, o varovanju v steni in podobnem, je Stane z Jožetom pričel plezati. V primerni oddaljenosti sva plezala midva. Pri vsem tem pa me je skrbno varoval moj vodja, ki je vselej našel primerno mesto za varovanje. Po nekoliko raztežajih po Slovenski grapi pa je pot postala mestoma bolj strma in težavna. Sam ne vem, kako sem se znašel z razkoračenimi nogami v neki zajedi. Poskušal sem naprej in nazaj, toda vse je bilo zaman. Na noben način nisem mogel prenesti nogo z ene strani na drugo. S tega nesrečnega položaja me je seveda rešil Tomi, ki me je enostavno potegnil iz zajede navzgor do mesta, od koder sem zopet lahko sam nadaljeval s plezanjem.

Pod Belimi platmi, ko smer zavije na desno, sem se ozrl v dolino. Kako čudovit pogled se mi je nudil. Prvi sončni žarki, ki so že objemali vrhove Pihavca, Stenarja in Škrlatic, so vzdigali iz doline belo meglo. Toda ob pogledu preko Luknje v trentarsko globel, me je pri srcu kar zazebllo, kajti veliki kopasti oblaki so se polagoma dvigali iznad Soče in že objemali zahodne obronke severne stene. Stane je zaskrbljeno pripomnil: »Kadar Trentarji kuhajo, tedaj tudi skuhamo«. Plezanje ni bilo težavno, dasiravno sem se od časa do časa znašel v neprijetnem položaju. Ko smo prispeli do Zlatorogovih polc, smo se seveda tudi podpisali v vpisno knjigo. Kakšno doživetje je bilo to zame! Biti podpisan sredi tako mogočne stene, res niso mačje solze, sem si mislil, čeprav sem se zavedal, da je naša smer komaj druge ali tretje težavnostne stopnje. Po nekaj minutah hoje po melišču, smo prispeli do nekakega naravnega okna, tik pod njim pa je luska, ki nudi slehernemu plezalcu varen oprimek. Pri plezanju skozi to naravno umetnino pa sem doživel nekaj plezalski krst. Na skalah je bilo polno kamenja in vrv, na kateri sem bil privezan, ga je nekaj sprožila in ta je prijazno potrkalval po moji glavi. Edino moj »zvesti planinski tovariš« — klobuk me je obvaroval pred nenadnim napadom tako, da mi jo triglavski škrtat ni bolj pošteno zagodel.

Pred izstopom smo se za kratek čas ustavili in odločili za Frelihovo prečnico in izstop na ledenik tik nad Slovenskim stebrom. Prehod preko prečnice se mi je zdel najtežavnejši, obenem pa tudi najlepši. Nad menoj strma pečina, pod menoj prepad, jaz pa na vrvi. Ko sem končno le prispel do Tomija, mi je le ta čestital in dejal, da je plezanje končano. Ves vesel sem se mu zahvalil za ves trud in kalorije, ki jih je potrošil zaradi mene. V sebi pa sem skrival veliko veselje, obenem pa tudi ponos.

PD »BOHOR« V SENOVEM je mlado in delavno društvo. Letos bo preteklo komaj 5 let, odkar so imeli ustanovni občni zbor, pa vendar so dosegli lepe uspehe. Ob koncu leta 1958 so imeli 264 članov, od tega 30 mladincev in 100 pionirjev. Organizacijsko se je društvo v zadnjem letu utrdilo, pomanjkljivo pa je delo z mladino, saj pri polovici mladincev od vsega članstva še nimajo mladinskega odseka. Treba pa je poudariti, da je društvo v Senovem eno izmed tistih, ki se ne zapira v krog svojega članstva, ampak povsod sodeluje s športnimi in družbenimi organizacijami v občini in pa tudi s sosednjimi planinskimi društvi, zlasti z zasavskimi in zagrebškimi. Prav zaradi tega močno pogrešajo koordinacijski odbor zasavskih planinskih društev, ki je prenehal z delom z razformiranjem trbovejskega okraja, saj so tako postale negotove mnoge dobre skupne zamisli, kot je n. pr. izdaja »Zasavskega vodiča« in »Zasavska planinska pot Kumrovec-Kum«. Upajo, da bodo kljub organizacijski pomanjkljivosti načrte uresničili in morda obnovili koordinacijski odbor.

Veliko skrb posveča uprava društva gradnji koč na Bohorju. Pripravljalna dela so se pričela maja leta 1956, poleti 1957 je bil dom pod streho, v letu 1958 pa so opravili večino še preostalih gradbenih, obrtniških in instalaterskih del. Pri tem delu so opravili člani društva lani 2785 prostovoljnih delovnih ur, veliko pa so pomagali uprava in kolektiv rudnika Senovo, elektrarna Brestanica, občinski odbor SZDL in tudi mnogi posamezniki, bodisi z delom ali z materialom. Upravni odbor je prevzel nalogo, da bo dom na Bohorju slovesno odprl letos v avgustu, ko bo na Bohorju v čast 40-letnice IKPJ proslava 15. obletnice zbora

iz planinske literature

MLADI GEOLOG I., A. Ramovš, Geološki razvoj slovenskega ozemlja. Založila mladinska knjiga, 1958, strani 89.

Slovensko geološko društvo je pričelo izdajati v založbi Mladinske knjige knjižno zbirko Mladi geolog. »Ko hodimo v šolo, v službo, na sprehode, izlete, na oddih k morju ali v hribe, ko stopamo v skalovje gor, ali kdaj pomislimo, po kakšnih kamninah nas vodijo pota od otroških let do poslednjih korakov, kakšna je ta, na videz mrtva narava okoli nas, ki prav kot rastlinstvo in živalstvo živi svoje življenje?« V knjižicah te zbirke skušajo avtorji na čim razumljivejši način seznaniti ljubitelja prirode z dogajanjem v daljni preteklosti.

V prvi knjižici te zbirke spoznavamo geološki razvoj in zgradbo slovenskega ozemlja. Avtor, asistent dr. A. Ramovš, nas v kratkih in razumljivih besedah vodi skozi vse geološke dobe in oddelke, od prekambrija preko paleozoika, mezozoika v kenozoik. Razlago poživljajo lepe slike in skice značilnih okamenin. Videti je, da je avtorju najbolj poznano predvsem Skofjeloško in Polhograjsko hribovje, kajti opisi tega ozemlja so najpodrobnejši. Skladi in kamenine nekaterih obdobj geološke preteklosti na Slovenskem še niso popolnoma preiskani. Geološka dela zadnjih let vedno prinašajo zanimive izsledke.

Na kraju je knjižici dodan tabelarični pregled geoloških dob in imena in razvoj skladov, ki grade slovensko ozemlje.

Sledi še kratek pregled strokovne literature.

MLADI GEOLOG II. Geološki izleti po Sloveniji, 216 strani.

V knjižici, ki je prva te vrste na našem knjižnem trgu opisuje 12 avtorjev 24 izletov po gorenjskem in Bohinju, okolici Bleda in Besnice, Tržiča, Kranja, na Lubnik, v okolico Idrije, v Kamniško Bistrico, v okolico Žažarja in Drenovega griča, v Pekel pri Borovnici, na Cerknjsko polje, na Kras v okolico Divače, Črnega Kala, na Slavniki, v okolico Kočevja, na Gorjance, na Bohor, na Celjsko kočo in v Laško, v okolico Slovenske Bistrice, na Uršljo goro, v Ljutomerske gorice in na Goričko.

Pri vsakem izletu je geološka skica ozemlja, knjižica pa je poživljena še z mnogimi uspelimi fotografijami.

Obe priročni knjižici sta bili več kot potrebni našemu pedagoškemu kadru, ki bo sedaj z njihovo pomočjo lažje in uspešneje seznanjal mladino z domačo zemljo. V roke ju bo rad vzel vsak planinec, turist in ljubitelj prirode sploh, da bo imel tako več užitka od izletov in izprehodov v naravo. Vsem dostopna je tudi cena. Slednji bodo morda imeli le pripombo, da sta knjižici za marsikoga z nižjo šolsko izobrazbo pisani »preveč učeno« in bi kdo potreboval še dodatne razlage. Turist pa bo morda pogrešal pri nekaterih izletih opise in opozorila na še druge pojave, ki morda niso tako strogo geološki, in bo sedaj moral brskati po drugi literaturi. Naj omenim le pri izletu na Kočevsko, da pogrešam

opisa kraških jam, ki bi jih marsikdo mimogrede obiskal. To so Ledena jama, Jama treh bratov in Eleonorina jama, kot tudi Željnske jame, čeprav so podrobneje že bile opisane drugod. Tako pripombo bi imel tudi pri izletih na Primorsko, kjer pogrešam opozorila na Socerbsko in Sveto jamo ter na jame pod Ocizlo, ki so lahko dostopne vsakomur, ki je le opozorjen nanje.

Če omenim le še nekaj tiskovnih napak, (ime na jam na Kočevskem), moremo zaključiti z ugotovitvijo, da je bila s temi knjižicami deloma zamašena velika vrzel. Ne sme ju manjkati v nobeni šolski knjižnici niti v zbirki pravega ljubitelja prirode. Prav tako pa ne sme ostati le pri teh dveh. Zanimivih izletov je še več!

N. D.

MLADINA V GORAH je naslov mladinskega glasila DAV, ki mladino nemške planinske organizacije vodi in vzgaja za ekstremna dejanja v Alpah. Članki in slike so vse take, da vzbujajo poželenje po velikem, skrajnem naporu volje in mišic, duha in telesa. V septembrski številki je na naslovni strani Wetterstein v megli, na drugi strani pa strehast previs v Cinque Tori, posnetek iz filma Wolfgang-Gortler, na zadnji strani ovitka pa v mladega bralca strmo zro prepadi Treh Zin in bude misel na plezalski šport. Zraven previsa so ponatisnjene besede Guida Magnona iz knjige »Zapadna stena Druja«: Na vseh področjih človeškega dejanja in nehanja zadene na odpor vsakdo, kdor le uhaja iz uhojenih kolesnic tradicije. Tudi nam mladim plezalcem očitajo, da naše početje ni etično in tehnično upravičeno, vsi so edini v tem, da naša dejanja odklanjajo. Konec koncev gre tu le za problem generacij, za večni boj med starim in mladim. Veterani v alpinizmu imajo veliko besedo, kajti svoj čas so tudi oni zrevolucionirali tradicijo s tehničnimi novostmi in svojo drznostjo. Nobeden pa ne vidi rad, da bi ga kdo prekosil v drznosti ali izboljšal njegovo tehniko. Veterani mislijo, da je alpinizem obstal na stopnji, do katere so ga razvili oni. Moderni plezalec si pridobi sicer skromnejši, a težji dosežek, v alpinizmu uresničuje čisto dejanje, ki samo sebi zadošča; preprosta igra, v kateri veselje in zmaga ustrezata naporom in težavam. Namesto občutka zmage na vrhu je deležen občutka, da si je podvrgel vertikalno. Tako moderni plezalec razbija meje, v katere so ga hoteli stisniti predhodniki in zgodovinopisci o praksi in umetnosti plezalcov.

DR. JULIUS KUGY je bil za 100-letnico rojstva skoraj vsem planinskim glasilom predmet, ob katerem so vodilni planinski literati izpovedali marsikak svojstven pogled na gore in ljudi, ki so jim gore pri srcu. Tako je dr. Paul Kaltenecker, ki dobro pozna tudi naše gore, zapisal: »Zakon ga je naredil za Italijana, ko je bil že star mož; Slovenec, katerih kri je v njegovih žilah tekla, je bil dober prijatelj in ljub sorodnik. Vsakomur, ki v tem prijateljskem sporu hoče imeti nekaj tega dragocenega zaklada, to privoščimo, vendar naš je bil ves čas najbolj po srcu, duhu, nam je bil najbližji po duši in misli.

aktivistov. Dom bo prav gotovo postal priljubljena točka planincev, saj je že letos vpisanih v še nedograjeno postojanko čez 2000 obiskovalcev.

Propagandno delo je bilo uspešno, posebno so se potrudili pri organizaciji številnih izletov in tradicionalnega »Planinskega tedna«, pri katerem so pritegnili k sodelovanju skoro vsa športna društva v občini.

Finančno poslovanje društva je potekalo v redu, seveda pa je gradnja doma povzročala določene težave, iz katerih izvirajo nekatere še nepravilne obveznosti, ki jih bo uprava poravnala v tekočem letu iz sredstev za dograditev doma.

V upravo društva je bil za leto 1959 izvoljen v glavnem isti odbor, ki je uspešno vodil delo že v lanskem letu.

PD LASKO vključuje 687 članov, od tega 98 mladincev in 195 pionirjev, kar je dovolj razveseljiva številka, saj pomeni, da je v planinskem društvu zajetih preko 66% vseh pionirjev iz Laškega. V preteklem letu so pridobivali člane predvsem na Rečici med rudarji in upajo, da bodo letos številno članov tam še povečali.

Delo upravnega odbora je bilo usmerjeno predvsem v propagando in gospodarsko dejavnost, v društvu pa deluje tudi številno močan mladinski odsek. Za uspešnejše delo v tem odseku jim manjka ljudi, ki bi imeli dovolj časa in veselja za delo z mladinci in pionirji. Organizirali so sicer precej izletov in uvedli v mladinski odsek smučanje in sankanje, vendar jim je neugodno vreme onemogočilo dobro pripravljeni smučarski tečaj na Smohorju.

Društvo oskrbuje postojanko na Smohorju, kjer je poleg ostale nove opreme lani namestilo televizijski aparat in uredilo s pomočjo krajevnih čimteljev, KZ Rečica in rudnika Senovo vodovod. To ni velika pridobitev le za planinsko postojanko, ampak tudi za

kmetijsko zadrugo in okoliške kmete, ki so morali doslej vodo nositi iz doline. Se vedno pa je slabo oskrbovana občinska cesta iz Rečice na Smohor, ker je samo planinsko društvo s svojimi sredstvi seveda ne more v redu vzdrževati. Velike težave pa so imeli pri izbiri oskrbnikov za dom in kljub večkratni menjavi osebja niso v lanskim sezoni mogli najti zanesljivih ljudi. Vendar je bilo finančno poslovanje kljub temu uspešno in je izkazalo preko 90 000 din dobička.

V sodelovanju z Zvezo borcev so obnovili lani poslopje partizanske tehnike, ki leži 5 minut od doma, in so ga sprejeli v svoje varstvo. Smohor pa utegne postati zimsko-sportna postojanka v okrajnem merilu, društvo pa bo moralo misliti na ureditev smučarskih terenov v sodelovanju s »Partizanom« in s turističnim društvom.

Markacijski odsek je izpopolnil markirana pota v okolišču in namestil okrog 60 kazipotnih tablic in smernih puščic, tako da so vsa planinska pota na območju društva dobro oskrbovana.

Finančno poslovanje je našel nadzorni odbor v vzornem redu, skupni dobiček je znašal okrog 170 000 dinarjev in s to vsoto bodo delno krili še nepokrite investicije iz leta 1953.

Za leto 1959 je občni zbor sprejel sklep, da bo društvo povečalo število članstva, predvsem pa utrdilo in izboljšalo delo v mladinskem odseku. V novi upravni odbor je bilo izvoljenih 16 članov, za novega predsednika pa tov. Vezjak Ciril.

PD PODBERDO je eno najmlajših društev. V začetnih težavah je upravni odbor usmeril svoje delovanje predvsem na organizacijsko in gospodarsko utrditev društva in je v tem v veliki meri tudi uspel. Ob uspešni propagandi za planinstvo in

LEO MADUSCHKA je 14 let star prodal svoj album znamk, prodal za 12 000 inflacijskih mark, da si je zanje kupil plezalnike s podplati — manchon, ki so bili v tistem času višek plezalske obutve. Nato je s kolesom zdrvel v plezalni vrtec v dolino Isare in pri spuščanju z vrhovo bil tako neroden, da je pri gledalcih požel obilo krohota. Maduschka je bil bistri, nadobuden in radoveden dečko in od svojega prvega izleta o počitnicah vselej v gorah. Kot otrok je zapisal v svoj dnevnik:

»Tako lepo kot še nikoli so se vrstile gore okoli mene: nad gozdovi pa so plameneli — prosojno kakor sanjska podoba — v hladnem belem žaru ledeniki in snežišča daljnih snežnikov. Od takrat me gore ne spuste več«. In res ga niso več izpustile. 17 let star je prišel prvič v Wilder Kaiser, ki ga je kasneje imenoval svojo ljubljeno gorsko domovino in stopil na Totenkirchl. Čutil je, da je postal pravi gornik in v pesmi skiciral svoj avtoportret, v katerem pravi, da je »prodrlo vanj bolesto hrepenenje po sladki tujini«. Tovariše si je izbiral med člani bavarske akademske sekcije. Tovarištvo je visoko čislal: »Tovariš v navezi — to je, če dva sedita pri ognju, brez besed, nad gozdovi pa plava mesec v neskončnost; ali — ti stojiš na majhnem stopu, pod teboj svet, travniki v mirnem smehljaju, 30 m nad teboj v sivi skali pa visi tovariš, njegovo težko sapo slišim, vrv držim kakor s kleščami, vrv je kakor žica, po kateri teče struja moje moči in zaupanja, ali na vrhu, marsikaj je za vama, nekaj besed, stisk roke, pogled, to in še tisoč drugih stvari, to je tovarištvo.«

Ker je študiral literarno zgodovino, filozofijo in umetnostno zgodovino, je bolj uril razum in stil kakor pa moč mišic, zato ga je bolj kot tehnika mikalo ravnanje človeka v nevarnem početju na meji življenja. Zato je skrbno izbiral svoje vzpone: smer Fiechl-Weinberger v zahodni steni Predigstruhla, jugovzhodno steno Fleischbanka, Laliderer, severno steno Hochtor, južno steno Dachsteina, raz v Ödsteinu, Schleierkante, stolpa Vajolett, Campa-nile.

Problematika alpinizma v času, za katerega je značilno, da za vsako dejanje išče razumski vzrok in namen, je v tem, da predstavlja iracionalno dejavnost, kar je v prvotni podobi v sorodu z romantiko, saj je popolnoma brez namena, čeprav ne brez smisla.

Ali je bil Maduschka sanjač? Rilke v skalah? Bil je človek, ki je hotel izživeti svoje življenje, ki ga je znal ceniti, bil je rad vesel, rad je pel, rad je imel vesele tovariše, rad je potoval in užival nad kulturnimi spomeniki, nad umetnostjo, v Italiji, Grčiji, Franciji. Bil je izvrsten dijak, 23 let star je promoviral z disertacijo »Problem samote v 18. stoletju« in prejel prvo oceno, za disertacijo pa oceno »opus eximum«. 16 let star je pisal kar zrele stvari, kritike, meditacije in pesmi. Kot gornik je rad nastopal kot zastopnik generacije, ki ji je gornišvo romantična življenjska oblika, romantične Lebensform, generacije, ki je istočasno romantična in realistična. Gornišvo mu je bilo več kot šport. Sicer tudi šport, a ne samo šport. 25 let po smrti

njegova eksaktna misel in njegova izbrana beseda še nista med staro šaro.

Usoda ga je doletela v severozapadni steni Civette. Z njim je bil Martin Pfeffer, dolgoletni preizkušeni mu drug, ki je pet let kasneje preminul na Nanga Parbatu. Bilo je v prvih dneh septembra 1952. Maduschka ni bil v najboljši formi. Poleg tega se je vreme preobrnilo, nad Civetto se je utrgal oblak, Maduschka in Pfeffer sta se znašla v pasti, iz katere ni bilo izhoda. Bivakirala sta v žlebu, čez katerega je v neurju pridrvel slap, toča grušča in kamenja je zmlela šotor. Martin Pfeffer je ta inferno nekako prebil in zapisal o tem tole: »Maduschka si je bil takoj na jasnem glede svoje usode, ki ji ni mogel uiti. Težko sva se sporazumela, vendar mi je večkrat dejal, da je z njim konec. Ni tožil, vdal se je, vendar ne z obupom brez boja in tolažbe, ampak iz nekega notranjega prepričanja, da je smrt edini izhod iz bridkega položaja in nemogočih okoliščin. Jaz sem umetno razpihaval v sebi voljo do življenja in si prizadeval, da bi mu vzbudil upanje na rešitev, vendar je bilo vse zastoj. Napela sva vse sile, da sva skupaj zapela prvo kitico naše gorniške pesmi. Bila je to nekaka poslednja zahvala goram. Pristrčno in jedrnato se je poslovil od mene rekoč: Če se boš izmazal, pozdravi vse v mojem imenu! Nato je padel v omedlevico, ki se ji ni mogel upirati, čeprav se je obupno branil — to je bilo tisto, kar imenujemo konec: Tiho je preminul sredi groma in treska pobesnele prirode.«

VODITELJI MLADINSKIH ODSEKOV imajo nad mladino nadzorne pravice in nadzorne dolžnosti, o tem ne more biti dvoma. Če gre mladina v hribe pod vodstvom, je izročena v varstvo vodnikov. Vodniki so odgovorni za mladino, zato so dolžni, da so vedno navzoči, da mladino posvare in opozore in da mladino varujejo, če je potrebno. Zato so dolžni, da obvarujejo svoje varovance pred vsako škodo, ki se ji je moč izogniti, dolžni, da preprečijo varovancem delati škodo drugim, dolžni, da zahtevajo od mladine pokorščino. V Nemčiji imajo v novi ustavi že zakon, s katerim so zavarovane vodniške pravice in določene vodniške dolžnosti, določene pa tudi kazni za mladino, ki bi se vodniku ne pokoravala. Pod paragrafom je n. pr. če se proži kamenje nad stezo, zaščita gozdov pred požari, postavljanje šotorov (samo na določena mesta), zaščita prirode, favne in flore z natančnimi določili, ki se že več let izvajajo.

Načelo, da mora mladina čim več videti in doživeti brez ozira na vse, je gotovo napačno. Mladina mora hoditi v gore pod vodstvom in to tako, da ne bo ogroženo njeno zdravje in življenje, pa tudi tako, da ne bo ogrožalo zdravja in življenja drugih in da ne bo grešila zoper vrednote prvobitne narave.

UČITELJE V ALPINISTIČNO ŠOLSKO KLOP je potisnil DAV, in sicer septembra 1. 1958 v koči Rotwand. Bilo jih je 12 iz južne in srednje Nemčije. DAV jim je tečaj priredil zaradi strašne nesreče v Dachsteinu 1. 1954, kjer je pod vodstvom dveh učiteljev našlo smrt 11 mladih ljudi. Tečaj je vodil Möhn iz bavarske sekcije DAV, kot inštruktorji pa so bili znana Wiggerl Gramminger in Anderl Heckmair ter Hofmeister, Karl in Thoma. Pouk je

za društvo so do konca leta 1958 vključili 206 članov in si pridobili v občini veliko prijateljev, sodelujejo pa tudi z ostalimi organizacijami, zlasti z Zvezo borcev. V lanskem letu je uspelo odboru ustvariti tudi solidno gospodarsko osnovo, k čemur je seveda pripomogla postojanka na Petrovem brdu. To so v lanskem letu povečali in uredili tudi sobo za prenočišča, izboljšali so opremo koč in tako dosegli večji obisk in s tem tudi večji denarni promet, ki je znašal 2 580 000 dinarjev, od tega je bilo 200 000 din dobička. Sedaj, ko so glavne začetne težave prebrodili, imajo v tekočem letu pred seboj predvsem dve važni stvari. Prva je ustanovitev mladine, odseka, saj je 38 mladincev in 36 pionirjev dovolj veliko število, da odsek lahko začne z delom. Da ima mladina veselje do dela in smisel za organizacijo, dokazuje namizno-teniška ekipa, ki so jo ustanovili v okviru društva in ki je uspešno nastopala na tekmovanjih po Primorskem. Druga važna stvar je ustanovitev alpinističnega odseka, ki ga nameravajo organizirati skupaj z ostalimi planinskimi društvi v občini, zlasti v sodelovanju s PD Tolminom, ker zaenkrat posamezna društva tega še ne bi zmogla. Alpinizem je na Primorskem slabo razvit in naloga primorskih planinskih društev je, da zbudijo alpiniste iz mrtvila in da iz vrst svojih mladincev vzgoje nov plezalski rod.

Na obnem zboru je bil izvoljen 10-članski upravni odbor, za predsednika pa so izbrali ponovno tovariša Anderleta.

Ing. A. Š.

PD JAVORNIK. — KOROŠKA BELA je številčno močno in organizacijsko dobro utrjeno društvo, ki je imelo ob koncu leta 725 članov. Občnega zbora so se poleg številnih članov udeležili tudi zastopniki oblasti in družbenih organizacij, zlasti prisrčen pa je

bil pozdrav zastopnika graničarske edinice in zastopnika PD Podbrdo, katerega so pri ustanovitvi veliko pomagali ravno člani javorškiškega društva.

Mladinski odsek šteje 127 članov in je v tekmovalstvu v čast Dneva mladosti za lansko leto dosegel častno 5. mesto. V tekočem letu bo delo odseka še načrtnije, zlasti bodo sodelovali pri proslavi v počastitev 40-letnice ZKJ ob odkritju spominske plošče prvemu sekretarju SKOJ-a na Zabrežniški planini in pa pri prostovoljnem delu pri povečanju koče na Zasipski planini.

Ceprav so v osrčju hribov, pa društvo še nima svojega alpinističnega odseka in zastopnik PD Jesenice je predlagal, naj se mladi plezalci zazdaj vključijo v jeseniški AO.

Društvo oskrbuje tri postojanke: Staničeva koča, koča v Spodnji Krmi in Dom na Pristavi. Vse tri postojanke so stare in v slabem stanju ter potrebne temeljitega popravila, zlasti Staničeva koča, koča v Spodnji Krmi pa je mnogo premajhna za vsako leto številnejši obisk. Ceprav je vzdrževanje takih starih postojank zelo težko, so jih vendar za silo popravili in obnovili najnujnejši inventar ter dosegli v njih velik promet, imeli pa so tudi srečno roko pri izbiri oskrbnikov. Iz zelo preglednega poročila o finančnem poslovanju je razvidno, da so postojanke aktivne in da je imelo društvo pri prometu v postojankah din 320 000.— dobička, od tega odpade največ na Dom na Pristavi. Žal da je tu levji delež odnesel promet z alkoholnimi pijačami, saj je bilo za njihovo nabavo porabljenih 1 340 000.— din.

Markacisti so popravili pot na Debelo peč in skozi Kot, v letu 1959 pa bodo uredili pot iz Zgornje Krme

bil vsak dan teoretičen in praktičen, vendar ne prezahteven, saj učiteljem zadostuje, če obvladajo varno hojo po visokih gorah.

V PONTRESINI so izdali uredbo, ki prepoveduje vožnjo s kakršnim koli motornim vozilom po dolini Val Roseg in Val dal Fain. Uredba temelji na zakonu o zaščiti prirode. Priznati je treba, da se grmenje motorjev res nič kaj ne poda v prvobitni gorski naravi.

NOVO PRIRODNO JEZERO v kantonu Uri je nastalo ob ledeniku Hüfi. Dolgo je 196 m, široko 65 m. Vse kaže, da ga bo usihajoči ledenik s svojimi vodami še povečal.

NATEČAJ ZA PLANINSKO PESEM je razpisal DAV. Namen natečaja je, da bi nastale nove umetne pesmi s planinsko tematiko in da bi se našle doslej še nezapisane ljudske pesmi. Natečaj odklanja šlagerje in celo šlagerjem podobne pesmi. Žirijo tvorijo tisti javni delavci v DAV, ki skrbijo za kulturno stran planinstva, nedvomno eno od značilnih in nepogrešljivih sestavin tega športno-kulturnega pojava. V žiriji so seveda tudi glasbeni strokovnjaki.

AMERICAN ALPINE CLUB ima že 500 članov. Peter Schoening je predlagal, naj bi ustanovili tudi ameriško GRS. John Humphrey bo vodil ekspedicijo v Zahodni Nepal, več ekspedicij je bilo l. 1958 v Južni Ameriki.

LEDENIŠKI EKSPRES imenujejo v Švici 271 km dolgo progo od St. Moritza do Zermatta. V 10 urah premaga ta ozkotirnica 7000 m višinske razlike, najvišje točke doseže pri predoru Albula (1800 m), pri viaduktu Filisur, samostanu Disentis in tako dalje.

DIEMBERGER IN STEPHAN sta 5. in 6. avg. 1958 kot 13. naveza zmagala nad težavami severne stene Eigerja. Ob enih ponoči sta vstopila v steno in sta zvečer dosegla rampo nad tretjim velikim snežiščem. Ponoči je legla megla, ki ju je spreminjala naslednji dan. Okoli »pajka« je lahno snežilo. Ob osmih zvečer sta ju 6. avg. na vrhu sprejela prijatelj Brandler in Raditschnig (iz Beljaka). Zaradi slabega vremena so prenočili pod vrhom. Plezalca sta bila skrbno opremljena in v vsakem pogledu pripravljena. Imela sta tudi čelade. Časopisi so se seveda tako razpisali, da Nemci menijo, naj bi švicarski oblasti prepovedale pisariti o Eigerju.

Iz Eigerja se je morala vrniti prvovrstna naveza Noichl, Brandler in Raditschnig, ker je Noichlu kamen razmesaril desnico. Brez tuje pomoči so se vsi trije z rampe spustili v vznožje stene.

CIMA SU ALTO je dozdej doživela kakih 12 ponovitev v znameniti smeri Livanosa in Gabriela iz l. 1952. Med njimi sta tudi naša Mahkota — ing. Nadja Fajdiga. L. 1958 sta steno preplezali dve nemški navezi, druga ob posebnem »hrušču in trušču« nemškega dnevnega tiska. Ista naveza Erdenkauf in Sigl je kot 14. naveza preplezala južno steno Torre Trieste, Carlesso, in severno steno Zapadne Cine, ki šteje doslej trideset ponovitev. Löbl in Hiebeler sta kot 14. naveza preplezala Soldino smer v jugovzhodni steni Marmolate, za njima pa sta uspela še Fey in Kreller — vse same šestice in čez (VI+).

GRINTOVČEVA SEVEROZAHODNA STENA (Grintouz — Nordwestwand) je opisana v eni izmed avgustovih števil Bergkammera 1. 1958. Smer sta l. 1932 preplezala Hubert Peterka in Rudolf Fritsch, dobra znanca naših predvojnih plezalcev, posobno tistih, ki so se držali Okrešlja. Splošni del opisa ima nekaj okorelih avstrijskih imen (Langkofel — Nordwand), nekaj napak (Turka gora) in nekaj netočnih podatkov. Med mladimi slovenskimi plezalci so nasteti: Vinko Modec, Boris Režek, Ciril Debeljak, Rado Kočevar, Miro Gregorin, Franc Zupan. Smer je ocenjena s IV⁺. Znano pa je, da so posebno Fritscheve ocene zelo visoke. V isti številki je tudi poročilo o žičnici na Krivavcu.

POLETNA SEZONA 1958 je bila usodna za marsikatero izurjenega plezalca, česar zadnja leta nismo bili navajeni v Alpah onstran naših meja. V Eigerju je Lauperjeva smer vzela Švicarja Bierla in Schurtenbergerja. Trupel niso našli. V Eigerju je izginil tudi Avstrijec Titl. Cassinova smer v Torre Trieste (VI⁺) je terjala smrt dveh plezalcev iz Lecca (Dall'Oro, Rina), Schüsselkarspitze (severna stena IV) je pobrala alpinista Rühllovo in spremljevalca Enzmanna. Tretji v navezi je sicer zdržal 80 metrski padec, vendar sta pri padcu dobila take poškodbe na glavi, da sta kmalu izdihnili. Ob takih nesrečah so pač prizadeta vodstva klubov, odsekov in društev, ki izdajajo precejšnja sredstva za urjenje mladih alpinistov. Ampak, kako naj bi drugače množili plezalske vrste? Brez tečajev, taborov, seminarjev?

LALIDERER ima svojo znamenito Nordverschneidung. Avgusta 1958 jo je sam preplezal Gottfried Podisk, ki je že l. 1957 ponovil sam najtežje smeri v Wettersteinu. Smer v Laliderer je težja kot jugozahodna stena v Marmolati, ki jo je sam preplezal znani Cesare Maestri. Njegov uspeh so italijanski časopisi močno razširjali. To omenjamo zato, ker imamo tudi pri nas plezalca samohodca, ki je sam zmagal nad skrajnimi težavami v severni steni Travnika, pa ga ni omenjalo niti dnevno časopisje (ki sicer zabeleži tudi popolno nepomembne športne rezultate) niti naše glasilo, ker za alpinistične storitve še vedno nima kronista niti žurnalistične službe. Naš samohodec je Šara, med alpinisti dobro znan kot eden naših najsposobnejših plezalcev.

Podisk je naletel na hudo kritiko, ker je uporabljal nekaj jekleno smučarsko palico s kavljem (trnkom), ki ga je vdeval v kline na najtežjih mestih in si s tem plezanje močno olajšal ravno na najbolj kočljivih mestih. (Nekaj podobnega je uporabljal Winkler v previsih, sidro navzgor). V zadnjem raztežaju so Podiska varovali z roba stene. Naslednji dan sta smer ponovila dva Bavarca kot 19. naveza.

SESTICA (VI⁺) se danes v alpinistični žurnalistiki še omenja, vse drugo stopa v ozadje, čeprav načela v uvodnikih govore drugače. Naštetimo jih nekaj: Grosse Bischofsmütze (prvenstveni vzpon v severovzhodni steni l. 1958), vzhodni raz Daümling (prvi samohodec julija 1958 Dunajčan Schlömmner, smer so pred njegovim vzponom »obrili«), severozahodna stena Marmolate (smer Solda, 16. naveza Trautmann in Jean Corbaz, iz Münchena), severozahodna stena Punta Civetta (16. naveza Abderhalden iz Švice in Jean Corbaz), južna stena Torre

preko Bohinjskih vrat do Vodnikove koč. Propagande zaradi pomanjkanja denarnih sredstev ni bilo veliko. V bodoče bodo v tem pogledu sodelovali z javorški »Svobodo«, ki bo s svojimi finančnimi sredstvi prirejala tudi planinska predavanja. Novolizvoljeni odbor s predsednikom tovarišem Svetino je poleg ostalega dela prevzel naloge, da bo letos povečal koč na Zasipski planini, mladinski odsek pa se bo temeljito pripravil za slavlje na Zabrežniški planini.

PD UNIVERZA praznuje letos 10-letnico svojega obstoja. Ustanovljeno je bilo 4 leta po končani vojni kot naslednik predvojne Akademске sekcije SPD. V 10 letih se je močno razvilo, saj ima 706 članov in svoj mladinski, alpinistični in foto-odsek, ki so vsi zelo delavni, pred dvema leti pa so prevzeli v upravo tudi koč v Tamarju.

Jedro društva tvori alpinistični odsek, ki prav tako deluje že 10 let. Prva leta so bila sicer težka in treba je bilo resnične predanosti in vztrajne volje, da so končno strnili odsek v homogeno celoto in dosegli pomembne uspehe. Ponovili so vrsto najtežjih vzponov v naših gorah, preplezali v nekaterih smeri v Tatrah, v 10 letih so opravili preko 1000 vzponov doma in v tujini. Organizirajo stalno plezalno šolo in goje visokogorsko in turno smučanje, dve panogi, ki sta pri nas vse preveč pozabljeni.

Veliko skrbi so posvetili pridobivanju novih članov med dijaki ljubljanskih srednjih in strokovnih šol, da bi tako dobili mlade ljudi, ki bodo nadomestili študente, ko bodo ti po končanih študijah odšli z univerze. Po šolah so prirejali predavanja in organizirali mladinske izlete, letos pa bodo poslali najboljšie mladince v tečaje in seminarje, ki jih bo organizirala mladinska komisija. Foto-odsek je delal sicer v težkih

okolščinah, vendar je izdelal ves potreben material za propagando po šolah in razglednice za koč v Tamarju.

Finančno poslovanje društva in postojanke je bilo uspešno in v redu, vendar so ob koncu leta uvideli, da finančnega poslovanja ni več mogoče voditi na amaterski način, ker ne nudi zadostnega pregleda nad poslovanjem. Rešili bodo morali tudi težave z oskrbniki za postojanko, to pa postaja v zadnjih letih za vsa naša društva vedno bolj pereč problem.

Občni zbor, ki je bil zelo dobro obiskan, je izvolil nov upravni odbor in predsednika tovariša Vlada Vodopivca ter sklenil, da se bo društvo preimenovalo v Akademsko planinsko društvo.

SEJE PZS

Načelnik mladinske komisije se je ob koncu januarja udeležil sestanka zastopnikov mladinskih in športnih organizacij, ki ga je sklicalo uredništvo »Ljudske pravice« in pri katerem je bil navzoč tudi zastopnik CK LMS. Na sestanku so obravnavali vprašanje mladinske telesno-vzgojne dejavnosti, s posebnim ozirom na letošnjo zvezno mladinsko delovno akcijo na avtomobilski cesti. Ta delovna akcija lahko z načinom dela v mladinskih brigadah športni vzgoji mnogo koristi, poskrbeti je treba le za dobre inštruktorje, ki bodo znali v mladini vzbuditi veselje do športnega udejstvovanja. Razprava je pokazala, da so pri nas v tem letu važne predvsem te naloge: 1. treba je utrditi sistem tekovanja v počastitev 40-letnice KPJ; 2. čimprej je treba sprejeti minimalni program dela z mladino in 3. športnim dnevom po šolah je treba dati pravičen smisel in jih organizirati po

Trieste (že 20-krat ponovljena; George Livanos in Švicar Vaucher sta bila enaindvajseta naveza in sta v 14 urah izbila večino klinov. Kdor bo šel za njima, bo moral računati z bivakom. V Torre Trieste sta bila tudi Francoza Berardini in Paragot. Torre Venezia je po južni steni sam preplezal Vaucher, isti prav tako sam 1000 m visoko zahodno steno Cima della Busazza (smer Gilberti — Castiglioni). Jugovzhodni raz Torre Trieste Cassin je kot osma naveza preplezal Walter Philipp s tovarišem.

Navajajo kot zgled planinske pisarije tudi pariškega literata Jeana Paula Sartra, ki da modernega človeka zahodnega sveta najbolj razume. Ta moderni človek trga vse vezi, ki mu jih natika država, etika, vera, zato da bi doživel sebe. To imenuje moderni človek svobodo. — Ta strašni, osamljeni in izdvojeni človek z anarhičnim pojmovanjem svobode naj bi bil ideal alpinista. Razume se, da to nima kaj prida zveze z realnim gledanjem na svet, še manj pa s pojmovanjem svobode, ki je za človeka odločilno in pametno. — Dalje navajajo filozofa Heideggerja, ki spada prav tako med eksistencialiste, najbolj njegovo knjigo »Bivanje in čas«. V tej knjigi pravi filozof, da je fundament našega življenja »skrb« in »strah«. Kdor je temu podvržen, propade in izgubi svoj jaz, svobodo pa si pridobiš le, če si zdaj popolnoma vnaprej pripravljen umreti. Pri Heideggerju navajajo tudi njegov nekam »tolstojanski« način življenja: v kmečki obleki prebiva v leseni koči v Hochschwarzwald, razmišlja in zaključuje kot popotnik. Nekaj eksistencialističnih misli najdejo ti ideologi v Herzogovi »Annapurni«, v Rebuffatovi »Zvezde in viharji« in tudi v knjigi Frisona Rochea. Nemški častilci te mode kritično zavračajo »plehki«, »spaćeni«, idealizem voljih fraz in praznih rekel, ki da se je udomačil v nemški planinski pisariji. — Kaj naj k tem napotkom rečemo mi? Ali je res treba iti k eksistencialistom na posodo po doživetje sveta in življenja, da bi izrazili svoja alpinistična doživetja? Ali je res njihovo spoznanje toliko vredno in zadnja novost, mimo katere misleči človek ne bi mogel mimo? Gorniško doživetje in pogled na alpinizem je gotovo lahko moderno in napredno brez te filozofske bleščice.

WASTL MARINER je gotovo eden najvidnejših sodobnih alpinistov, znan ne samo po svojih vzponih, ampak še bolj po svoji reševalni tehniki in reševalnih pripravah. Spada v isto generacijo kakor naši vidni plezalci dr. Miha Potočnik, ing. Modec, Boris Režek, dr. ing. Avčin in drugi, ki so že ali pa bodo kmalu pri petdesetih. Kako je popularen med avstrijskimi planinci, sem imel priložnost videti sam pred leti v Mauternu. Doma je iz Inzinga v zgornji dolini reke Inn. Gore je spoznal kot pastirček na planini v letih prve svetovne vojne, vendar poti v stene ni nastopil, dokler ni kot delavec v strojni tovarni v Leobnu l. 1929 našel zvezo z leobensko sekcijo D. ÖAV. L. 1934 je prišel v Innsbruck kot strokovni učitelj za strojogradnjo, s tem pa je dobil več priložnosti, da se je posvečal goram in gorništvu. Med njegovimi vidnejšimi vzponi so najtežje smeri, deloma prvenstvene deloma ponovljene, v Hochtswabu, Gesäuse (severozahodna stena Planspitze, severna stena Dachla, Rossskuppe, severna stena Ödsteina, severni steber Reichensteina), v Visokih Turah (severna stena

Grossglocknerja, severozahodna stena Wiesbach-horna, Pallavicinijev ozebnik), v Dolomitih (severna stena Mt. Pelmo, severozahodna stena Civette, severozahodna stena Cima Busazza, vzhodna stena Sass Maor, vzhodna stena Rosengartna), v Berner Oberlandu (severna stena Grosshorna, Breithorna, Tschingelhorna, Ebenefluh, Aletschhorna), v Wallisu (vzhodna stena Monte Rosa, severna stena Lys-skamma, severna stena Dent d'Hérens, Weißhorn), v Mont Blancu (greben Peuterey, južni raz Aiguille Noire, severovzhodna stena Mt. Blanc de Tacul, sev. vzh. stena Mont Maudit, prvenstvena severna stena Aiguille Verte, vzhodna stena Grépona, vzhodna stena Mt. Blanca). V Wilder Kaiserju, Wettersteinu, Karwendlu, Zillertalskih, Ötztalskih in Stubaiskih Alpah je ponovil vse najtežje smeri in naredil vrsto prvenstvenih, mnoge tudi pozimi. L. 1954 se je udeležil ekspedicije v Ande, l. 1955 na Korziko. V 30 letih je stopil na preko 2000 vrhov, nad stokrat na širitisočake in petkrat na pettisočake. Vsekakor gorniška pol, ki pomeni za nas onega sanjski prived! Sen pastirčka Wastla pa se je res stoterno uresničil.

Na vseh svojih potih je Mariner ostal previden, nikdar predrzen in lahkomisljen. Čestokrat se je odrekal turi, če vreme ni dobro kazalo, vselej je na turi znižal momente nevarnosti na minimum. Ta čul odgovornosti do tovarišev, do sebe in do planinstva je morda poglavitni vzrok, da je Mariner tako odločilno posegel v izgradnjo in organizacijo gorskega reševanja v Avstriji. Njej je posvetil vse svoje izkušnje in vso svojo vednost in znanje. Funkcionar v AV je od l. 1940 in je skrbel zdaj za plezalce, zdaj za inozemske ture, zdaj za reševalno službo. Za seboj ima preko 50 tečajev, ki jih je deloma tudi sam vodil, tečajev za gorske vodnike in reševalce. Od l. 1946 stoji na čelu avstrijske gorske reševalne službe. Bistveno je sodeloval pri izdelavi modernih reševalnih priprav, ki jim prvenstvo priznavajo povsod po Evropi. Ima odločilno besedo v IKAR (Mednarodna komisija za alpsko reševanje) pri poudarjanju reševalnih priprav. L. 1940, torej tik pred vojno, v tedanji hitlerjanski Avstriji, je bil odlikovan s častno medaljo za reševanje v gorah, z »zelenim križem«. Lani je doživel težjo avtomobilsko nesrečo, vendar se je toliko izmazal, da bo v hribe še lahko hodil. Pravi, da je to zanj najlepše darilo, ki mu ga je življenje doslej dalo.

ŠVICARSKA TRGOVSKA DRUŽBA »Migros« prireja jadralne, plavalne, jahalne in celo plezalne tečaje. Program je bogat, vpisnina znaša 45 švic. frankov. Nekateri pa se pri tem vprašujejo, če bo družba »Migros« vzgojila tudi posebno gorsko reševalno družbo »Migros«.

SEVERNI RAZ ROGGALSPITZE, ki ga Hias Rebitsch imenuje najlepši raz v Alpah, je lani doživel naravnost množičen obisk. Dotlej je bil znan najožejemu krogu ljubiteljev, lani pa je prišlo čezenj kar 21 navoz. Med drugimi je bil tudi Morasch iz Kemptona, invalid s protezo pod kolonom.

BRANDLER IN HASSE, dva iz direktissime v Cini, sta septembra 1958 navtala še eno direktno v Roda di Vaël, v zapadni steni Rotwanda, kakor pravijo Tirolci Rodi di Vaël. Za 400 m stene sta rabila štiri dni in tri noči. Tudi ta vzpon so podpirali »od spodaj«, s pomožno vrstico sta si plezalca dobavljala aprovizacijo.

vnaprej določenem in enotnem programu. Mladinska komisija je bila obenem opozorjena, da bo CK LMS letos oktobra odkril na Zatrežniški planini spominsko ploščo prvemu sekretarju SKOJ-a. Ob tej priložnosti namerava organizirati zvezni tabor mladih planincev pod Stolom. Prav tako namerava CK LMS letos obnoviti spominsko ploščo na Veliki planini. Obe ti dve akciji naj bi mladinski odseki pri PZS vnesli v svoj delovni program. PZS bo sodelovala tudi pri sestavi priročnika za majske izlete, dopolnjenega z različnimi zgodovinskimi podatki, ki ga bo izdal CK LMS.

UO PZS je povabil avstrijskega alpinista Mathiasa Rebitscha, da bo predaval v Ljubljani in še nekaterih drugih krajih o pri nas malo poznanem svetu južnoameriških Andov. Rebitsch je vodil od leta 1952 do 1958 tri ekspedicije na področje Andov in puščave Atacama in bo v svojem predavanju govoril o vzponih na tamkajšnje šest- do sedemisočake ter o arheoloških izkopavanjih na teh vrhovih. Vendar do predavanj ni prišlo zaradi avstrijske sovražne politike do naše manjšine na Koroškem. Predavanja je odpovedala PZS, za njo pa druga društva.

Na zasedanju Ljudske skupščine LRS je bil sprejet zakon o narodnih parkih. Ker se za zaščito določenih predelov zavzema tudi PZS, se bo UO na eni izmed prihodnih sej o tem obširneje pogovoril in stavil morebitne predloge.

Turistična zveza Slovenije je na svoji seji v februarju razpravljala o gradnji žičnice v bohinjskem kotu; bodisi na Vogel ali na Komno, vendar so bila mnenja o tem deljena. Bohinjčani se zavzemajo za Vogel, tudi če na njem ne bi bilo večjega objekta, ker bi radi izrabili kapaciteto bohinjskih hotelov v zim-

PET LET OBSTOJA IN DELA

skem času. Za Komno pa govori dejstvo, da je trasa za žičnico deloma že izpeljana, da tam že stojita dva primerna domova in da je področje Komne nadvse primerno za ureditev večjega smučarskega centra in klimatskega zdravilišča. Denarnih sredstev še ni na razpolago, ustanovljeno bo gospodarsko podjetje ali pa zavod s samostojnim finanširanjem za izvedbo tega načrta. Seveda se bo treba še prej odločiti za Komno ali za Vogel. (Kasneje smo izvedeli, da je odločitev že padla in da bo žičnico dobil Vogel.)

Skupščina PSJ je bila 22. in 23. februarja na Kosmaj. Ker tri dni pred skupščino skupščinsko gradivo ni bilo dostavljeno niti delegatom niti UO PZS, se je upravni odbor dogovoril o tezah, za katere je sodil, da bi bilo o njih treba razpravljati na skupščini. To bi bila predvsem naslednja vprašanja: o razvoju alpinizma pri nas in o inozemskih alpinističnih odpravah, posebej še o usodi himalajskega fonda; o organizaciji Gorske reševalne službe; o udeležbi planinske organizacije pri dodeljevanju deviznih sredstev, glede na visok odstotek teh sredstev, ki jih ustvarja PZS z obiskom inozemskih gostov v naših gorah; o odnosih med planinstvom in turizmom ter s tem v zvezi z investicijsko politiko pri gradnji turističnih in planinskih objektov ter o stroških vzdrževanja in oskrbovanja teh domov; o zavarovanju planinskih potov z uredbo; o združevanju raznih organizacij na podlagi priporočila fizikalnega kongresa; o iskanju novih načinov dela z mladino v planinski organizaciji; o odobritvi popusta na železnici za mlade planince, ki naj bi uživali vsaj v času šolskih počitnic iste ugodnosti kot člani Počitniške zveze in tabor-

Skoro ne bi verjel, da že pet let stoji na Vršiču mična poštarska planinska kočica in da že pet let obstaja in dela Planinsko društvo PTT Ljubljana. Ob peti obletnici zgraditve kočice na Vršiču je PD PTT tu, ob okrašenih kočah priredilo kratko planinsko proslavo. Preko stodvajset poštarjev planincev se je udeležilo te proslave. Svoje zastopnike sta poslali na proslavo planinski društvi PTT Maribor in Zagreb, Rijeka pa se nas je spomnila z brzojavko. Slovesnosti sta se udeležila še direktorja PTT podjetij Ljubljane in Zagreba. PZS je zastopal član glavnega odbora.

Začetek proslave je motila gosta megla in droben dež, ki ga je ostra burja bila v obraz. Kazalo je, da bodo mnogo si obetajoči udeleženci le mokri odšli nazaj v dolino. Sicer pa — vreme v planinah — sonce je posijalo, razgibana množica se je razšla na vse strani. Ena skupina je razigrano krenila po Kopačarjevi v severno steno Prisojnika, druga pa preko severne stene Mojstrovke na vrh. Manjše skupine so odšle na Sleme ali pa po južni strani na Mojstrovko. Vreme je postajalo od ure do ure lepše. Popoldan in proti večeru je življenje na Vršiču še bolj zaživel. Skupine so se zadovoljne vračale. Preko sto poštarjev planincev je sklenilo: »Še bomo šli v planine«.

Ob peti obletnici obstoja društva je društvo ob koncu oktobra prevzelo važno nalogo — posvetiti vso skrb mladini. S široko razpleteno akcijo bo pritegnilo v novo osnovani mladinski odsek lepo število mladincev, ki bi se naj v zimskem času s planinskimi predavanji, v orientacijskih pohodih, streljanju itd. temeljito pripravili na VII. zbor poštarjev planincev Jugoslavije v Aljaževem domu v Vratih od 30. aprila do 2. maja 1959. Ta zbor bo za peto obletnico obstoja organiziralo in vodilo PD PTT Ljubljana. Istočasno se bodo naši mladinci — planinci — pripravljali še za strokovni mladinski zbor mladincev poštarjev Jugoslavije. Tudi ta zbor bo letos v Ljubljani. Da bi omogočili naši mladini vsestransko planinsko udejstvovanje, je odbor PD PTT ob koncu oktobra osnoval mladinski fond s 300 000 din glavnice. Naša mladina ima v pretežni večini nizke začetniške plače, zato ji naj ta fond služi predvsem za prevozne stroške, prenočišča v planinskih postojankah in za suho hrano. Odbor meni, da bo z vsestranskim delom, predvsem pa z delom v mladinskem odseku najlepše proslavil prvo petletnico obstoja društva.

Društveno življenje je na splošno precej razgibano. Še pred planinsko sezono se je skupina 17 članov udeležila v času od 30. aprila do 3. maja VI. zbora poštarjev planincev Jugoslavije na Rajcu, v pogorju Suvobora v Šumadiji. Ta skupina si je ogledala krasne predele Šumadije, prehodila pa je tudi del suvoborskih hribov in sam Suvobor. Videla je pomembne kraje iz NOB in sledove še iz prve svetovne vojne, predvsem na vrhu Rajca. Ob zaključku si je ogledala še Avalo in prve planinske postojanke, ki so tu zrasle. Med letom je društvo priredilo več dobro uspelih izletov. Po zastopnikih

se je društvo udeležilo proslave na Sutjeski in tradicionalnega partizanskega marša poštarjev planincev Jugoslavije. Ta marš je bil letos izveden v težavnih okoliščinah in po zelo težavnem terenu na Zlatiboru po sledovih, kjer se je leta 1941 prebivala partizanska vojska iz Titovih uzič preko Zlatibora. Pot je držala iz Partizanskih vod (951 m), preko vrha Tornika (1496), Dobroselice, Borove glave, Draglice, Brijača (1462), Čegote 1422 m, itd.

Predstavljal je pravi partizanski marš, ki so ga naši zastopniki častno opravili.

Posamezni člani so pridno obiskovali planine, dva sta končala transverzalo, drugi jim pa pridno sledijo.

Z gospodarstvom v planinski postojanki in v samem društvu smo prav zadovoljni, saj se društvo zaveda, da nam dobro gospodarstvo omogoča pospeševati planinsko dejavnost, privabljati v planine čimveč delovnih ljudi, mladine in jih vzgajati v prave planince.

Ivan Zabel

RADIO V PLANINSKE DOMOVE?

Pred vojno niso smeli oskrbniki v planinskih kočah takratnega nemškega in avstrijskega planinskega društva (DOAV) imeti radia, radijskih sprejemnikov. Velike gorske postojanke tedaj največje planinske organizacije na svetu so bile brez radijskih aparatov. Planinci in alpinisti so v gorah hoteli imeti tiho in mir. Še zdaj velja prepoved radijskih aparatov za vse planinske kočje in domove nemških in avstrijskih alpinističnih društev.

Tudi v kočah italijanskega planinskega društva (CAI) velja prepoved za radio. V velikem planinskem domu na Marmolati, pod ledenikom, so lani hoteli imeti radio. Hiša je pravi hotel, ima poleti in pozimi velikanski promet. Vprašanje, če smejo prinesiti aparat v hišo, je nekatere duhove razburilo, zadeva je prišla na osrednji odbor CAI v razpravo. Debata je bila tamkaj resda živahna, a z večino glasov je bila zahteva za uvedbo aparata odklonjena. Torej tudi v italijanskih planinskih kočah in domovih nič radia, pa naj bodo majhni ali veliki.

Kar sledi, je posneto iz revije »Les Alpes«, bulletin du Club alpin suisse, 4. št. 1958, str. 94—95.

Leta 1957 je bila v Trentu glavna skupščina mednarodne zveze planinskih društev (UIAA). Tam so med drugim sklenili, da se v sklopu te mednarodne organizacije ustanovi komisija za mladinska vprašanja, ki naj prične proučevati problem »mladina in alpinizem«. Na skupščini v Trentu so na drobno razpravljali o vprašanju, kako pridobiti mladino za planinstvo in alpinizem, ki se jima ona odteguje. In poročevalce, švicarski Francoz, je tamkaj našteval slabe strani sodobnega prometa v gorah. Planinske kočje v veliki meri posejajo planinci, ki popolnoma spreminjajo naravno ozračje, kakršno je v planinah vladalo nekoč. Mečane družbe, okajene (éméchées) od alkoholnih pijač, brezobzirno kalijo mir in počitek planincem, hoteč nasilno iz planinskih domov pregnati tisto prelesto in lepoto, ki je v njih domovala: srečne ure premišljevanja v tihoti in miru. Ta mladina je prinesla dolinski nemir v jasnino gor, ne da bi se ob tem zavedala, da počenja zločinstvo. Samo malo manjka, pa bomo tudi v planinskih domovih slišali radio lajnati svojo kričavo, oglušivo melodijo...

V. K.

niške organizacije; o ponovni odobritvi tiskanja zemljevidov naših planinskih področij. O skupščini bomo še poročali.

Ing. A. S.

RADOVLJICA. V preteklem letu so izvršili 3 izlete na Valvazorjev dom, na Lubnik, na Jelovico. Poleg tega je bilo organiziranih tudi 8 šolskih izletov.

RUŠE. 22. VII. je MO ob zaključku šolskega leta priredil množični izlet na Pohorje. Taborjenja v Vratih se je udeležilo 9 članov MO. Njihovi mladinci so naredili tudi pohod iz Vrat preko Triglava in Triglavskih jezer v Bohinj. V jeseni so priredili še dva izleta na Pohorje. Tekom leta so imeli še tudi več predavanj, ki se jih je udeležilo precej mladincev.

SLOV. BISTRICA. Njihov MO odsek je imel dva taborjenja pri koči Treh kraljev, ki se ga je udeležilo 64 pionirjev. Napravili so tudi tri izlete na bližnje postojanke.

SENTJUR. Priredili so več izletov na Pohorje, Skuto, Triglav, Mrzlico, Kum, Mozirske planine in v bližnjo okolico Sentjurja. Imeli so tudi eno planinsko predavanje.

TRBOVLJE. MO tega društva je izvedel izlet na Janče, Plešivec, Kum. Organiziran je bil tudi večji izlet v Logarsko dolino in na Okrešelj od koder so se povzpeli še na Kamniško sedlo.

Več krajših izletov je bilo izpeljanih tudi v bližnjo okolico. Sodelovali so tudi pri udarniškem delu na postojanki na Mrzlici.

TRŽIČ. Njihov MO vključuje okrog 100 mladincev in to pretežno delavsko mladino. 30 članov se je udeležilo smuka izpod Storžiča, ki ga vsako leto organizira njihovo društvo. V začetku junija je skupina pionirjev napravila dvodnevni izlet na Komno.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

Delovni kolektiv
čestita k 1. maju!

Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!
Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:

Državni zavarovalni zavod

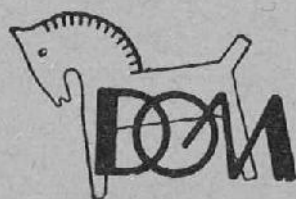
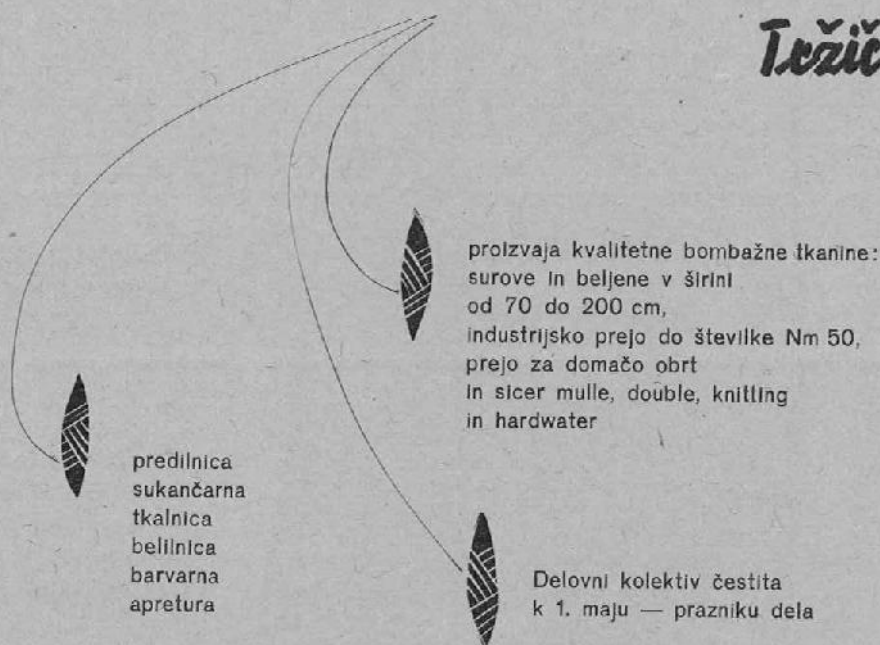
TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

Bombažna predilnica in tkalnica

Težič

TRGOVSKO IZVOZNO PODJETJE ZA DOMAČO IN UMETNO OBRT
LJUBLJANA, MESTNI TRG 24

Telefon: 21-407, 20-308, 20-187

Telegram: Dom export

se priporoča za nakup praktičnih in okrasnih
predmetov za dom in gospodinjstvo

Oglejte si bogate zaloge izdelkov domače in umetne
obrti v naših trgovinah:

na Mestnem trgu 24,
Cankarjevi 6,
Trgu revolucije 5,
Titovi 4

Prodajamo tudi na debelo in izvažamo

Delovni kolektiv čestita k 1. maju — prazniku dela

Trgovsko podjetje na veliko in malo

Import - Export

chema

LJUBLJANA, Maistrova ulica 10

Nudi po najugodnejših cenah razne kemikalije,
barve, lake, pleskarski pribor, tehnične pline,
razstrelivo ter plastične mase in proizvode

Oglejte si naše zaloge in zahtevajte cene

Delovni kolektiv čestita k 1. maju!

Tiskanina

tovarna tiskanega blaga

Kranj

telefoni centrala: 173, 174 in 175

Vam nudi svoje priznane izdelke
v bombažnih in staničnih tkaninah v vseh
modnih barvah in odtenkih

Naše tkanine so znane na domačem
in inozemskem tržišču kot kvalitetne
po izdelavi in trajnosti

Naročila izvršujemo solidno in točno

Delovni kolektiv »TISKANINE« čestita k 1. maju!

**Počitnice v gorah?
Počitnice na morju?**

Zakaj pa ne?

Plača tistega meseca in ... ?

in seveda še nekaj »drobiža« za izpolnitev
raznih želja

Na dopustu mora biti vendar kaj drugače
kakor v vsakdanjem življenju

Od kod pa ta drobiž?

IZ HRANILNE KNJIŽICE

v katero nalagamo vse leto liste desetake
in stotake, ki jih sicer — priznajmo —
včasih tako nepremišljeno izdajamo.
pa jih prav gotovo ne bi,
če bi vse leto mislili na svoje

POČITNICE V GORAH!

POČITNICE NA MORJU!

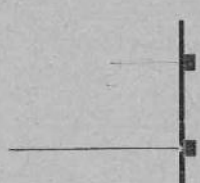
Za vloge jamči država

Tajnost vlog zajamčena

NARODNA BANKA

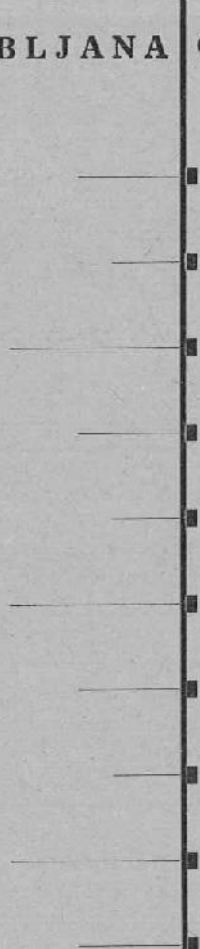
Centrala za Ljudsko republiko Slovenijo, Ljubljana

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO

tekstil

LJUBLJANA CIRIL METODOVA 1

IMA NA ZALOGI
KVALITETNO
DOMAČE IN UVOŽENO
BOMBAŽNO, SVILENO IN
VOLNENO BLAGO
PRIMERNO ZA
PLANINSKE POSTOJANKE
IN PLANINCE

DELOVNI KOLEKTIV ČESTITA K 1. MAJU!

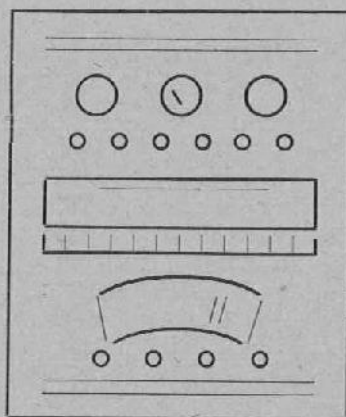
INDUSTRIJA ZA ELEKTROZVEZE LJUBLJANA — JUGOSLAVIJA

IEV · LJUBLJANA
INDUSTRIJA ZA ELEKTROZVEZE
JUGOSLAVIJA

projektiramo

razvijamo

dobavljamo

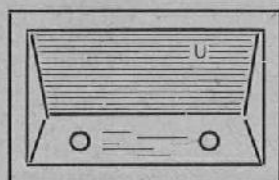

kratkovalovne in ultrakratkovalovne sprejemno oddajne postaje, aparature za usmerjene brezžične zveze, televizijske naprave, elektronske merilne in kontrolne instrumente, naprave za regulacijo in napajanje, sestavne dele za radio in elektrotehniko, VF keramiko, magnete, ferite, avtomobilske in miniaturne žarnice, fotocelice, izolacijske in zaščitne mase ter metalizacijske in VF izolacijske lake

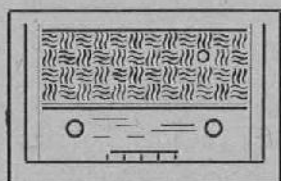
Delovni kolektiv čestita k 1. maju

Po napornem vzponu je prijeten
počitek v planinskih domovih
le ob zvokih
naših radijskih sprejemnikov:

VESNA 58 A in B

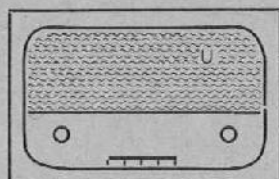

SAVICA 58 A in B

Naj ne bo planinskega doma
brez našega sprejemnika,
kar njihovo predvajanje
ne more kaliti planinskega miru

SOČA UKV 58 A in B

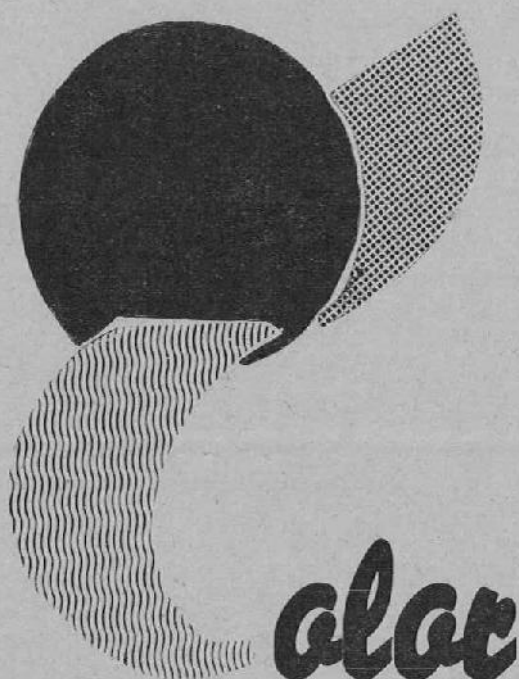

Telekomunikacije

Ind. podjetje za elektrovezve

Ljubljana — Pržanj

Delovni kolektiv čestita k 1. maju!

Tovarna barv in lakov — Medvode

- dobavlja najboljša-premazna sredstva za vse panoge industrije
- Nudi široko izbiro lakov in emajlov za potrebe mornarice, industrije voznega parka (kolesa, motorje, avtomobile, kamione, trolejbusy itd.), hidroenergetskih naprav železnic, finomehanike in lesne industrije, kemične industrije glede na specialne premaže, odporne proti najrazličnejšim vplivom kemikalij in visoke temperature itd.
- Proizvodnja vseh sredstev bazira na izboru najboljših klasičnih materialov in najsodobnejših surovin
- Izvrstne antikorozivne zaščite, vzdržljivi, odporni in trdni filmi, ki uvrščajo »Color« v vrsto najsodobnejših proizvajalcev barv in lakov

Zahtevajte prospekte, vzorce in pojasnila

Delovni kolektiv čestita k 1. maju!

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

---

podplatno usnje,
komerčno
in goodeyar
vse vrste boksov,
črnega
in barvastih,
dullboks
za specialne
smučarske čevlje,
mastno cugovano
in nekrišplovano kravino
ter svetovno
znani likanec
kupite najceneje
v tovarni usnja
v Šoštanju

---

p o s t r e ž b a   t o č n a   i n   h i t r a

Delovni kolektiv čestita k 1. maju!

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

KARBID

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in
acetilensko kemijo

**APNENI DUŠIK IN NITROFOSKAL
— RUŠE**

za gnojenje

FEROKROM SUR/AFFINE

za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND

za bruse in brušenje

KISIK IN ACETILEN

za rezanje in varjenje kovin

TALJENI MAGNEZIT

za elektroizolacijo

Brzojavni naslov: Azot Maribor, tel.: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312,
železniška postaja: Ruše — industrijski tir, tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

DELOVNI KOLEKTIV ČESTITA K 1. MAJU!

Mavrica

**grosistično trgovsko podjetje
z barvami in laki**

LJUBLJANA

RESLJEVA CESTA 1

telefon št. 21-256, 21-488

priporoča v nakup vse vrste premaznega
materiala, kot laneni firnež, oljnate barve
in lake, vse vrste čopičev in ves v to stroko
spadajoči material po najnižjih grosističnih
cenah v svojih skladiščih in sicer:

SKLADIŠČE EN-GROS

LJUBLJANA, Tiltova c. 33

(Javna skladišča)

telefon št. 32-561

SKLADIŠČE EN-GROS

REKA, Aldo Colonello 6

telefon št. 33-07

Delovni kolektiv čestita k 1. maju!

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov,
specialne papirje,
surovi heliografski in
foto papir,
paus papir,
kartografski,
specialni risalni »Radeče«,
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

**DELOVNI KOLEKTIV ČESTITA
K 1. MAJU!**

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Telefon št. 24

Železniška postaja: ZIDANI MOST

Saturnus

Tovarna kovinske embalaže — Ljubljana

Moste, Ob železnici 16

Telefon: 30-353, 30-354

Žiro račun pri NB $\frac{600-11}{1-611}$

Brzjav: Saturnus Ljubljana

Proizvaja:

Raznovrstno pločevinasto embalažo
za prehranbeno, kemično in
farmacevtsko industrijo iz črne,
bele in alu-pločevine

Artikle široke potrošnje: kuhinjske
škatle, pladnje, igrače,
razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle:
žaromete vseh vrst in svetilke,
zgoščevalke, avtoogledala, zvonce,
žaromete in zgoščevalke
za bicikle

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike,
peči in kaloriferje

Litografirane plošče in eloksirane
napisne ploščice

Delovni kolektiv čestita k 1. maju!

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvne

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

Delovni kolektiv čestlita k 1. maju

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE